

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา:
ศึกษากฎการให้เอกสิทธิ์ตามสถานะของพยานบุคคล

นายวัชสิก ศรีแก้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PRIVILEGE FOR WITNESS IN CRIMINAL TRIAL:
A STUDY OF THE PRIVILEGE BASED UPON THE STATUS OF A WITNESS

Mr. Wassig Srikaew

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษากรณี
การให้เอกสิทธิ์ตามสถานะของพยานบุคคล

โดย

นายวัสสิก ศรีแก้ว

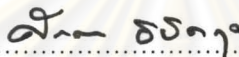
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

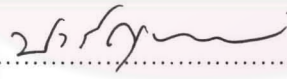
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา ศรีวินิชย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

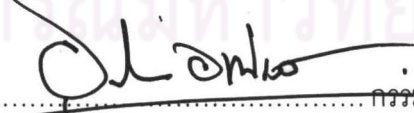

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ อนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา ศรีวินิชย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์(พิเศษ) พรเพชร วิชิตชลชัย)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวะห์)

วลสิก ศรีแก้ว : การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษากรณีการให้เอกสิทธิ์ตามสถานะของพยานบุคคล. (THE PRIVILEGE FOR WITNESS IN CRIMINAL TRIAL: A STUDY OF THE PRIVILEGE BASED UPON THE STATUS OF A WITNESS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวนิชย์, 153 หน้า.

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล มีผลทำให้บุคคลซึ่งได้รับเอกสิทธิ์มีสิทธิพิเศษบางประการที่จะไม่ต้องถูกบังคับไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยาน ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความ ไม่ต้องเบิกความเลย หรือไม่ต้องเบิกความถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยเหตุที่หลักกฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองคุณค่าทางสังคมซึ่งมีความสำคัญมากกว่าการค้นหาความจริงจากพยานบุคคล และถึงแม้ว่าการให้เอกสิทธิ์นี้มีผลเป็นการขัดขวางต่อการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญาซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลยเป็นอย่างยิ่งก็ตาม แต่การที่มีได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในบางสถานะไว้เลยนั้นยิ่งจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมมากกว่า ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลซึ่งมีสถานภาพพิเศษบางประการหรือดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานบางอย่างไว้ในกฎหมาย

สำหรับประเทศไทยมีการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ผู้แทนทางการทูต พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา รวมถึงผู้ประกอบการอาชีพ สำหรับการเป็นพยานบุคคลไว้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลตามกฎหมายไทย ยังมีความไม่เหมาะสมหลายประการ ได้แก่ การให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาที่ขัดต่อหลักความเสมอภาคและเปิดโอกาสให้มีการหลีกเลี่ยงกฎหมาย การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบการอาชีพที่มีขอบเขตไม่เหมาะสม รวมถึงการที่กฎหมายมิได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจำเลย ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงทำการศึกษาถึงการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทย ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศส เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิติสิต วรวิภา ศรีแก้ว

ปีการศึกษา 2553 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5186003634 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : EVIDENCE / WITNESS / PRIVILEGE

WASSIG SRIKAEW : THE PRIVILEGE FOR WITNESS IN CRIMINAL TRIAL: A STUDY OF THE PRIVILEGE BASED UPON THE STATUS OF A WITNESS. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PAREENA SRIVANIT, Ph.D., 153 pp.

The rule of law involving the privilege for witness causes certain classes of people to have some special rights a) not to be compelled to appear at a trial as a witness, b) to avoid taking oath before testify, c) not to testify at all, or d) not to testify in certain issue. Since this rule of law has a purpose to protect certain societal value which is more important than the fact finding from the witness although granting the privilege will affect fact finding process in the case especially criminal case which will have great impact on the rights and liberty of the defendant, to choose not to grant privilege to witness with certain status will result in more damage to the society. Therefore, many countries choose to enact the rule of law that grants privilege to witness who has special status or who is under special duty.

Thailand grants witness privilege to the King, the Queen, the Heir apparent to the throne, the regent, diplomat, Buddhist monk and person who have certain occupation. The study found that granting witness privilege in criminal case because of the status of the person in Thai law still has many problems which are; a) Granting witness privilege to Buddhist monks violates the principle of equality and also increases the chance of avoiding law. b) Granting witness privilege to person in some occupations has no appropriate boundary. c) The law doesn't grant witness privilege to person who has close relationship with the defendant. Therefore, this thesis comparatively studies the witness privilege in criminal trial according to the law of Thailand, United Kingdom, United States of America, Japan and France to analyze and develop the law of Thailand.

Field of Study : Laws..... Student's Signature วสิฏฐ์ ศรีแก้ว

Academic Year : 2010..... Advisor's Signature Pareena Srivanit

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศิริวิเศษ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยได้สละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่างๆ รวมทั้งตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้กำลังใจและให้ข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์รู้สึกซาบซึ้งใจในความเมตตาของท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณท่านไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ยังขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ เป็นอย่างสูงที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านศาสตราจารย์(พิเศษ)พรเพชร วิชิตชลชัย และท่านอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งได้ให้ความเมตตาโดยให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ข้อคิดเห็น และข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เป็นอย่างยิ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สำหรับท่านอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช นี้ ท่านยังได้กรุณาเสียสละเวลาเพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ในการเรียบเรียงเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายฝรั่งเศส และให้กำลังใจแก่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดีอีกด้วย

ยิ่งกว่านั้น ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ยังได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์ และ Ms. Takako Tsuda ที่ได้กรุณาสละเวลาเพื่อให้ความรู้ รวมถึงข้อมูลต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการเรียบเรียงเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายญี่ปุ่น

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ จันตรี สิ้นศุภฤกษ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังได้ให้กำลังใจแก่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ตลอดมา และต้องขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ทุกคน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านซึ่งนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สุดท้ายผู้เขียนวิทยานิพนธ์ขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาของผู้เขียน ที่ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือผู้เขียนวิทยานิพนธ์ในทุกๆ ด้านด้วยดีเสมอมา หากปราศจากการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากท่านทั้งสองแล้ว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงมีอาจสำเร็จลงได้เลย

คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ขอกราบมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน รวมทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ขอน้อมรับไว้ด้วยความเคารพ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 แนวความคิดเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา.....	5
2.1 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา.....	5
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญา.....	7
2.2.1 ความหมายของพยานบุคคล.....	7
2.2.2 ความสำคัญของพยานบุคคล.....	10
2.2.3 ความสามารถในการเป็นพยานบุคคล.....	11
2.2.4 หน้าที่ของพยานบุคคลตามกฎหมายไทย.....	14
2.2.4.1 หน้าที่ไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยาน.....	14
2.2.4.2 หน้าที่สาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ.....	15
2.2.4.3 หน้าที่เบิกความตามความสัตย์จริง.....	17
2.2.4.4 หน้าที่อื่นๆ.....	17
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล.....	18
2.3.1 ความหมายของคำว่า “เอกสิทธิ์”.....	18
2.3.2 แนวความคิดทั่วไปในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล.....	19

บทที่	หน้า
2.3.3 ความเป็นมาของการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา ในประเทศไทย.....	21
2.4 การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคล ในประเทศไทย.....	24
2.4.1 พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์.....	25
2.4.1.1 แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์.....	25
2.4.1.2 การให้เอกสิทธิ์ตามกฎหมายไทย.....	27
2.4.2 ผู้แทนทางการทูต.....	29
2.4.2.1 แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์.....	30
2.4.2.2 การให้เอกสิทธิ์ตามกฎหมายไทย.....	30
2.4.3 พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา.....	32
2.4.3.1 แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์.....	33
2.4.3.2 การให้เอกสิทธิ์ตามกฎหมายไทย.....	34
2.4.4 ผู้ประกอบอาชีพ.....	36
2.4.4.1 แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์.....	36
2.4.4.2 เอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องเปิดเผยถึงความลับ.....	37
3 การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคล ในต่างประเทศ.....	39
3.1 ประเทศอังกฤษ.....	39
3.1.1 การเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา.....	40
3.1.2 กษัตริย์และพระราชินี.....	41
3.1.3 ผู้แทนทางการทูต.....	41
3.1.4 คู่สมรสของจำเลย.....	42
3.1.4.1 การเป็นพยานให้แก่โจทก์.....	43
3.1.4.2 การเป็นพยานให้แก่จำเลย.....	44
3.1.4.2.1 กรณีการเป็นพยานให้แก่จำเลย ซึ่งเป็นคู่สมรสของตน.....	44

3.1.4.2.2	กรณีการเป็นพยานให้แก่จำเลย	
	ผู้ร่วมกระทำความผิดกับคู่สมรสของตน.....	45
3.1.5	เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมาย.....	46
3.1.5.1	แนวความคิดทั่วไปของเอกสิทธิ์.....	46
3.1.5.2	ขอบเขตของเอกสิทธิ์.....	48
3.1.5.3	ผู้ทรงเอกสิทธิ์.....	50
3.1.5.4	การสละเอกสิทธิ์.....	51
3.1.5.5	ข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์.....	52
3.2	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	54
3.2.1	การเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา.....	54
3.2.2	ประธานาธิบดี.....	55
3.2.3	เอกสิทธิ์เนื่องจากความสัมพันธ์ซึ่งเป็นที่ไว้วางใจ.....	55
3.2.3.1	ความเป็นมา.....	55
3.2.3.2	เอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความ.....	58
3.2.3.3	เอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้.....	62
3.2.3.4	เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรส.....	64
3.2.3.4.1	เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรส	
	ในการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับ.....	64
3.2.3.4.2	เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรสที่จะไม่ถูกบังคับ	
	ให้ต้องเบิกความเป็นประจักษ์ในคดีอาญา.....	67
3.2.3.5	เอกสิทธิ์ในทางศาสนา.....	68
3.3	ประเทศญี่ปุ่น.....	73
3.3.1	การเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา.....	73
3.3.2	พระจักรพรรดิ.....	73
3.3.3	ผู้ประกอบวิชาชีพ.....	74
3.3.4	เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การประจักษ์จำคู่สมรส ญาติสนิท ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล	
	หรือผู้อยู่ภายใต้การปกครองหรือการอนุบาล.....	74
3.4	ประเทศฝรั่งเศส.....	76
3.4.1	ประธานาธิบดี.....	77

บทที่	หน้า
3.4.2 นายกรัฐมนตรีและสมาชิกของรัฐบาล.....	77
3.4.3 การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาที่ไม่ต้องเบิกความ ถึงข้อเท็จจริงบางอย่างในชั้นการพิจารณาของศาลไต่สวน.....	77
3.4.4 การให้สิทธิที่จะเบิกความโดยไม่อยู่ภายใต้คำสาบาน ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 335.....	79
4 วิเคราะห์การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคล...	81
4.1 วิเคราะห์แนวความคิดของการกำหนดให้เอกสิทธิ์.....	81
4.2 การให้เอกสิทธิ์สำหรับประมุขของรัฐ	83
4.3 การให้เอกสิทธิ์สำหรับพระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์	86
4.4 การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้แทนทางการทูต.....	87
4.5 การให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวช.....	87
4.5.1 ปัญหาเนื่องจากการให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวช.....	88
4.5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางในการให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวช.....	91
4.6 การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพ.....	93
4.6.1 ปัญหาเนื่องจากการให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพ.....	93
4.6.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพ.....	96
4.7 การให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย.....	98
4.7.1 ปัญหาของการไม่ให้เอกสิทธิ์ สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย.....	98
4.7.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เอกสิทธิ์ สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย.....	100
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	105
5.1 บทสรุป.....	105
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	110
รายการอ้างอิง.....	114
ภาคผนวก.....	120
ภาคผนวก ก.....	121
ภาคผนวก ข.....	123
ภาคผนวก ค.....	125

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ง.....	127
ภาคผนวก จ.....	129
ภาคผนวก ฉ.....	133
ภาคผนวก ช.....	136
ภาคผนวก ซ.....	147
ภาคผนวก ฌ.....	149
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	153

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขโดยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งจะกระทำโดยผ่านการพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคลซึ่งนับได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญมากและจะขาดเสียมิได้ในการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากพยานบุคคลสามารถอธิบายเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ศาลเข้าใจได้ดีกว่าพยานหลักฐานประเภทอื่นๆ¹ นอกจากนี้การนำสืบพยานหลักฐานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุก็ตาม ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยพยานบุคคลมาเบิกความเพื่อรับรอง และอธิบายถึงพยานหลักฐานดังกล่าวอีกด้วย

ด้วยเหตุที่พยานบุคคลเป็นพยานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง กฎหมายจึงกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ต้องไปปรากฏตัวต่อศาลเป็นพยาน² จะต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความ³ และจะต้องเบิกความเป็นพยานต่อศาลด้วยความสัตย์จริง หากผู้ใดหลีกเลี่ยงไม่ยอมไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร⁴ ไม่ยอมสาบานตน⁵ หรือไม่ยอมเบิกความตอบคำถามต่างๆ ในการพิจารณาคดีของศาล⁶ ย่อมมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา แต่ในขณะเดียวกันกฎหมายก็กำหนดให้พยานบุคคลที่มีสถานะทางสังคมบางประการได้รับเอกสิทธิ์ที่จะยกเว้นหน้าที่ดังกล่าวได้ทั้งหมดหรือบางส่วน ยกตัวอย่างเช่น พระมหากษัตริย์ พระภิกษุหรือสามเณรในพระพุทธศาสนา หรือผู้แทนทางการทูต เป็นต้น

¹ ลิขิต ถนอมเชื้อ, "การให้ความร่วมมือเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษากรณีสถานีตำรวจนครบาล ลุมพินี." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 14-15.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112.

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170.

⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171.

⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171.

แนวความคิดเบื้องต้นอันเป็นที่มาของหลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา เป็นแนวความคิดเพื่อให้ความคุ้มครองคุณค่าทางสังคมบางประการ⁷ ซึ่งคุณค่าทางสังคมที่จะได้รับความคุ้มครองนี้ ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่า มีความสำคัญมากเกินกว่าการค้นหาความจริงในคดีอาญา เช่น การยกย่องเชิดชูพระเกียรติพระมหากษัตริย์ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการทูต หรือการคุ้มครองความลับของบุคคลที่ได้บอกกล่าวแก่ผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นต้น ดังนั้น กฎหมายจึงได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์เพื่อให้ความคุ้มครองแก่คุณค่าทางสังคมดังกล่าว

โดยที่การให้เอกสิทธิ์เป็นการขัดขวางต่อการค้นหาความจริงในคดี ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการลงโทษไปได้⁸ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1315/2482 ซึ่งศาลได้พิพากษาว่า “พยานให้การไว้ในชั้นสอบสวน แต่ในชั้นพิจารณาพยานไปบวชแล้วไม่ยอมมาเป็นพยานนั้น ศาลจะรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนไม่ได้”⁹ จากคำพิพากษาดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการที่จะกำหนดกฎหมายเพื่อให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลใดนั้น จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ และกำหนดให้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น อีกทั้งควรกำหนดหลักเกณฑ์บางประการเพื่อไม่ให้เป็นการขัดขวางต่อการค้นหาความจริงมากเกินไปจนสมควรและเพื่อให้การคุ้มครองคุณค่าของสังคมเป็นไปอย่างเหมาะสม

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานเมื่อปี พ.ศ.2550 แล้วก็ตาม แต่หลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลยังคงมีปัญหาอยู่หลายประการที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาถึงการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคล โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศส เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการทบทวนแก้ไขปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, 3rd edition (St. Paul, Minn.: West, 1984), p. 171.

⁸ สมพร พรหมหิตาธร, *พยานหลักฐานในคดีอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: บี.เจ.เพลท โปรดักชันส์, 2544), หน้า 153-154.

⁹ 12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลในต่างประเทศซึ่งได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศส เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย
3. เพื่อศึกษาหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทบทวนแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทยเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคล

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี ตลอดจนหลักกฎหมายในการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลตามกฎหมายของต่างประเทศ และของประเทศไทย เพื่อที่จะวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายของการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลตามกฎหมายไทย และเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการทบทวนแก้ไขปรับปรุงกฎหมายของไทย โดยจะมุ่งทำการศึกษาถึงการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาในชั้นศาล

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองคุณค่าทางสังคม บางประการ แต่ในขณะเดียวกันการให้เอกสิทธิ์ก็เป็นการขัดขวางต่อการค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญาอีกด้วย ทำให้การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาจึงจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น สำหรับหลักกฎหมายไทยเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคลยังคงมีปัญหาอยู่หลายประการและสมควรมีการทบทวนเพื่อการแก้ไขปรับปรุง ดังนั้น จึงควรศึกษาถึงหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศสเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทบทวนแก้ไขปรับปรุงหลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคลตามกฎหมายของประเทศไทยเพื่อให้มีความเหมาะสมต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร(Documentary research) โดยค้นคว้าข้อมูลจากตำราและเอกสารทางวิชาการต่างๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตำรากฎหมาย หนังสือวารสาร บทความ ด้วบทกฎหมาย งานวิจัย และคำพิพากษาของศาล รวมทั้งข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาวิเคราะห์ และประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลในประเทศไทย
2. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลในต่างประเทศซึ่งได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศส เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย
3. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทบทวนแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทยเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิดเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา

พยานบุคคลนับได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญมากในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งการพิจารณาถึงพยานบุคคลนั้นจะแบ่งออกเป็นสามขั้นตอน¹ คือ ขั้นตอนแรก จะวิเคราะห์พยานบุคคลที่จะนำมาสืบว่าเป็นพยานบุคคลที่มีคุณสมบัติมีความสามารถเป็นพยานบุคคลได้หรือไม่ (Competency) ขั้นตอนที่สอง จะพิจารณาว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะถูกบังคับให้มาเบิกความเป็นพยานต่อศาลได้หรือไม่ (Compellability) เพราะบุคคลบางประเภทมีกฎหมายให้ความคุ้มครองไว้โดยเฉพาะว่า หากบุคคลดังกล่าวไม่เต็มใจไปเป็นพยานแล้ว ศาลหรือเจ้าหน้าที่จะไปบังคับออกหมายเรียกหรือสั่งให้บุคคลนั้นมาเบิกความเป็นพยานไม่ได้ และขั้นตอนที่สาม จะพิจารณาถึงเอกสิทธิ์ของพยาน (Privileges) ในคดีอาญา เพราะพยานบางประเภทก็มีกฎหมายให้คุ้มครองไว้ว่า จะไม่ยอมสาบานตัวหรือไม่ยอมเบิกความต่อศาลก็ได้โดยไม่ถือว่าเป็นความผิดต่อกฎหมาย

สำหรับในบทนี้จะทำการศึกษาถึงแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา และแนวความคิดเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นเบื้องต้น จากนั้นจึงจะทำการศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลต่อไป และในที่สุดท้ายจะทำการศึกษาถึงการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคลในประเทศไทย

2.1 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ย่อมเป็นการรบกวนและคุกคามความสงบสุขของสังคม และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องค้นหาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษทำให้สังคมเกิดความสงบสุข สำหรับวิธีการค้นหาความจริงในสมัยก่อนมีความแตกต่างจากในปัจจุบันเนื่องจากไม่ได้อาศัยพยานหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ หากแต่ใช้วิธีพิจารณาที่อาศัยเพลิง (trial by fire)^{*} อาศัยน้ำ (trial by water)^{**}

¹ จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), หน้า 465.

^{*} เจ้าพนักงานจะนำเอาเหล็กแท่งยาว 5 นิ้วมาเผาไฟ โหมจนเหล็กมีความร้อนแรงเป็นสีแดง แล้วให้จำเลยซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองโดยใช้มือเปล่าจับแท่งเหล็กที่ร้อนแดงนั้น แล้วเดินไปเป็น

หรืออาศัยการต่อสู้กันด้วยอาวุธ (trial by battle) มาเป็นเครื่องพิสูจน์ข้อเท็จจริง เนื่องจากผู้คนมีความเชื่อถือและศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมั่นว่าผู้บริสุทธิ์เท่านั้นที่จะได้รับความคุ้มครอง แต่หากผู้ใดที่ไม่สุจริตแล้ว สิ่งศักดิ์สิทธิ์ย่อมจะลงโทษผู้ผู้นั้นให้มีอันเป็นไปต่างๆ นานา²

ประเทศไทยในสมัยดั้งเดิมก็มีการใช้วิธีการที่เรียกว่า การดำน้ำและลุยไฟ^{**} ซึ่งมีรากเหง้ามาจากความเชื่อถือ และความศรัทธาของคนโบราณที่ว่า ผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับความคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังสุภาษิตที่ว่า ถ้าเป็นคนดีแล้วยอม “ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้”³ ต่อมาเมื่อสังคมมีความเจริญมากขึ้น วิธีการในการค้นหาความจริงจึงได้มีการพัฒนาจากที่เคยอาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เปลี่ยนมาเป็นการนำเอาวิธีพิจารณาตามจารีตนครบาลมาใช้ เช่น การเขียนถาม คำให้การโจร การตบปากคู่ความ จำชื่อผู้ร้ายที่ยังไม่รับ เป็นต้น ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นการให้อำนาจแก่ผู้ชำระความสามารถที่จะกระทำทารุณกรรมแก่ผู้ที่ต้องการหาว่ากระทำผิด⁴ เพื่อมุ่งไปที่คำรับ

ระยะทาง 9 ฟุต จึงวางแท่งเหล็กนั้นลงหลังจากนั้น เอาผ้าขาวพันรอบมือของจำเลยที่จับเหล็กร้อนแดงแท่งนั้นไว้ เมื่อครบ 7 วัน ก็ให้แก้ผ้าขาวที่พันมือจำเลยออก หากปรากฏว่าแผลหายสนิท โดยไม่มีอาการผิดปกติแต่อย่างใด ก็ถือว่าพระผู้เป็นเจ้าของจำเลยปกป้องคุ้มครองจำเลย จำเลยนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ ตรงกันข้าม ถ้าหากว่ามือของจำเลยนั้นมีแผลถูกไฟลวก ก็ถือว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด จำต้องถูกลงโทษ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล (กรุงเทพมหานคร: นำอักษรกรพิมพ์, 2521), หน้า 2.)

^{**} เจ้าพนักงานต้มน้ำในกระทะจนเดือดแล้วนำก้อนหินใส่ลงไปกระทะน้ำเดือดนั้น แล้วให้จำเลยซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดล้วงเอาก้อนหินขึ้นมา เสร็จแล้วให้เอาผ้าขาวมาพันรอบมือจำเลยที่ล้วงก้อนหินจากกระทะน้ำเดือดนั้น เมื่อครบ 7 วัน ก็ให้แก้ผ้าขาวที่พันมือจำเลยออก หากแผลหายเป็นปกติ ก็ถือว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ถ้าแผลไม่หายเป็นปกติ จำเลยจะต้องถูกลงโทษ เพราะพระผู้เป็นเจ้าของจำเลยไม่ทรงคุ้มครองผู้ผิด (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 2-3.)

เป็นการนำเอาโจทก์และจำเลยมาต่อสู้กันด้วยอาวุธ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 3.)

² ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 2.

^{**} ทั้งโจทก์และจำเลยจะต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนด้วยการเดินบนกองถ่านที่ลุกเป็นไฟโชติช่วง กองถ่านดังกล่าวมีความหนา 1 คืบ กว้าง 1 ศอก ยาว 6 ศอก หลังจากเดินลุยไฟแล้ว 7 วัน ถ้าหากโจทก์และจำเลยต่างก็เป็นปกติด้วยกันทั้งคู่ ถือว่ายังไม่ได้ความจริงว่าใครเป็นผู้บริสุทธิ์กันแน่ ต้องนำเอาโจทก์และจำเลยไปดำน้ำแข่งกันอีกวาระหนึ่งโดยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายดำลงไปใต้น้ำที่จัดไว้ให้ หากใครโผล่ขึ้นมาก่อน ก็แสดงว่าผู้นั้นเป็นผู้แพ่คดี จำต้องถูกลงโทษ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล (กรุงเทพมหานคร: นำอักษรกรพิมพ์, 2521), หน้า 3-4.)

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

⁴ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร:

ของผู้นั้นเป็นสำคัญ เนื่องจากเชื่อว่าตามปกติบุคคลย่อมไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง⁵ อันปรากฏตามกฎหมายลักษณะโจร และลักษณะตระการ

ในปัจจุบันการค้นหาความจริงในคดีอาญาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอันมากโดยได้มีการยกเลิกวิธีการที่ทารุณโหดร้ายและไม่สอดคล้องกับหลักเหตุผล และหันมามุ่งเน้นที่การพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐานเท่านั้น ดังพระราชปรรายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ. 115 ความตอนหนึ่งว่า “...ทรงพระดำริเห็นว่า หลักฐานในทางอรรถคดีโดยยุติธรรม ก็ย่อมอาศัยสักขีพยานเป็นใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งอื่น...” ทำให้การค้นหาความจริงในคดีอาญาในปัจจุบันมีการนำเอาความรู้และวิทยาการต่างๆ ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และวิชาการแขนงอื่นๆ เข้ามาช่วยในการค้นหาความจริง โดยกำหนดให้ฝ่ายโจทก์มีหน้าที่นำเอาพยานหลักฐานทั้งในส่วน of พยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสารเข้ามาอ้างอิงเพื่อพิสูจน์ข้อกล่าวหา และในขณะเดียวกันก็กำหนดให้ฝ่ายจำเลยมีหน้าที่จะต้องนำเอาพยานหลักฐานต่างๆ เข้ามาอ้างอิงเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตน

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดีอาญา

สำหรับเนื้อหาในส่วนนี้ จะศึกษาถึงความหมายของพยานบุคคล ความสามารถในการเป็นพยานบุคคล ความสำคัญของพยานบุคคล และหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาตามกฎหมายไทย ตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 ความหมายของพยานบุคคล

“พยานบุคคล” หรือที่มักเรียกกันสั้นๆ ว่า “พยาน” นั้น โดยทั่วไปหมายถึงผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ใช้เป็นพยานหลักฐานเครื่องพิสูจน์ได้⁶ ซึ่งตรงกับคำว่า ‘witness’ ในภาษาอังกฤษ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายของไทยแล้วจะพบว่า คำว่า “พยานบุคคล” ไม่เคยมีนิยามบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับใดเลยนับตั้งแต่ประเทศไทยได้เริ่มมีกฎหมายว่า

⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2(กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), หน้า 2-3.

⁶ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542(กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า

ด้วยพยานหลักฐานมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “พยานบุคคล” เอาไว้โดยอาจสรุปได้ ดังนี้

ฝ่ายแรกให้ความหมายคำว่า “พยานบุคคล” หมายถึง ตัวบุคคลซึ่งมาให้ถ้อยคำต่อศาลหรือเบิกความในเรื่องหรือสิ่งอันเป็นข้อเท็จจริงซึ่งตนได้เห็น ได้ยิน หรือได้รับรู้มาโดยวิธีอื่น โดยที่คู่ความได้อ้างเข้ามาเพื่อเป็นพยานหลักฐานคำจูนข้อหา หรือข้อต่อสู้ของฝ่ายนั้น ซึ่งการให้ความหมายของฝ่ายนี้มีจุดประสงค์เพื่อที่จะแบ่งประเภทของพยานหลักฐานออกเป็น พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ โดยแบ่งตามวิธีการนำพยานหลักฐานเข้าสืบ เนื่องจากพยานหลักฐานแต่ละประเภทมีกฎเกณฑ์ต่างกันซึ่งปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁷

ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งให้ความหมายคำว่า “พยานบุคคล” หมายถึง ถ้อยคำหรือคำเบิกความ (testimony) ของบุคคลซึ่งมาให้การต่อหน้าศาลและศาลได้จัดบันทึกไว้ในสำนวนความ แต่มิได้มุ่งถึงตัวคน^{**} ซึ่งการให้นิยามของฝ่ายนี้เป็นการมองตามความเข้าใจของผู้พิพากษาที่กำลังจะตัดสินคดี เพราะพยานหลักฐานคือสิ่งที่ให้ข้อเท็จจริงต่อศาล ตัวพยานบุคคลถ้าอยู่เฉยๆ ไม่เบิกความ ศาลก็ย่อมไม่สามารถที่จะได้ข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ต่อเมื่อพยานเบิกความ ศาลจึงจะได้

^{*} “พยานบุคคล (Witness) หมายถึง บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อศาลและเบิกความเล่าเรื่องด้วยวาจา เพื่อที่ศาลจะได้บันทึกถ้อยคำของพยานผู้นั้นไว้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี” (พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 239.)

“พยานบุคคล หมายถึง บุคคลที่มาเบิกความต่อศาลถึงข้อเท็จจริงที่ตนได้ประสบพบเห็นหรือทราบมา” (เข็มชัย ชุติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), หน้า 8.)

“พยานบุคคลก็คือ บุคคลธรรมดาซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์ในคดี และถูกคู่ความในคดีอ้างเข้ามาเป็นหลักฐานเพื่อคำจูนข้อหาหรือข้อต่อสู้ของตน” (ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2541), หน้า 313.)

⁷ เข็มชัย ชุติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 8.

^{**} “พยานบุคคล หมายถึง ถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อหน้าศาล และศาลได้จัดบันทึกข้อความไว้ในสำนวนความ ฉะนั้น จึงหมายถึงพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากคำให้การของบุคคลต่อหน้าศาล” (ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 12.)

ข้อเท็จจริง⁸ ดังนั้น “พยานบุคคล” จึงหมายถึงถ้อยคำของบุคคลซึ่งศาลได้จดลงไว้ในสำนวนความ ไม่ใช่ตัวคน เพราะขณะที่ศาลพิพากษาคัดสินคดีนั้นตัวคนซึ่งมาเบิกความมิได้อยู่ต่อหน้าศาลแล้ว

อย่างไรก็ตาม ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสองฝ่าย เพียงแต่เป็นการมองคนละแง่มุมกันเท่านั้น⁹ ดังนั้น พยานบุคคล แม้โดยทั่วไปจะหมายถึงตัวบุคคลผู้มาเบิกความเป็นพยานต่อศาล แต่ย่อมหมาความรวมถึงถ้อยคำซึ่งพยานบุคคลดังกล่าวได้เบิกความเอาไว้ด้วย*

สำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คำว่า “พยานบุคคล” มุ่งหมายที่จะถือเอานิยามตามความเข้าใจทั่วไปเป็นหลัก กล่าวคือ พยานบุคคล หมายถึงตัวบุคคลผู้ไปเบิกความเป็นพยานต่อศาล เพราะจะเป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดและหลักเกณฑ์การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา

⁸ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 9(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), หน้า 351.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 351-352.

* “พยานบุคคล คือบุคคลที่มาเบิกความให้ข้อเท็จจริงในคดีต่อศาล ศาลรับรู้ข้อเท็จจริงจากพยานชนิดนี้ โดยการที่พยานเล่าเรื่อง หรือตอบคำถามของศาลหรือคู่ความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่พยานได้เห็น ได้ฟังหรือได้ทราบมาก่อน ความจริงแล้วสิ่งที่เป็นพยานหลักฐานก็คือ คำเบิกความหรือถ้อยคำของพยาน หากใช้ตัวพยาน(witness) เองไม่” (ไสภณ รัตนากร, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 21.)

“พยานบุคคล คือ ผู้ที่จะต้องเปิดเผยถึงการรับรู้ของตนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงโดยการให้ถ้อยคำ การรับรู้ของพยานบุคคลนี้เป็นการรับรู้โดยการสัมผัสของตน หรือจากการได้เห็น ได้ฟัง ได้กลิ่น ได้รส และได้รู้สึก พยานบุคคลเป็นผู้ที่ได้รับรู้เหตุการณ์ในอดีต และเฉพาะผู้ที่ได้รับรู้เหตุการณ์นั้นเท่านั้นที่สามารถเป็นพยานบุคคลได้ กล่าวคือ พยานบุคคลไม่อาจทดแทนกันได้ ตัวพยานบุคคลโดยทั่วไปไม่เป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้อยคำของพยานบุคคลเป็นพยานหลักฐาน” (คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 218.)

“พยานบุคคล คือ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากคำเบิกความของบุคคลต่อศาล จะเห็นว่าผู้ที่มาเบิกความเป็นพยานเรียกว่า พยาน(witness) แต่ตัวบุคคลไม่ใช่พยานหลักฐาน ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงที่บุคคลผู้นั้นเบิกความต่อศาลต่างหากที่เป็นพยานหลักฐาน” (สมชาย รัตนชื่อสกุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 1(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แฉ่นแก้ว, 2544), หน้า 25.)

“คำว่า ‘พยานบุคคล’ หรือที่บางครั้งเรียกว่า ‘พยาน’ นั้น หมายถึงบุคคลที่มาให้การด้วยวาจาต่อหน้าศาลถึงข้อเท็จจริงที่ตนได้รับทราบมาในอดีต สารสำคัญของพยานบุคคลคือคำเบิกความของบุคคลที่มาให้ข้อเท็จจริงต่อศาลด้วยตนเอง มิใช่เพียงแต่การมาปรากฏตัวของบุคคลที่คู่ความอ้างอิงเป็นพยานของตนเท่านั้น” (อุคม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3(กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 151.)

2.2.2 ความสำคัญของพยานบุคคล

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า สิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในการดำเนินคดีอาญาคือพยานหลักฐาน ซึ่งจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวนจนกระทั่งถึงการพิจารณาพิพากษาคดีในศาล เพราะการที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานทั้งสิ้น สำหรับพยานหลักฐานนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นสามประเภท¹⁰ คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ เนื่องจากพยานหลักฐานแต่ละประเภtdังกล่าวนั้นมีหลักเกณฑ์วิธีการนำสืบและข้อห้ามในการรับฟังพยานหลักฐานแตกต่างกัน แต่ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ก็สามารถนำมาใช้พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ทั้งสิ้นโดยไม่อาจกล่าวได้ว่าพยานชนิดไหนมีน้ำหนักดีกว่ากันในการใช้พิสูจน์ความจริงในคดี¹¹

อย่างไรก็ตามแม้ว่าทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ จะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้พอๆ กัน แต่สำหรับพยานบุคคลแล้วถือว่ามีค่าเป็นแก่นทุกคดียิ่งกว่าพยานหลักฐานประเภทอื่น เพราะในการดำเนินคดีแม้ว่าจะมีพยานเอกสารและพยานวัตถุเพียงพอแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพยานบุคคลมาเบิกความประกอบหรืออย่างน้อยก็ต้องมีพยานบุคคลมาเบิกความรับรองถึงความแท้จริงของพยานเอกสารหรือพยานวัตถุดังกล่าวด้วย จึงดูเหมือนว่าพยานบุคคลจะมีความสำคัญมากกว่าพยานเอกสารและพยานวัตถุ¹² นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตามประวัติศาสตร์แล้วจะพบว่าพยานบุคคลเป็นพยานชนิดแรกที่รู้จักกัน¹³ ซึ่งตามพระไอยการลักษณะฎีกา¹⁴ ก็ได้กล่าวถึงเฉพาะพยานบุคคลเป็นส่วนใหญ่¹⁴

¹⁰ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 15. และ ไสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 21.

¹¹ ไสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 523.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 351.

¹⁴ อภินันท์ ศรีศิริ, "เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 51.

ในการดำเนินคดีอาญานั้น พยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและใช้กันมากที่สุด โดยพนักงานสอบสวนมักจะอาศัยพยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานลำดับแรกในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน และเมื่อคดีมาสู่ศาลเพื่อการพิจารณาพิพากษา ศาลก็มักจะพึ่งพยานบุคคลเป็นสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือประจักษ์พยาน¹⁵ จึงเห็นได้ว่า โจทก์คงไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ด้วยการนำสืบเพียงเฉพาะพยานเอกสารและพยานวัตถุโดยไม่สืบพยานบุคคลเลย¹⁶ เนื่องจากประเด็นในคดีอาญาส่วนใหญ่มักเป็นปัญหาข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับพยานบุคคลเกือบทั้งสิ้น เช่น ในเรื่องฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ อนาคต ช่มชู้นกระทำชำเรา ฯลฯ เป็นต้น พยานบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนรู้เห็นเหตุการณ์จึงสามารถสื่อสารให้คำอธิบายเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งจะทำให้ศาลเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ดี¹⁷

ดังนั้น พยานบุคคลจึงเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญมากในการดำเนินคดีอาญา จนกระทั่งเคยมีผู้กล่าวเปรียบเทียบถึงความสำคัญของพยานบุคคลเอาไว้ว่า พยานบุคคลเปรียบเสมือนกุญแจที่ผู้จะพิสูจน์ความจริงคือศาลไขออกไปดูว่าหลังข้อกล่าวหาเป็นอย่างไร จำเลยเป็นคนร้ายจริงหรือไม่ ถ้าไม่มีกุญแจศาลก็เปิดออกไปดูไม่ได้

2.2.3 ความสามารถในการเป็นพยานบุคคล

บุคคลที่ประสบพบเห็นเหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงในคดีนั้น มิใช่ว่าจะเข้าเบิกความเป็นพยานต่อศาลได้ทุกคนเสมอไปเพราะยังมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะเป็นพยานตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือไม่ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า บุคคลดังกล่าวอยู่ในฐานะที่มีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่กฎหมายจะอนุญาตให้เข้าเบิกความหรือไม่¹⁸

¹⁵ ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์, การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549), หน้า 39.

¹⁶ ไสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 523.

¹⁷ ลิขิต ถนอมเชื้อ, “การให้ความร่วมมือเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษากรณีสถานีตำรวจนครบาล ลุมพินี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 14-15.

¹⁸ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 156.

ในอดีตกฎหมายไทยจำกัดความสามารถของบุคคลที่จะเป็นพยานไว้อย่างเข้มงวดมาก ยกตัวอย่างเช่น ตามพระไอยการลักษณะฎีกาได้วางข้อจำกัดในการเป็นพยานขึ้นอยู่กับชาติ สกุล ฐานะ หรืออาชีพของบุคคลเป็นเกณฑ์ และจัดแบ่งพยานบุคคลออกเป็น 2 ประเภท¹⁹ คือ ประเภทที่ศาลรับฟังได้ เช่น คนในสกุลพราหมณ์ สกุลแพทย์ และเศรษฐีคหบดี เป็นต้น เพราะถือว่าบุคคลเหล่านี้มีความน่าเชื่อถือ และพยานอีกประเภทหนึ่งซึ่งห้ามมิให้ศาลรับฟังเพราะบุคคลเหล่านี้ไม่มีความน่าเชื่อถือเรียกว่าอุตริพยาน มีอยู่ 33 จำพวก เช่น คนไม่มีเรือนที่ยวจร คนที่เป็นญาติผู้เป็นความ คนหูหนวก คนตาบอด หญิงโสเภณี หญิงมีครรภ์ กะเทย คนเป็นโรคมาก เด็กเจ็ดเข้า เฒ่าเจ็ดสิบ คนเดินรำขอทานเลี้ยงชีพ ช่างเกือก คนประมง คนเป็นโจร คนโทโสมาก เป็นต้น

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 บทบัญญัติเรื่องอุตริพยานจึงได้ถูกยกเลิกไปทั้งหมด และได้กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความสามารถในการเป็นพยานในคดีอาญาใหม่เพราะเชื่อว่า บุคคลที่จะให้ความสัจจริงแก่ศาลได้นั้น มิใช่จะถือเอาตามชาติ สกุล ฐานะ หรืออาชีพเป็นเกณฑ์เหมือนแต่ก่อน ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 จึงได้บัญญัติว่า “บรรดาชนใดๆ ชายก็ดีหญิงก็ดี มีสติรู้จักผิดแลชอบ เข้าใจความจะให้การเป็นพยานฝ่ายใดก็ฝ่ายใดโดยความโดยอ้างก็ได้ เว้นไว้แต่ชนที่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้ ฤๅชนซึ่งศาลพิเคราะห์เห็นว่าเป็นผู้ไม่สามารถจะเข้าใจข้อถาม ถ้าไม่สามารถจะให้การตอบข้อถามได้ เพราะเหตุว่าเป็นคนมีอายุเยาว์อ่อนนัย ฤๅเป็นคนมีอายุสูงแก่ชรามาก ฤๅเป็นคนมีโรคภายในกายภายนอกกายจนปวดถึงสาหัสจนสิ้นสติ ไม่อาจจำเหตุการณ์สิ่งใดได้เท่านั้น” ทำให้ศาลสามารถรับฟังพยานบุคคลได้อย่างกว้างขวาง กล่าวคือบุคคลใดๆ ก็ตามที่รู้เห็นเหตุการณ์ มีสติรู้จักผิดชอบและเข้าใจข้อความก็ย่อมมีความสามารถเป็นพยานได้ทั้งสิ้น

ปัจจุบันความสามารถในการเป็นพยานบุคคลถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95 ว่า “ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใด เว้นแต่บุคคลนั้น (1) สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้...” ซึ่งจะต้องนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ด้วย จึงเห็นได้ว่า หลักกฎหมายเกี่ยวกับความสามารถในการเป็นพยานบุคคลในปัจจุบันนั้นมีหลักการเช่นเดียวกันกับตามพระราชบัญญัติลักษณะพยานหลักฐาน ร.ศ.113 ซึ่งกำหนดให้ บุคคลที่จะเบิกความเป็นพยานต่อศาลนั้น เพียงแต่สามารถเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้ก็สามารถเบิกความเป็นพยานต่อศาลได้แล้ว ไม่ว่าจะ

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 156.

บุคคลดังกล่าวจะเป็นเด็กหรือคนชราก็ตาม หากบุคคลดังกล่าวสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ ก็มีความสามารถที่จะเป็นพยานได้* นอกจากนี้ แม้จะเป็นคนพิการหูหนวก เป็นใบ้ หรือทั้งหูหนวก และเป็นใบ้ ก็ยังมีความสามารถเป็นพยานต่อศาลได้เช่นกัน** สำหรับความหมายของการเข้าใจ และสามารถตอบคำถามได้นั้นหาจำเป็นที่จะต้องทำเป็นภาษาไทยไม่ เพราะถ้าพยานไม่รู้ภาษาไทยแล้ว ก็ยังสามารถเบิกความผ่านล่ามได้ ทำให้คนต่างชาติจึงอาจเป็นพยานได้²⁰

นอกจากนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 ได้บัญญัติว่า “ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน” ทำให้ในการดำเนินคดีอาญานั้นโจทก์จะไม่มีสิทธิขอให้ศาลออกหมายเรียกเพื่อบังคับจำเลยให้มาเป็นพยานต่อศาล และถ้าในคดีนั้นมีจำเลยร่วมหลายคน โจทก์ก็หาอาจที่จะมีสิทธิอ้างจำเลยคนใดคนหนึ่งมาเป็นพยานเบิกความเอาผิดจำเลยอื่นได้ไม่ เพราะถือเป็นสิทธิของจำเลยที่จะไม่ให้การปรับปรำตนเอง อย่างไรก็ตามกฎหมายหาได้ห้ามจำเลยในคดีอาญาอ้างตนเองและมาเบิกความต่อศาลในฐานะพยานจำเลยด้วยไม่ ดังนั้น จำเลยจึงมีความสามารถเป็นพยานในคดีของตนเองได้ เนื่องจากถือว่าเป็นสิทธิของจำเลยที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองและได้เบิกความเป็นพยานต่อศาลนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 233 ได้บัญญัติว่า “จำเลยอาจอ้างตนเองเป็นพยานได้ ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ศาลจะให้เข้าสืบก่อนพยานอื่นฝ่ายจำเลยก็ได้ ถ้าคำเบิกความของจำเลยนั้นปรับปรำหรือเสียหายแก่จำเลยอื่น จำเลยอื่นนั้นซักค้านได้”

ในกรณีที่จำเลยเบิกความเป็นพยาน คำเบิกความของจำเลยย่อมใช้ยืนยันจำเลยได้ และศาลอาจรับฟังคำเบิกความนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ได้” ดังนั้น คำเบิกความของจำเลยดังกล่าวจึงอาจใช้ยืนยันจำเลยนั้นได้ และศาลอาจรับฟังคำเบิกความของจำเลยประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์เพื่อลงโทษจำเลยได้²¹

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1199/2526 ผู้เสียหายอายุ 15 ปี เป็นคนปัญญาอ่อน พูดเรื่องยากๆ ไม่ค่อยจะรู้เรื่อง แต่เบิกความต่อศาลในคดีอาญาในความผิดทางเพศได้เรื่องได้ราว ดังนี้ รับฟังเป็นพยานได้ (12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>)

** คำพิพากษาฎีกาที่ 81/2531 คำเบิกความของพยานที่หูหนวกและเป็นใบ้ถือว่าเป็นคำเบิกความของพยานบุคคล ส่วนวิธีถามหรือตอบนั้นอาจกระทำโดยวิธีเขียนหนังสือหรือโดยวิธีอื่นที่สมควรได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 96 (12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>)

²⁰ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 241-242.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 250-253.

2.2.4 หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาตามกฎหมายไทย

การค้นหาคำความจริงจากพยานบุคคลอันเกิดจากการที่ตัวพยานบุคคลผู้นั้นได้มาให้ถ้อยคำและตอบข้อซักถามต่างๆ ดังนั้น กฎหมายจึงได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องมาเป็นพยานในคดีอาญา และจะต้องเบิกความตอบคำถามต่างๆ ด้วยความสัตย์จริง สำหรับในส่วนนี้จะทำการศึกษาดังหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาตามกฎหมายไทย ซึ่งจะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก และยังคงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประกอบอีกด้วยเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ได้บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พบบังคับได้” ดังนั้น หน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญาตามที่กำหนดในกฎหมายไทยมี ดังนี้

2.2.4.1 หน้าที่ไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยาน

บุคคลทุกคนซึ่งคู่ความอ้างเป็นพยานในคดีมีหน้าที่ต้องไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยานด้วยตนเอง²² เพราะถือเป็นหลักว่าพลเมืองที่ดีจะต้องช่วยกันผดุงความยุติธรรม²³ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108 จึงได้กำหนดให้ “พยานที่ได้รับหมายเรียกโดยชอบดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 106 และมาตรา 107 นั้น จำต้องไป ณ สถานที่และตามวันเวลาที่กำหนดไว้ เว้นแต่มีเหตุเจ็บป่วยหรือมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่นโดยได้แจ้งเหตุนั้นให้ศาลทราบแล้ว และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้”

การที่บุคคลใดจะไปเป็นพยานต่อศาลนั้น โดยหลักทั่วไปแล้วมืออยู่สองกรณีคือ กรณีแรกหากคู่ความสามารถนำพยานไปศาลได้เองโดยพยานเต็มใจนั้น เรียกว่า “พยานนำ” ส่วนอีกกรณีหนึ่งเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายใดไม่สามารถนำพยานไปศาลได้เอง คู่ความฝ่ายดังกล่าวก็อาจขอให้ศาลออกหมายเรียกบุคคลนั้นไปศาลได้²⁴ และเรียกกันว่า “พยานหมาย” สำหรับกรณีพยานนำมักไม่ค่อยมีปัญหาในการนำตัวไปเบิกความต่อศาล เนื่องจากพยานนำมักเป็นบุคคลที่มีความรู้จำมักคุ้นกับคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นเป็นอย่างดี จึงมีความเต็มใจที่จะไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อ

²² อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 152.

²³ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 354.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106.

เบิกความเป็นพยาน แต่ในกรณีที่เป็นการพยานหมายนั้น พยานมักจะมีความรู้สึกไม่ค่อยอยากไปปรากฏตัวต่อศาลเพราะการเป็นพยานก่อให้เกิดความลำบากแก่ตัวพยานเป็นอย่างยิ่ง²⁵ อย่างไรก็ตามการหลีกเลี่ยงหน้าที่ของพยานดังกล่าวอาจทำให้พยานต้องรับผิดชอบทางอาญาได้ กล่าวคือ หากศาลออกหมายเรียกพยาน แต่พยานคนดังกล่าวหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับหมายเรียกของศาล พยานคนนั้นจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล²⁶ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31(3) นอกจากนี้หากพยานซึ่งได้รับหมายเรียกโดยชอบแล้ว แต่จงใจหลีกเลี่ยงไม่ไปศาล พยานผู้นั้นก็อาจถูกศาลออกหมายจับและกักขังไว้จนกว่าจะได้เบิกความตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 111(2) และยังเป็นความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 อีกด้วย

2.2.4.2 หน้าที่สาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ

การสาบาน คือ การกล่าวรับรองว่าจะให้การตามความจริงโดยมีความรู้สึกอยู่ในใจว่า ตนเองอาจได้รับผลร้ายต่างๆ หากให้การด้วยความเท็จ อันเป็นการกระทำด้วยความเชื่อถือตามลัทธิศาสนาของพยานผู้นั้น²⁷ ส่วนการปฏิญาณตน คือ การกล่าวยืนยันว่าตนจะให้การตามความเป็นจริงโดยไม่ต้องมีการกล่าวแช่งตนเอง²⁸ สำหรับการสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณนี้เป็นวิธีการหนึ่งที่จะบังคับให้พยานเบิกความตามความจริงโดยเป็นวิธีการในทางจิตวิทยา เพราะบุคคลทั่วไปมักจะมี ความเชื่อถือในบาปและบุญ อีกทั้งยังมีความเคารพและศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น การสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณจะทำให้พยานมีมโนธรรมในอันที่จะกล่าวแต่เฉพาะความจริงและไม่นำเอาความเท็จมากล่าว²⁹

สำหรับประเทศไทยในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ตามพระโอยการลักษณภยานในกฎหมายตราสามดวง มาตรา 15 ได้กำหนดให้ต้องพยานสาบานตนก่อนเบิกความไม่ว่าพยานจะ

²⁵ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 350-351.

²⁶ ธานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 47-48.

²⁷ โอสถ โกศิน, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์, 2538), หน้า 444-445.

²⁸ แอล คูปลาตร์, คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยานและจิตตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ร้านกาญจนพิมพ์ดีด, 2478), หน้า 166.

²⁹ ธานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 10. และ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 359.

อยู่ในชั้นใดหรือมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดก็ตาม³⁰ แม้ต่อมาในปัจจุบันกฎหมายก็ยังคงกำหนดหน้าที่สาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความเช่นเดิม โดยได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 ว่า “ก่อนเบิกความพยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิ ศาสนา หรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามความสัตย์จริงเสียก่อน...” โดยมีการกำหนดแบบของคำสาบานไว้ตามคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ผลของการที่พยานได้เบิกความโดยมิได้สาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความ ย่อมทำให้คำเบิกความดังกล่าวนี้มีผลเป็นการฝ่าฝืนบทกฎหมายว่าด้วยการสืบพยาน จึงต้องห้ามมิให้รับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 อย่างไรก็ตามในกรณีที่พยานได้เบิกความโดยมิได้สาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความ แต่พยานนั้นได้สาบานรับรองต่อศาลในขณะที่เบิกความอยู่ว่าข้อความที่ตนเบิกความไปก่อนแล้วนั้นเป็นความจริง ในกรณีนี้ถือได้ว่าพยานได้สาบานตนแล้ว* แต่ถ้าเบิกความเสร็จแล้วจึงได้มาสาบานรับรองในภายหลังไม่ใช่ในขณะที่เบิกความ ดังนี้ใช้ไม่ได้** นอกจากนั้นการขัดขืนไม่ยอมสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณยังก่อให้เกิดผลร้ายแก่ตัวพยานเองอีกด้วย โดยถือว่าการกระทำความผิดของพยานเป็นความผิดฐานขัดขืนคำสั่งศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171

³⁰ อภินันท์ ศรีศิริ, “เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน,” หน้า 79-80.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 693/2487 พยานเบิกความโดยมิได้สาบานหรือปฏิญาณตน แต่ได้มาสาบานตนแล้วรับรองต่อศาลว่าข้อความที่ตนเบิกความไปแล้วเป็นความจริงนั้น ถือว่าเป็นการที่พยานได้สาบานตนเบิกความตามความมุ่งหมายของกฎหมายแล้ว ย่อมรับฟังคำเบิกความนั้นได้ (12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>)

คำพิพากษาฎีกาที่ 217/2488 พยานให้การก่อนปฏิญาณหรือสาบานโดยพลั้งเผลอ เมื่อให้การแล้วจึงปฏิญาณต่อหน้าศาลว่าคำให้การนั้นเป็นความจริง ดังนี้ ถือว่าได้ปฏิบัติตามมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว คำให้การของพยานนั้นย่อมรับฟังได้ตามกฎหมาย (12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>)

** คำพิพากษาฎีกาที่ 824/2492.พยานโจทก์เบิกความโดยมิได้สาบานตัว ศาลอุทธรณ์ให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ให้ถูกต้อง ศาลชั้นต้นเรียกพยานมาสืบใหม่ แต่พยานบางคนไม่ได้ให้การถึงรายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง คงให้การเพียงว่า คำให้การครั้งก่อนถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแล้ว ดังนี้ คำให้การของพยานครั้งก่อนฟังเป็นความจริงไม่ได้ เพราะพยานมิได้สาบานตัวก่อนเข้าเบิกความ คำเบิกความของพยานในครั้งหลัง ยังไม่เป็นที่พอใจศาลว่า จำเลยได้กระทำผิด (12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>)

2.2.4.3 หน้าที่เบิกความตามความสัตย์จริง

เมื่อบุคคลใดมาเป็นพยานต่อศาลย่อมมีหน้าที่ต้องเบิกความตามความเป็นจริง กล่าวคือ บุคคลนั้นจะต้องตอบข้อซักถามของคู่ความฝ่ายที่อ้างตนมา ตอบคำถามของศาลในกรณี ที่ศาลเป็นผู้ซักถาม การตอบคำถามค้านซึ่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งถาม และการตอบคำถามตั้งด้วย วาจาตามความสัตย์จริง และไม่สามารถที่จะปฏิเสธไม่ยอมตอบคำถามได้ หากพยานไม่ยอมเบิก ความตอบคำถามที่ได้ถามโดยชอบไม่ว่าจะเป็นคำถามของฝ่ายที่อ้างตนมา คำถามค้านของฝ่าย ตรงข้าม คำถามถามตั้ง หรือคำถามของศาลก็ตาม ศาลย่อมมีอำนาจบังคับให้พยานเบิกความได้ โดยถือเป็นการออกข้อกำหนดให้พยานต้องตอบคำถามนั้นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 หากพยานคนดังกล่าวยังคงขัดขืนไม่ยอมเบิกความตอบคำถาม ดังกล่าวอีกด้วย ย่อมถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลซึ่งศาลสามารถลงโทษได้ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 และยังถือเป็นการขัดขืนคำสั่งของศาลอันเป็นความผิด อาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171 อีกด้วย³¹

ในกรณีที่พยานได้เบิกความตอบคำถามต่างๆ แต่ข้อความที่พยานได้เบิกความ เป็นความเท็จ และหากความเท็จดังกล่าวถือเป็นข้อสำคัญในคดีแล้ว พยานย่อมมีความผิดฐาน เบิกความเท็จต่อศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 ด้วย

2.2.4.4 หน้าที่อื่นๆ

นอกจากพยานบุคคลจะมีหน้าที่ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว การเป็นพยานบุคคล ยังก่อให้เกิดหน้าที่ประการอื่นอันเนื่องกับกระบวนการพิจารณาคดีอีกด้วย³² กล่าวคือ พยานมีหน้าที่ ต้องลงชื่อในบันทึกคำเบิกความที่ศาลทำขึ้น,³³ พยานมีหน้าที่ต้องไม่เบิกความต่อหน้าพยานอื่นที่ จะเบิกความภายหลัง* และพยานมีหน้าที่เบิกความต่อหน้าจำเลย³⁴

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 “ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ แก่คู่ความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้ กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว...”

³¹ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 364.

³² โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 359.

³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 121

** ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 114 ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 2811-2818/2515 “ศาล ขึ้นต้นสั่งให้รวมพิจารณาคดีทั้ง 11 ส่วนวนเข้าด้วยกัน จำเลยแต่ละคนในทุกสำนวนต่างก็อ้างตนเองเป็นพยาน โดยรวมอยู่ใน

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล

แม้กฎหมายจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีต้องมาเป็นพยานต่อศาล³⁵ แต่ก็ยังมีเหตุผลบางประการซึ่งมีความสำคัญยิ่งกว่าการค้นหาความจริงในคดี กฎหมายจึงได้ให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลไว้ สำหรับในส่วนนี้จะศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับเอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย ความหมายของคำว่า “เอกสิทธิ์” แนวความคิดทั่วไปในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล และความเป็นมาของการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา ตามกฎหมายไทย

2.3.1 ความหมายของคำว่า “เอกสิทธิ์”

คำว่า “เอกสิทธิ์” ตรงกับคำว่า ‘Privilege’ ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีที่มาจากคำภาษาลาตินว่า ‘privilegium’ โดยแยกจากรากศัพท์สองคำคือ คำว่า ‘privus’ หมายถึง “เฉพาะหรือแยก” กับคำว่า ‘legis’ หรือ ‘lex’ ที่หมายถึง “กฎหมาย” ฉะนั้น เมื่อนำมารวมกันจึงมีความหมายว่า กฎหมายที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อให้บุคคลนั้นอยู่นอกหรืออยู่นเหนือกฎหมายธรรมดาทั่วไป เช่น ทำให้ไม่ต้องเสียภาษีบางอย่าง หรือไม่ต้องรับราชการทหาร เป็นต้น³⁶

ตามพจนานุกรมได้ให้ความหมายของคำว่า เอกสิทธิ์ หมายถึง สิทธิพิเศษที่ให้แก่บุคคลโดยเฉพาะ³⁷ ในขณะที่ตาม Black’s Law Dictionary³⁸ ได้ให้ความหมายของคำว่า “เอกสิทธิ์ (privilege)” หมายถึง “...3. กฎเกณฑ์ในกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานซึ่งกำหนดให้พยานบุคคลมีสิทธิที่จะไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งถูกซักถาม แม้ว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเกี่ยวพันกับ

บัญชีพยานฉบับเดียวกัน แสดงว่าจำเลยในคดีหนึ่งมิได้เป็นพยานเฉพาะคดีของตนเท่านั้น แต่ต่างเป็นพยานซึ่งกันและกันในทุกคดี จึงต้องห้ามมิให้เบิกความต่อหน้าจำเลยอื่นที่จะเบิกความเป็นพยานในภายหลัง” (12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>)

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

³⁵ ธานินทร์ ภัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 47.

³⁶ จันตรี สิ้นสุภฤกษ์, “ความหมายและลักษณะของสิทธิ,” ใน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, มานิตย์ จุมปา, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) หน้า 142.

³⁷ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, หน้า 1392.

³⁸ Bryan A. Garner, Black’s Law Dictionary, 8th Edition (St. Paul, Minn.: West, 2004), pp.1234-1237.

ประเด็นแห่งคดี; สิทธิที่จะป้องกันมิให้มีการเปิดเผยข้อมูลใดๆ ในศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ ข้อมูลดังกล่าวได้มาจากการสื่อสารในการประกอบวิชาชีพหรือ หรือโดยความสัมพันธ์ซึ่งสมควร ได้รับความไว้วางใจ...”^{*}

จึงเห็นได้ว่า “เอกสิทธิ์” เป็นเรื่องของกาทำให้ประโยชน์เป็นการพิเศษนอกเหนือจาก กฎหมายสำหรับบุคคลบางจำพวกโดยเฉพาะ ในอันที่จะใช้อ้างเพื่อให้มีสิทธิบางประการที่แตกต่าง จากบุคคลโดยทั่วไป และเมื่อพิจารณาตามกฎหมายพยานหลักฐานแล้ว คำว่า “เอกสิทธิ์” จะ หมายถึง สิทธิพิเศษของคุณค่าหรือบุคคลใด ที่จะปฏิเสธไม่ยอมเปิดเผยความหรือนำพยานหลักฐาน มาแสดง³⁹ นอกจากนี้ ยังอาจหมายความรวมถึงสิทธิที่จะป้องกันมิให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือ พยานหลักฐานอันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้นอีกด้วย⁴⁰

อย่างไรก็ตามเพื่อประโยชน์ในการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงให้ นิยามคำว่า “เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล”(Privilege for witness) หมายถึง สิทธิพิเศษสำหรับ พยานบุคคลในคดีอาญาและหมายความรวมถึงความคุ้มกัน(immunity)ซึ่งได้ให้แก่บุคคลสำหรับการ เป็นพยานในคดีอาญาในอันที่จะเป็นการยกเว้นหน้าที่ในการมาปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็น พยาน หน้าที่ในการสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ และหน้าที่ในการเบิกความตอบคำถามต่างๆ ไม่ว่าจะบางส่วนหรือทั้งหมด ซึ่งเอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลนี้ปรากฏอยู่ในส่วนของกฎหมายวิธี พิจารณาความโดยจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่อยู่ในสถานภาพทางสังคมบางสถานภาพหรือ บุคคลที่มีอาชีพหรือปฏิบัติหน้าที่บางประการ

2.3.2 แนวความคิดทั่วไปในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล

การนำบุคคลเข้ามาเบิกความเป็นพยานมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงอันทำให้ ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาอรรถคดีไปได้ด้วยความเที่ยงธรรม จึงมีหลักทั่วไปว่าบุคคลที่ อาจเป็นพยานได้นั้น โดยปกติศาลย่อมมีอำนาจบังคับให้มาปรากฏตัวต่อศาล และเบิกความเป็น

^{*} “privilege. “...3. An evidentiary rule that gives a witness the option to not disclose the fact asked for, even though it might be relevant; the right to prevent disclosure of certain information in court, esp. when the information was originally communicated in a professional or confidential relationship...”

³⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 211.

⁴⁰ จิตฤดี วีระเวสส์, “การให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 11.

พยานได้ แม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่สมัครใจมาเป็นพยานต่อศาลก็ตาม⁴¹ แต่การที่จะบังคับให้บุคคลใดต้องเบิกความให้เป็นไปตามความจริงนั้นมิใช่เรื่องที่สามารถทำได้โดยง่ายตายนักเพราะสิ่งสำคัญของพยานบุคคลคือ คำเบิกความของตัวพยาน จึงต้องอาศัยความยินยอมพร้อมใจของตัวพยานเอง ดังเห็นได้จากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้ให้ความคุ้มครองแก่การเบิกความของพยานไว้ในมาตรา 133 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานสอบสวน ตักเตือน พุดให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ” และมาตรา 226 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น...”

นอกจากนี้ในบางกรณีการบังคับให้บุคคลบางคนต้องมาเบิกความเป็นพยานต่อศาลอาจกระทบต่อคุณค่าบางอย่างซึ่งสังคมเห็นว่ามีความสำคัญมากกว่าการช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงจากพยานบุคคล⁴² ยกตัวอย่างเช่น การรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์หรือสถาบันทางศาสนา การให้ความเคารพในกฎหมายระหว่างประเทศ หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งความไว้วางใจ เป็นต้น

ด้วยเหตุที่การแสวงหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมของสังคมที่ยึดมั่นในหลักนิติรัฐนั้น องค์การในกระบวนการยุติธรรมต้องหาสมดุลระหว่างการพิทักษ์รักษาความปลอดภัยของสังคมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล⁴³ ซึ่งการค้นหาความจริงในคดีอาญาไม่จำเป็นจะต้องเสาะแสวงหาเอาจากคำของพยานบุคคลคนนั้นแต่อย่างใดเท่านั้น หากแต่พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลอื่นก็สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อลงโทษจำเลยได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น กฎหมายจึงให้กำหนดให้พยานที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานบางอย่าง หรือมีสถานภาพพิเศษบางประการ มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องถูกออกหมายเรียกให้ไปเป็นพยานศาล ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ ไม่ต้องเบิกความเลย หรือไม่ต้องตอบคำถามในบางเรื่อง เพื่อให้

⁴¹ พระมนูภาคินวิมลศาสตร์, กฎหมายพยานหลักฐานและจิตตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2484), หน้า 116.

⁴² Edward W. Cleary, McCormick on evidence, 3rd Edition (St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1984), p. 171.

⁴³ อุดม รัฐอมฤต, “การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน,” ใน ยื่นหยัดบนหลักนิติธรรม, สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เด็อนตุลา, 2552) หน้า 243-244.

ความคุ้มครองแก่คุณค่าของสังคมบางประการ ซึ่งพยานบางประเภทมีสิทธิดังกล่าวเพียงอย่างเดียวหนึ่ง แต่พยานบางประเภทก็มีสิทธิหลายอย่างรวมกัน

2.3.3 ความเป็นมาของการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาในประเทศไทย

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานภาพของพยานบุคคลนั้นได้รับการยอมรับมานับตั้งแต่กฎหมายพยาน(พระไอยการลักษณะณญาณ) พ.ศ.1894 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตามกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาเป็นทิวพยาน คือพยานที่มีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมาก และได้กำหนดถึงวิธีการสืบพยานที่เป็นพระภิกษุหรือสามเณรในพุทธศาสนาไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเบิกความตอบคำถามด้วยวาจาแต่สามารถใช้กิริยาท่าทางได้⁴⁴ กล่าวคือ ในการถามคำถามพยานที่เป็นพระภิกษุของตระลาการ* กฎหมายกำหนดให้พระภิกษุตอบคำถามโดยกระทำกิริยาล้มตาลบดลง หากต้องการให้การว่าคำถามข้อนั้นไม่สม และให้ถือตาลบดนิ่งสำรวมอยู่หากต้องการให้การว่าข้อนั้นสมตามอ้าง แต่ถ้าพระภิกษุรูปนั้นให้การด้วยวาจา กฎหมายจะถือว่ามิได้อยู่แก่ศีลสิกขาบทตามพระพุทโธวาท ถือเป็นอุตริพยาน ซึ่งฟังถ้อยคำเป็นพยานมิได้⁴⁵ ส่วนกรณีพยานที่เป็นสามเณรกฎหมายกำหนดว่า สามเณรต้องหม่อมดอง และถือยาม เมื่อตระลาการอ่านประเด็นให้ฟังแล้ว หากสามเณรถือยามนิ่งอยู่ให้ถือโดยสมอ้าง แต่ถ้าสามเณรฟังแล้ววางยามลงให้ถือว่าข้อนั้นไม่สมโดยอ้าง แต่ถ้าสามเณรหม่อมสไบเฉียงมิได้ถือยามและได้ตอบคำถามโดยวาจาแก่ตระลาการท่านว่าเป็นอันพาล กฎหมายห้ามมิให้รับฟังคำให้การของสามเณรนั้นเป็นพยาน⁴⁶

นอกจากนี้กฎหมายลักษณะพยาน(พระไอยการลักษณะณญาณ) พ.ศ.1894 ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังพยานซึ่งเป็นญาติพี่น้องและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับตัวจำเลยอีกด้วย โดยกำหนดให้ถือเป็นอุตริพยานที่ศาลไม่ควรรับฟัง อย่างไรก็ตามหากโจทก์

⁴⁴ อภินันท์ ศรีศิริ, “เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน,” หน้า 82.

* พระไอยการลักษณะณญาณกำหนดให้พยานที่เป็นพระภิกษุต้องทรงไตร สะพายบาตรและมีบิหารทั้ง 8 ตามที่พุทธบัญญัติ ได้แก่ อัตรวาทสภ(สบง) อุตราสงค์(จีวร) และสังฆาฏี(ผ้าทาบ) บาตร มีดโกน เข็ม ประคดเอด และกระบอกกรองน้ำ

⁴⁵ พระไอยการลักษณะณญาณ มาตรา 20

⁴⁶ พระไอยการลักษณะณญาณ มาตรา 21

และจำเลยได้ให้ความยินยอมแล้วกฎหมายก็กำหนดให้สามารถรับฟังเป็นพยานได้⁴⁷ แต่จะต้องรับฟังด้วยความระมัดระวัง

ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ได้ทรงประกาศยกเลิกพระไอยการลักษณะภณานและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 แทนเพราะทรงเห็นว่ากฎหมายที่ใช้อยู่เดิมเป็นกฎหมายที่เก่าล้าสมัยและไม่เหมาะสมกับความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง⁴⁸ ทำให้บทบัญญัติเรื่องอูตรีพยานถูกยกเลิกไปทั้งหมด โดยพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 กำหนดให้บุคคลซึ่งมีสติรู้จักผิดชอบและเข้าใจข้อความให้มีความสามารถเป็นพยานได้⁴⁹ ทำให้สามารถรับฟังพยานบุคคลได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น สำหรับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลตามพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 นี้มีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลไว้ 2 มาตราด้วยกัน ได้แก่ การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้พิพากษาตามมาตรา 7 ซึ่งกำหนดให้ผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องตอบคำถามอันเกี่ยวกับความรู้สึกหรือเหตุผลของตนในการพิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมหรือผู้พิพากษาอธิบดีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตน และการให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนาตามมาตรา 14 ซึ่งกำหนดห้ามออกหมายเรียกพยานบุคคลซึ่งเป็นพระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา แต่จะต้องทำการเผชิญสืบ และยังกำหนดให้พระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนายังมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องสาบานตนและไม่จำเป็นต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ เพราะเป็นโมกษพยาน ศาลจึงไม่อาจบังคับว่ากล่าวประการใดได้ ส่วนบุคคลซึ่งเป็นญาติพี่น้องหรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยนั้น กฎหมายหาได้มีบทบัญญัติกำหนดไว้เป็นพิเศษดังเช่นแต่ก่อนไม่ จึงต้องสืบพยานดังเช่นพยานบุคคลทั่วไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีการให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาโดยกำหนดให้พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาแม้ได้รับหมายเรียกโดยชอบก็ไม่จำเป็นต้องไปศาล⁵⁰ และในกรณีที่พระภิกษุและสามเณรได้เข้า

⁴⁷ พระไอยการลักษณะภณาน มาตรา 3

⁴⁸ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 5.

⁴⁹ พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 มาตรา 4

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108 วรรคสอง(เดิม).

มาเป็นพยานในคดีก็มีเอกสิทธิ์ที่จะตอบหรือไม่ตอบคำถามก็ได้⁵¹ อีกทั้งยังไม่ต้องสาบานตนก่อนการเบิกความอีกด้วย⁵² นอกจากนั้นก็มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระยุพราช หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดินที่ไม่จำเป็นต้องไปศาลไว้โดยชัดแจ้ง⁵³ และยังมีการกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่ไม่ต้องเบิกความหรือส่งมอบพยานหลักฐานอันเป็นความลับซึ่งตนได้มาเนื่องจากการประกอบอาชีพ⁵⁴ อันเป็นการกำหนดเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 สำหรับเอกสิทธิ์สำหรับผู้พิพากษาตามพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 มาตรา 7 นั้นมีผู้ให้ความเห็นว่า เอกสิทธิ์ประการนี้ยังมีผลใช้บังคับอยู่⁵⁵ เนื่องจากพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 มิได้ถูกยกเลิก จึงมีผลใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งหรือซ้ำกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁵⁶ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันได้มีการออกพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ.2546 ซึ่งในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 ดังนั้น พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 แล้ว จึงไม่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันอีกต่อไป

ในปี พ.ศ.2550 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลนั้นได้มีการแก้ไขปรับปรุงโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง(ฉบับที่ 23)พ.ศ.2550 ซึ่งใช้บังคับมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

สำหรับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23)พ.ศ.2550 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่หลักกฎหมายในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล ดังนี้

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115(เดิม) ซึ่งบัญญัติว่า "พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยาน จะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ก็ได้"

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112(2) เดิม

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108 วรรคสอง(เดิม)

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231

⁵⁵ ไอลด์ โกศิน, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 350.

⁵⁶ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 5-6.

1. แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 106/1 เพื่อกำหนดห้ามออกหมายเรียกแก่พยานบุคคลดังต่อไปนี้ คือ (1) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา และ (3) ผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมาย

การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 106/1 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแยกพยานที่ศาลจะออกหมายเรียกไม่ได้และพยานที่ไม่สามารถไปศาลได้ออกจากกัน ซึ่งแต่เดิมบทบัญญัติทั้งสองส่วนนี้บัญญัติอยู่ในมาตรา 108(เดิม) นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดเพิ่มกรณีที่พยานมีเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายเฉพาะรวมเข้าไว้ด้วย⁵⁷

2. แก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติมาตรา 112 เพื่อมิให้พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการที่มาศาลต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ เนื่องจากตามมาตรา 112(เดิม) มิได้มีการกำหนดให้พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ⁵⁸

3. แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 115 ในเรื่องเอกสิทธิ์ที่แก่พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือพระภิกษุหรือสามเณรในพุทธศาสนาที่จะไม่ต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ ก็ได้เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 106/1 เนื่องจากหลักกฎหมายทั้งสองมาตรามีความเกี่ยวพันกัน⁵⁹

2.4 การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคลในประเทศไทย

สำหรับในส่วนนี้จะศึกษาถึงการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาอันเนื่องจากพยานดังกล่าวเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งหรือมีหน้าที่การงานบางอย่าง หรือพยานมีสถานภาพพิเศษบางประการ ทั้งในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวความคิดความเป็นมา และหลักเกณฑ์ตามกฎหมายของประเทศไทย ดังนี้

⁵⁷ เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง(ฉบับที่...) พ.ศ. บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2550 วันพุธที่ 24 มกราคม 2550, หน้า 3, 13, 19, 52, 70. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3, 14, 55, 71.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3, 14, 20, 55, 71.

2.4.1 พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

พระมหากษัตริย์หรือกษัตริย์หมายถึงพระเจ้าแผ่นดิน⁶⁰ คือ ประมุขหรือผู้ปกครองสูงสุดของรัฐในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ⁶¹

พระราชินีหรือราชินีหมายถึง พระมเหสี⁶²

พระรัชทายาทหรือรัชทายาทหมายถึง ผู้จะสืบราชสมบัติ⁶³ ซึ่งผู้ใดจะมีสถานภาพเป็นรัชทายาทนั้นย่อมเป็นไปตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ.2467

ส่วนผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้นหมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนพระมหากษัตริย์เมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักรหรือทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้เช่น ประชวร ทรงผนวช ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ หรือเมื่อราชบัลลังก์ว่างลง⁶⁴ ปกติแล้วเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งก็เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์⁶⁵ แต่ถ้ามิได้ทรงแต่งตั้งไว้ก็ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งที่สมควรต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ⁶⁶ และในบางกรณีเช่นเมื่อราชบัลลังก์ว่างลงหรือระหว่างที่ยังไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อนได้⁶⁷

2.4.1.1 แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์

ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ปกครองมาแต่โบราณกาล นับตั้งแต่ในยุคต้นของประวัติศาสตร์มาจนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ไม่เคยปรากฏว่าประเทศไทยมีรูปแบบประมุขแบบอื่นเลย

⁶⁰ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, หน้า 85.

⁶¹ พระมหากษัตริย์ [online], Available from: <http://th.wikipedia.org/wiki/พระมหากษัตริย์> [10 มีนาคม 2553], หน้า 4.

⁶² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, หน้า 952.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 941.

⁶⁴ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2530), หน้า 366.

⁶⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 18.

⁶⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 19.

⁶⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 20.

จึงถือว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดของประเทศ และเป็นสถาบันที่เคารพสักการะ และเทิดทูนของปวงชนชาวไทยตลอดมา⁶⁸ แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม แต่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับรวมถึงฉบับปัจจุบัน⁶⁹ ก็ได้ยกสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันที่อยู่ในฐานะที่ผู้ใดจะละเมิดมิได้⁷⁰ นอกจากนี้การใช้อำนาจของศาลก็เป็นการใช้อำนาจตุลาการในนามของพระมหากษัตริย์⁷¹

จึงอาจสรุปได้ว่าตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาธิปไตย และตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะมีพระราชสถานะและตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ คือ เป็นองค์พระประมุข มีฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ และยังเป็นที่มาแห่งความยุติธรรมอีกด้วย⁷² นอกจากพระราชอำนาจในทางกฎหมายแล้ว พระมหากษัตริย์ไทยยังทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในทางสังคมหรือที่เรียกกันว่า “บารมี” หรือ “บุญญาธิการ” อีกด้วย กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพรักของประชาชนและมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น อีกทั้งพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรก็ปรากฏและประทับใจประชาชนชาชนทั่วไป จนมีคำพูดกันว่า “สถิตในหทัยราษฎร์”⁷³

ด้วยเหตุที่ชนบทรรมนิยม ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติย่อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะต้องยกย่องและเชิดชูไว้ ดังนั้น กฎหมายจึงได้ถวายพระเกียรติโดยกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับองค์พระมหากษัตริย์เกี่ยวกับการเป็นพยานบุคคลไว้ และเอกสิทธิ์นี้ได้ขยายถึงบุคคลผู้ อยู่ในฐานะที่พอเทียบเคียงได้กับพระมหากษัตริย์ด้วย ซึ่งได้แก่ พระราชินี พระรัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์⁷⁴ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์ในการมีส่วนถวายอนุเคราะห์หรือสนองพระราชภารกิจในการปฏิบัติหน้าที่พระมหากษัตริย์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยได้ผลประโยชน์ต่อประชาชน

⁶⁸ ธงทอง จันทรางศุ, พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.ซี.พริ้นท์แอนด์แพค จำกัด, 2548), หน้า 23.

⁶⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 8

⁷⁰ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 275.

⁷¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 197

⁷² วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 362-365.

⁷³ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 379-381.

⁷⁴ พระมณูภาณวิมลศาสตร์, กฎหมายพยานหลักฐานและจิตตวิทยา, หน้า 116.

2.4.1.2 การให้เอกสิทธิ์ตามกฎหมายไทย

เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เกี่ยวกับการเป็นพยานบุคคล มีดังนี้

ก.เอกสิทธิ์ที่ห้ามมิให้ออกหมายเรียกมาเป็นพยาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1 กำหนดว่า “ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานดังต่อไปนี้

- (1) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ว่าในกรณีใดๆ...”

สำหรับข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้ใดเป็นพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ นั้นเป็นเรื่องที่ศาลรับรู้ได้เองโดยไม่มีความจำเป็นที่คู่ความต้องสืบพยาน เนื่องจากเป็นกิจการความเป็นไปของบ้านเมือง⁷⁵ อันถือเป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป⁷⁶

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ เป็นบทบังคับห้ามศาลออกหมายเรียกพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้มาปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเบิกความเป็นพยาน ซึ่งเอกสิทธิ์ประการนี้มีความเด็ดขาดและไม่มีข้อยกเว้นแต่ประการใด เนื่องจากกฎหมายไม่ต้องการให้พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต้องถูกบังคับให้มาปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเบิกความเป็นพยาน

แต่เดิมกฎหมายกำหนดให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระยุพราช หรือผู้สำเร็จราชการ มีเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องไปศาล แต่ในปัจจุบันกฎหมายได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยกำหนดห้ามออกหมายเรียกพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มาเป็นพยานศาลในทุกกรณี⁷⁷ โดยเหตุที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายดังกล่าวจากเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องไปศาลเป็นเอกสิทธิ์ที่ห้ามออกหมายเรียกพยาน เพราะหมายเรียกพยานมีสภาพ

⁷⁵ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 111.

⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84.

⁷⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 275.

บังคับ กล่าวคือ ถ้าผู้ถูกหมายเรียกไม่ไปศาลอาจต้องรับโทษ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสถานะที่บุคคลเหล่านี้มีเอกสิทธิ์⁷⁸

อย่างไรก็ตาม การให้เอกสิทธิ์ในประการนี้ หาได้ห้ามพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในการที่จะมาให้การเป็นพยานต่อศาลอย่างเด็ดขาดแต่อย่างใด ดังนั้น หากบุคคลดังกล่าวมีความประสงค์และยินยอมมาเป็นพยานแล้ว ก็ย่อมสามารถสละเอกสิทธิ์และมาให้การเป็นพยานได้⁷⁹

สำหรับกรณีที่ต้องอ้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นพยานแล้ว ในทางปฏิบัติศาลจะสอบถามถึงเหตุผลและความจำเป็นของคุณความที่จะต้องอ้างพยานดังกล่าวก่อน หากศาลเห็นว่าไม่จำเป็นก็อาจให้งดสืบพยานเช่นนั้นได้เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากลำบากแก่พยาน แต่หากเป็นกรณีที่ต้องอ้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นพยานเพราะถือเป็นพยานสำคัญในคดี ศาลจะแนะนำให้คุณความผู้อ้างนำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อขอรับพระบรมราชานุญาตเสียก่อนแล้วจึงแถลงศาลเพื่อให้ศาลออกไปเฝ้าเพื่อขอรับกระแสพระราชดำรัส ซึ่งเคยปรากฏในคดีตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1544/2497 โดยในคดีนี้ศาลอาญาได้เดินทางไปเผชิญสืบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชวัง ณ กรุงโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์⁸⁰

ข. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115 กำหนดว่า “พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ภายใต้ง่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้นๆ ก็ได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในกรณีที่ได้สมัครใจมาเบิกความเป็นพยานศาล โดย

⁷⁸ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 354.

⁷⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 275.

⁸⁰ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 354.

การให้มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ยอมเปิดความตอบคำถามใดๆ ก็ได้⁸¹ กล่าวคือ อาจตอบคำถามบางคำถาม ไม่ยอมตอบคำถามบางคำถาม หรืออาจบอกกล่าวแก่ศาลว่าไม่ยอมเปิดความในคดีนี้เลยก็ได้⁸² โดยถือเป็นเอกสิทธิ์ ซึ่งเด็ดขาดและไม่มีข้อยกเว้นไว้แต่อย่างใด

ค.เอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องสาบานตน หรือกล่าวคำปฏิญาณ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 บัญญัติว่า “ก่อนเปิดความพยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิ ศาสนา หรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามความสัตย์จริงเสียก่อน เว้นแต่

- (1) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์...”

แต่เดิมกฎหมายมิได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการเคารพยั้งให้มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ⁸³ แต่ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ. 2550 ได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 โดยยกเว้นให้พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ต้องสาบานตน หรือกล่าวคำปฏิญาณ แม้จะสมัครใจมาเปิดความเป็นพยานศาลก็ตาม⁸⁴

2.4.2 ผู้แทนทางการทูต

ทูต หมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนไปยังต่างประเทศ เพื่อเจรจาหรือเจริญสัมพันธไมตรีเป็นทางราชการ⁸⁵ ซึ่งคณะผู้แทนทางการทูตจะประกอบด้วยบุคคลหลายประเภท อันได้แก่ หัวหน้าคณะผู้แทน บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูต บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ

⁸¹ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 275.

⁸² สมพร พรหมพิตร, พยานหลักฐานในคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 4(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), หน้า 157.

⁸³ เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง(ฉบับที่...) พ.ศ. บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2550 วันพุธที่ 24 มกราคม 2550, หน้า 71. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁸⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 275.

⁸⁵ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, หน้า 537.

และวิชาการ บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ ครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทนทางการทูต และคนรับใช้ส่วนตัว โดยการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้แทนทางการทูตจะแตกต่างกันไปตามประเภทของบุคคลในคณะผู้แทนทางการทูตอันเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ⁸⁶

2.4.2.1 แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศได้ให้ความคุ้มครองแก่สถานทูต บุคคลในคณะทูต องค์การระหว่างประเทศ และบุคคลในองค์การดังกล่าวที่จะไม่อยู่ในอำนาจบังคับของศาล⁸⁷ ดังนั้น แม้บุคคลเหล่านี้จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทยชั่วคราว ศาลไทยก็ไม่มีอำนาจบังคับให้มาเป็นพยานศาล⁸⁸ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันที่ให้แก่ผู้แทนทางการทูตนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมให้ผู้แทนทางการทูตสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากหากผู้แทนทางการทูตถูกรบกวนไม่ว่าทางด้านกฎหมาย ทางการเมือง หรือโดยทางอื่นใดก็ตาม อาจทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่⁸⁹

2.4.2.2 การให้เอกสิทธิ์ตามกฎหมายไทย

สำหรับเอกสิทธิ์ที่กฎหมายให้แก่ผู้แทนทางการทูตสำหรับการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา มีดังนี้

ก. เอกสิทธิ์ที่ห้ามมิให้ออกหมายเรียกมาเป็นพยาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1 กำหนดว่า “ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานดังต่อไปนี้...

- (3) ผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมาย

⁸⁶ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของผู้แทนทางการทูต [ออนไลน์], 3 กุมภาพันธ์ 2553. แหล่งที่มา <http://gotoknow.org/blog/thanyarat2/178513>

⁸⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 215.

⁸⁸ พระมนูภาณวิมลศาสตร์, กฎหมายพยานหลักฐานและจิตตวิทยา, หน้า 118.

⁸⁹ หลวงพินิจอักษร, ระเบียบปฏิบัติทางการทูตและการทูตของประเทศไทย, (พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2503), หน้า 11.

ในกรณีตาม (2) และ (3) ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่ได้รับมอบ หรือศาลที่ได้รับ แต่งตั้งออกคำบอกกล่าวว่าจะสืบพยานนั้น ณ สถานที่และวันเวลาใดแทนการออกหมายเรียก โดย ในกรณีตาม (2) ให้ส่งไปยังพยาน ส่วนตาม (3) ให้ส่งคำบอกกล่าวไปยังสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติว่าด้วยกรณีนั้น หรือตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ”

ผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามกฎหมายนี้ หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับเอก สิทธิ์และความคุ้มกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ อันได้แก่ผู้แทนทางการทูต ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต พ.ศ.2527 ที่ได้อนุวัติการตาม อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ.1961 อันเป็นไปตามหลักถ้อยที่ถ้อย ปฏิบัติต่อกันทางการทูต สำหรับผู้ใดจะเป็นตัวแทนทางการทูตหรือไม่ ย่อมทราบได้จากหนังสือ แต่งตั้งบุคคลนั้นๆ⁹⁰

บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ห้ามศาลออกหมายเรียกบุคคลในคณะทูตานุทูตและ องค์การระหว่างประเทศซึ่งได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามกฎหมายให้มาปรากฏตัวต่อศาล เพื่อเบิกความเป็นพยาน อย่างไรก็ตาม บุคคลเหล่านี้อาจจะมาเป็นพยานศาลโดยสมัครใจก็ได้⁹¹

อนึ่ง ในกรณีที่คู่ความประสงค์จะอ้างบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนทางการทูตมาเป็นพยาน แม้กฎหมายจะได้กำหนดห้ามศาลออกหมายเรียกเพื่อมาเป็นพยานศาล แต่ก็ได้กำหนดให้ศาล ออกคำบอกกล่าวว่าจะสืบพยานนั้น ณ สถานที่และในวัน เวลาใดแทนการออกหมายเรียก โดย กำหนดให้ส่งไปยังสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป⁹²

สำหรับการมาเป็นพยานศาลของตัวแทนทางการทูตนั้น พระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า “ศาลประเทศนั้นไม่มีอำนาจที่จะบังคับทูตให้มา ขึ้นศาล เว้นเสียแต่ เมื่อตัวทูตเองจะยินยอมฯ แต่ถึงศาลจะบังคับให้ทูตมาเป็นพยานในคดีใดๆ ไม่ได้ก็ดี เป็นการเข้าใจกันว่า ถ้าตัวทูตเป็นพยานสำคัญผู้หนึ่ง ทูตยอมจะเขียนคำให้การส่งศาล”⁹³

⁹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 118.

⁹¹ พระเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 216.

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 275.

⁹³ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, หัวข้อกฎหมายนานาประเทศ แผนกคดีเมือง,

ข. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเปิดความตอบคำถามใดๆ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115 กำหนดว่า “พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเปิดความหรือตอบคำถามใดๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเปิดความหรือตอบคำถามใดๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้นๆ ก็ได้”

ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ให้สิทธิผู้แทนทางการทูตซึ่งได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามกฎหมายในกรณีที่มีครุใจมาเปิดความเป็นพยานศาล ย่อมมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องตอบคำถามใดๆ ได้ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขของหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม หากผู้แทนทางการทูตสมัครใจมาเปิดความเป็นพยานศาลแล้ว ย่อมต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเปิดความเนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดให้เอกสิทธิ์ไว้⁹⁴

2.4.3 พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา

ภิกษุ หมายถึง ชายที่บวชเป็นพระในพุทธศาสนา⁹⁵ ส่วนสามเณรหมายถึง ผู้ดำรงเพศอย่างภิกษุ แต่สมาทานศีล 10⁹⁶ พระภิกษุและสามเณรเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธรศาสนา

สำหรับพุทธศาสนา หรือศาสนาพุทธนั้น เป็นศาสนาที่มีประชากรไทยนับถือมากที่สุด⁹⁷ และยังเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยแม้ว่าจะไม่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใดเลยก็ตาม ซึ่งพุทธศาสนาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 นิกาย คือ หินยานหรือเถรวาทนิกายหนึ่ง และมหายานอีกนิกายหนึ่ง สำหรับประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธนิกายหินยานแบบ materialist⁹⁸

⁹⁴ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 362.

⁹⁵ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, หน้า 823.

⁹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1177.

⁹⁷ ประเทศไทย [ออนไลน์], 6 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ไทย>

⁹⁸ พระมณูภาณวิมลศาสตร์, กฎหมายพยานหลักฐานและจิตตวิทยา, หน้า 117.

2.4.3.1 แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์

สังคมไทยให้ความยอมรับนับถือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาอย่างสูง โดยได้กำหนดให้พระภิกษุและสามเณรมีสถานะพิเศษเหนือกว่าบุคคลทั่วไปในหลายๆ ประการ เนื่องจากพระภิกษุและสามเณรเป็นผู้สืบทอดพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่มีประชากรนับถือมากที่สุด อีกทั้งพระภิกษุต้องรักษาสิกขาบทย่างเคร่งครัด จำต้องละเว้นจากกิจกรรมอันเศร้าหมองและมีโทษทั้งต่อตนเองและหมู่คณะอีกด้วย

เมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์จะพบว่า ตามพระไอยการลักษณะภณญาณในกฎหมายตราสามดวงได้กำหนดเกี่ยวกับการสืบพยานที่เป็นพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาไว้เป็นกรณีพิเศษ⁹⁹ โดยกำหนดให้พยานที่เป็นพระภิกษุต้องทรงไตร สะพายบาตรและมีบริวารทั้ง 8 ตามที่พุทธบัญญัติ อันได้แก่ อัครวาสวก(สบัง) อุตราวสวก(จีวร) และสังฆาฏิก(ผ้าทาบ) บาตร มีดโกน เข็ม ประคดเคียว และกระบอกรองน้ำ ซึ่งหากครบตามที่กำหนดที่บัญญัติ กฎหมายให้รับฟังพระภิกษุรูปนั้นเป็นพยานในคดีได้ และในการเบิกความของพยานที่เป็นพระภิกษุนั้น กฎหมายอนุญาตให้ไม่จำเป็นต้องเบิกความด้วยวาจา แต่ใช้กิริยาท่าทางได้ โดยในการถามพยานของตระลาการนั้น กฎหมายกำหนดให้พระภิกษุตอบคำถามโดยกระทำกิริยาล้มตาลบดลงหากต้องการให้การว่าคำถามข้อนั้นไม่สม แต่หากถือตาลบดนิ่งสำรวมอยู่ให้ถือว่าข้อนั้นสมตามอ้าง แต่ถ้าหากว่าพระภิกษุรูปนั้นให้การด้วยวาจาจากกฎหมายจะถือว่าพระภิกษุรูปนั้นเป็นอุตริพยานมิได้ อยู่แก่ศีลสิกขาบทยตามพระพุทโธวาทพึงถ้อยคำเป็นพยานมิได้ ส่วนในกรณีที่สามเณร กฎหมายกำหนดว่า สามเณรต้องหม่อมดอง ถ้อยคำ ส่วนการตอบคำถามของสามเณรในพระพุทโธวาทนั้น กำหนดให้ตระลาการอ่านประเด็นให้ฟัง หากสามเณรถ้อยคำนิ่งอยู่ให้ถือโดยสมอ้าง หากอ่านประเด็นที่ต้องการสืบให้สามเณรฟังแล้ววางยามลงให้ถือว่าข้อนั้นไม่สมโดยอ้าง และหากสามเณรหม่อมสไบเฉียงมิได้ถ้อยคำและได้ตอบคำถามโดยวาจาแก่ตระลาการ ท่านว่าเป็นอันธพาล กฎหมายห้ามมิให้รับฟังคำให้การของสามเณรนั้นเป็นพยาน¹⁰⁰

ต่อมาเมื่อใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 กฎหมายก็ยังคงให้ความสำคัญต่อพระภิกษุและสามเณรอยู่ โดยกำหนดให้คู่ความสามารถอ้างพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาเป็นพยานได้ แต่ก็ได้กำหนดให้การสืบพยานจะต้องไปเผชิญสืบและห้ามบังคับให้

⁹⁹ พระไอยการลักษณะภณญาณ มาตรา 20 และมาตรา 21.

¹⁰⁰ อภินันท์ ศรีศิริ, "เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน," หน้า 82.

พระภิกษุและสามเณรสาบตนเป็นอันขาด นอกจากนั้น พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนายังมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องตอบคำถามอีกด้วย¹⁰¹ เพราะถือว่าเป็นโมกษะพยานคือพยานที่พ้นแล้ว ศาลไม่มีอำนาจบังคับประการใด¹⁰²

2.4.3.2 การให้เอกสิทธิ์ตามกฎหมายไทย

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเป็นพยานบุคคล มีดังนี้

ก.เอกสิทธิ์ที่ห้ามมิให้ออกหมายเรียกมาเป็นพยาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1 กำหนดว่า “ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานดังต่อไปนี้...

(2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา ไม่ว่าในกรณีใดๆ...

...ในกรณีตาม (2) และ (3) ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่ได้รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งออกคำบอกกล่าวว่าจะสืบพยานนั้น ณ สถานที่และวันเวลาใดแทนการออกหมายเรียก โดยในกรณีตาม (2) ให้ส่งไปยังพยาน ส่วนตาม (3) ให้ส่งคำบอกกล่าวไปยังสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติว่าด้วยกรณีนั้น หรือตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ”

คำว่า “พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา” ในบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้หมายถึง ผู้ที่บรรพชาอุปสมบทในพุทธศาสนานิกายหินยานซึ่งเป็นนิกายที่นับถือกันโดยทั่วไปในประเทศไทย และยังอาจหมายความรวมถึงผู้บรรพชาอุปสมบททางฝ่ายอุตรนิกายหรือนิกายฝ่ายเหนือที่เรียกกันว่ามหายานก็ดี หรือทางฝ่ายจีนนิกายหรืออานัมนิกายก็ดี ซึ่งถือว่าเป็นภิกษุสามเณรในพุทธศาสนาทั้งสิ้น¹⁰³ แต่หากเป็นนักบวชในศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม หรือเป็นแต่เพียงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแต่ไม่ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุสามเณร เช่น ชีปะขาวแล้วยอมไม่อยู่ในฐานะที่จะได้รับเอกสิทธิ์ตามนี้¹⁰⁴

¹⁰¹ พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 มาตรา 14.

¹⁰² ประมวล สุวรรณศร, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 197

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 196.

¹⁰⁴ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 354.

สำหรับเอกสิทธิ์ในประการนี้ กำหนดให้ศาลไม่มีสิทธิออกหมายเรียกพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาเป็นพยานในทุกกรณี ซึ่งแต่เดิมกฎหมายกำหนดให้พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องไปศาล และตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็ยังคงมีผลเช่นเดิมกล่าวคือ ไม่สามารถบังคับให้พระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาต้องมาเป็นพยานต่อศาลได้เช่นเดียวกัน¹⁰⁵

อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวก็หาได้ห้ามพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาไม่ให้เป็นพยานต่อศาลแต่อย่างใด ดังนั้น หากบุคคลดังกล่าวมีความประสงค์และยินยอมมาเป็นพยานแล้ว ก็ย่อมสามารถที่จะกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับในกรณีที่จำเป็นที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องอ้างพระภิกษุหรือสามเณรในพุทธศาสนาเพื่อมาเป็นพยาน ถ้าคู่ความฝ่ายนั้นสามารถนำพระภิกษุหรือสามเณรไปศาลได้ก็จะนำไปเลย แต่ถ้าไม่สามารถนำพยานไปศาลได้แล้ว กฎหมายได้กำหนดให้ศาลออกคำบอกกล่าวว่าจะสืบพยาน ณ สถานที่และวันเวลาใด แทนการออกหมายเรียกได้ ถ้าพระภิกษุหรือสามเณรไม่รับนิมนต์แสดงว่าท่านไม่เต็มใจไปศาล ซึ่งในทางปฏิบัติ คู่ความอาจยื่นคำร้องขอให้ศาลไปเดินเผชิญสืบพระภิกษุหรือสามเณรนั้นๆ ที่วัดของท่านได้¹⁰⁶

ข. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115 กำหนดว่า “พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้นๆ ก็ได้”

พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา นอกจากจะมีเอกสิทธิ์ที่ห้ามออกหมายเรียกมาเป็นพยานแล้ว หากท่านสมัครใจมาเป็นพยานศาลก็ยังมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115 นี้อีกด้วย โดยท่านอาจตอบ

¹⁰⁵ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 361.

¹⁰⁶ สมพร พรหมหิตาธร, พยานหลักฐานในคดีอาญา, หน้า 50-51.

คำถามบางคำถาม ไม่ยอมตอบคำถามบางคำถาม หรืออาจบอกกล่าวแก่ศาลว่าไม่ยอมเบิกความในคดีนี้เลยก็ได้¹⁰⁷

ค. เอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องสาบานตน หรือกล่าวคำปฏิญาณ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 บัญญัติว่า “ก่อนเบิกความพยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิ ศาสนา หรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามความสัตย์จริงเสียก่อน เว้นแต่...

(3) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา...”

ในกรณีที่พระภิกษุหรือสามเณรในพุทธศาสนา มาเบิกความเป็นพยาน กฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความ¹⁰⁸ เนื่องจากตามกฎหมายถือว่าพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาเป็นโมกษะพยานคือพยานที่หลุดพ้นแล้ว อีกทั้งเป็นผู้ทรงศีลย่อมจะไม่กล่าวข้อความใดอันเป็นเท็จ

2.4.4 ผู้ประกอบอาชีพ

“อาชีพ” หมายมีความหมายว่า งานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ¹⁰⁹ อาชีพจึงเป็นรูปแบบการดำรงชีวิตในสังคมของคนในปัจจุบัน และถือเป็นหน้าที่ของบุคคลในสังคม ซึ่งการประกอบอาชีพจะได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือรายได้เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีวิต¹¹⁰

2.4.4.1 แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์

ความลับเป็นสิ่งที่ทุกคนหวงแหนไว้ไม่ยอมให้ผู้อื่นได้ล่วงรู้ จึงถือเป็นจรรยาบรรณของผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ที่จะต้องรักษาความลับที่ได้ทราบหรือรับรู้มาเนื่องในการประกอบอาชีพของตน เพราะการที่บุคคลจะต้องเปิดเผยความลับของตนนั้นก็เฉพาะเพื่อแก้ไขความทุกข์ร้อนของเขา และการที่เขาเข้ามาขอรับบริการย่อมต้องการความเชื่อมั่นว่าสิ่งซึ่งเขาได้

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 157.

¹⁰⁸ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 362.

¹⁰⁹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, หน้า 1362.

¹¹⁰ วิชาชีพ [ออนไลน์], 9 สิงหาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/>

สื่อสารออกมานั้น จะไม่ถูกเปิดเผยไปสู่ผู้อื่นอันเป็นผลร้ายต่อเขา เพื่อให้เขาสามารถปรึกษาได้อย่างตรงไปตรงมา¹¹¹ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 จึงห้ามบุคคลซึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่หรือมีอาชีพตามที่กฎหมายกำหนดไว้ที่ได้ล่วงรู้ความลับของผู้อื่นเพราะเหตุที่ตนได้มีหน้าที่หรือมีอาชีพดังกล่าว เปิดเผยความลับโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งหากผู้นั้นฝ่าฝืนแล้วย่อมจะมีความผิดตามกฎหมาย บุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวได้แก่ ผู้ที่ประกอบวิชาชีพเป็น แพทย์, เกษัชกร, คนจำหน่ายยา, นางผดุงครรภ์, ผู้พยาบาล, นักบวช, หมอความ(solicitor), ทนายความ(attorney), หรือผู้สอบบัญชี(auditor) หรือเป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพดังกล่าว¹¹²

จึงเห็นได้ว่า การรักษาความลับของผู้ประกอบอาชีพเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบอาชีพสามารถได้รับรู้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและเปิดเผย อันเป็นผลให้สามารถให้บริการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดให้บุคคลดังกล่าว มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับซึ่งตนได้ล่วงรู้มาจากการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพที่ไม่ต้องเปิดเผยถึงความลับที่ตนได้ทราบมาเนื่องจากอาชีพหรือหน้าที่ไว้ดังกล่าว

2.4.4.2 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเปิดเผยถึงความลับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231 บัญญัติว่า “เมื่อคู่ความหรือผู้ใดจะต้องให้การ หรือส่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้...

(2) เอกสารหรือข้อความลับซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของเขา...

...ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดไม่ยอมให้การหรือไม่ส่งพยานหลักฐานดังกล่าวแล้ว ศาลมีอำนาจหมายเรียกเจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับความลับนั้นมาแถลงต่อศาล เพื่อวินิจฉัยว่าการไม่ยอมนั้นมีเหตุผลค้ำจุนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไร้เหตุผล ให้ศาลบังคับให้ให้การหรือส่งพยานหลักฐานนั้น”

¹¹¹ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 80.

¹¹² หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) ใช้คำว่า “อาชീพ” จึงมีความหมายกว้างขวางมาก ไม่ว่าจะเป็นการประกอบวิชาชีพเป็น แพทย์ ทนายความ วิศวกร นายธนาคาร ผู้ตรวจบัญชี หรือวิชาชีพอื่น ๆ ก็ตาม และไม่ว่าผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวจะเป็นผู้ที่รับราชการหรือเอกชนก็ตาม หากเป็นข้อความลับซึ่งพยานได้มาหรือทราบเนื่องในอาชীพหรือหน้าที่ของเขาแล้ว ย่อมได้รับเอกสิทธิ์ทั้งสิ้น¹¹³

คำว่า ข้อความลับ ในที่นี้หมายความว่า ในอาชীพหรือหน้าที่นั้น ยังไม่ต้องการเปิดเผยให้ผู้อื่นได้ทราบ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ข้อความลับนั้นจะต้องเป็นข้อความที่พยานได้มาเนื่องจากอาชীพหรือหน้าที่ของเขา เช่น นายธนาคารย่อมต้องรักษาความลับในเรื่องจำนวนเงินฝากของลูกค้า แพทย์ย่อมต้องรักษาความลับของคนไข้เกี่ยวกับโรคประจำตัวบางอย่างที่เขาปกปิดหรือประวัติที่เข้าแจ้งต่อแพทย์ หรือทนายย่อมต้องรักษาความลับของลูกความ เป็นต้น แต่ถ้าความลับซึ่งได้รับทราบมานั้นเป็นกิจการอันผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม หรือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีวิชาชีพนั่นเองเป็นการไม่ชอบแล้ว ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี เอกสิทธิ์ประการนี้ยังไม่เด็ดขาด เพราะในกรณีที่พยานไม่ยอมเปิดเผยความ แต่ศาลไม่เห็นชอบด้วย ศาลย่อมมีอำนาจเรียกให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้นมาชี้แจงต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่าการไม่ยอมให้การนั้นมีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ หากศาลเห็นว่าการปฏิเสธนั้นไม่มีเหตุผลให้รับฟังได้แล้ว ศาลย่อมมีอำนาจออกคำสั่งมิให้ผู้นั้นยกประโยชน์แห่งสิทธิพิเศษขึ้นใช้ได้¹¹⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹³ รชฎ เจริญจำ, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 3: วิธีพิจารณาความอาญา หน่วยที่ 11-15, พิมพ์ครั้งที่ 3(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2550), หน้า 11-29.

¹¹⁴ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

บทที่ 3

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา

ตามสถานะของพยานบุคคลในต่างประเทศ

ในบทนี้จะทำการศึกษาถึงการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลซึ่งมีสถานภาพทางสังคมบางสถานภาพสำหรับการเป็นพยานในคดีอาญาตามกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามกฎหมายของไทย โดยทำการศึกษาตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ตามลำดับ

3.1 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ¹ สำหรับระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษใช้ระบบกล่าวหา (Accusatorial) ซึ่งแบ่งผู้เกี่ยวข้องกับคดีออกเป็นสามฝ่ายคือโจทก์ จำเลย และศาล โดยโจทก์เป็นผู้กล่าวหา มีหน้าที่ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย เมื่อโจทก์ได้นำสืบถึงความผิดของจำเลยแล้ว จำเลยก็จะมีหน้าที่นำสืบหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ว่า ตนเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งตามหลักกฎหมายจำเลยชอบที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นเป็นที่สิ้นสุดเสียว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริง สำหรับศาลจะวางตัวเป็นกลางทำหน้าที่เสมือนกรรมการผู้ตัดสินกีฬาที่จะต้องคอยควบคุมดูแลให้คู่ความทั้งสองฝ่ายดำเนินคดีตามกฎหมายเกณฑ์และกติกาที่วางไว้ในกฎหมายลักษณะพยานโดยเคร่งครัด²

สำหรับในส่วนนี้จะทำการศึกษาถึงการให้เอกสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษแก่ประมุขแห่งรัฐ ผู้แทนทางการทูต และคู่สมรสของจำเลยในคดีอาญาที่ไม่อาจถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานต่อศาล ซึ่งเอกสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษนี้มีลักษณะทำนองเดียวกันกับเอกสิทธิ์ที่ห้ามมิให้ออกหมายเรียกมาเป็นพยานตามกฎหมายไทย นอกจากนี้ยังจะทำการศึกษาถึงการให้เอกสิทธิ์สำหรับวิชาชีพ

¹ สหราชอาณาจักร [ออนไลน์], 29 เมษายน 2553. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/สหราชอาณาจักร>

² ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 1-2.

กฎหมายที่จะไม่ต้องเปิดความตอบคำถามถึงการติดต่อสื่อสารอันเป็นความลับระหว่างตนเองและลูกความอีกด้วย

3.1.1 การเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา

ก่อนที่จะทำการศึกษถึงการให้เอกสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษสำหรับพยานบุคคลนั้น จำเป็นต้องทราบเป็นเบื้องต้นก่อนว่า กฎหมายอังกฤษได้กำหนดเกี่ยวกับความสามารถในการเป็นพยานบุคคลไว้อย่างไร เนื่องจากการไปเป็นพยานต่อศาลนั้นจะมีเฉพาะเพียงบุคคลที่มีความสามารถในการเป็นพยานเท่านั้นที่จะสามารถไปเป็นพยานต่อศาลได้ โดยอาจเกิดจากการที่บุคคลนั้นเต็มใจไปเปิดความด้วยตนเอง หรืออาจเกิดจากการที่บุคคลดังกล่าวได้รับหมายเรียกเพื่อให้ไปเป็นพยานต่อศาล(witness summons)ก็ได้³ สำหรับการออกหมายเรียกพยานเป็นการบังคับให้บุคคลไปศาลเพื่อเปิดความเป็นพยาน โดยมีหลักกฎหมายทั่วไปว่า บุคคลใดๆ ซึ่งมีความสามารถที่จะเป็นพยานได้นั้น อาจถูกบังคับให้ไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเปิดความเป็นพยานได้ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายได้ให้เอกสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษที่จะไม่ต้องถูกบังคับในการเป็นพยานต่อศาล ในกรณีที่บุคคลซึ่งได้รับหมายเรียกนั้นมีได้ปฏิบัติตามจะถือเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล(contempt of court)และอาจต้องรับโทษจำคุก⁴ นอกจากนี้เมื่อบุคคลได้ไปปรากฏตัวเพื่อเปิดความเป็นพยานต่อศาลแล้ว บุคคลนั้นย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องตอบคำถามในฐานะพยาน การปฏิเสธที่จะตอบคำถามย่อมเป็นการกระทำความผิดฐานการละเมิดอำนาจศาล(contempt of court)อีกด้วย⁵

กฎหมายที่บังคับในเรื่องความสามารถของบุคคลในการเป็นพยานในคดีอาญาของประเทศอังกฤษในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชนและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1999 (Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999) มาตรา 53(1) ซึ่งบัญญัติว่า “ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญา บุคคลทุกคน(ไม่ว่าจะมีอายุเท่าใดก็ตาม)มีความสามารถที่จะเปิดความเป็นพยานได้” และมาตรา 53(3) ได้บัญญัติว่า “บุคคลใดๆ จะไม่มีความสามารถที่จะเป็นพยานในคดีอาญาได้ หากปรากฏแก่ศาลว่า บุคคลนั้นไม่ใช่ผู้ที่

³ Stephen Seabrooke and John Sprack, Criminal evidence and procedure: the essential framework, 2nd edition(London: Blackstone, 1999), p.21.

⁴ Roderick Munday, Evidence, 3rd Edition(Oxford; New York: Oxford University Press, 2005), p.120.

⁵ Stephen Seabrooke and John Sprack, Criminal evidence and procedure: the essential framework, p.21.

สามารถ (ก) เข้าใจคำถาม และ (ข) ตอบคำถามให้เป็นที่เข้าใจได้” นอกจากนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดข้อยกเว้นในเรื่องความสามารถในการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาไว้ตามมาตรา 53(4) อีกด้วยว่า “บุคคลซึ่งถูกดำเนินคดีเป็นจำเลยในคดีอาญาไม่มีความสามารถที่จะเบิกความเป็นพยานสำหรับโจทก์ได้(ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นจำเลยเพียงคนเดียว หรือเป็นจำเลยร่วมคนหนึ่งในคดีนั้นก็ตาม)”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเห็นได้ว่า หลักกฎหมายของประเทศอังกฤษได้กำหนดให้บุคคลย่อมมีความสามารถในการเป็นพยานในคดีอาญาได้ หากบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวยังได้กำหนดห้ามมิให้จำเลยเบิกความเพื่อปรักปรำตนเองไว้อีกด้วย ดังนั้น บุคคลซึ่งถูกดำเนินคดีเป็นจำเลยในคดีอาญาจึงย่อมไม่มีความสามารถเป็นพยานสำหรับโจทก์ได้⁶

3.1.2 กษัตริย์และพระราชินี

ประเทศอังกฤษได้มีหลักกฎหมายกำหนดให้ความคุ้มกันแก่กษัตริย์รวมถึงพระราชินีในฐานะทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ(Sovereign) ในการที่จะไม่ถูกบังคับให้ไปเบิกความเป็นพยานต่อศาลในคดีอาญา⁷ แต่พระองค์อาจไปเป็นพยานได้ด้วยความเต็มใจของพระองค์เอง ซึ่งในกรณีนี้พระองค์สามารถเบิกความได้โดยไม่ต้องสาบานตนก่อนเบิกความ⁸

3.1.3 ผู้แทนทางการทูต

ผู้แทนทางการทูตของรัฐต่างประเทศ(Diplomatic and consular representatives)ย่อมได้รับความคุ้มกัน(Immunity)จากอำนาจศาล ผู้แทนทางการทูตจึงไม่จำเป็นต้องถูกบังคับให้ไปเป็นพยานต่อศาล⁹

⁶ Andrew L-T Choo, *Evidence*, (Oxford; New York: Oxford University Press, 2006), p.287.

⁷ Sir Rupert Cross and Colin Tapper, *Cross on evidence*, 7th edition(London: Butterworths, 1990), p.219.

⁸ Solomon E Salako, *Evidence* [online], (18th February 2010). Available from: <http://www.insitelawmagazine.com/evidenceintroduction.htm>

⁹ John A. Andrews and Michael Hirst, *Andrews & Hirst on criminal evidence*, 3rd Edition(London: Sweet and Maxwell, 1997), p.283.

นอกจากนี้ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษก็ยังได้มีการกำหนดให้ความคุ้มครองแก่ประมุขแห่งรัฐต่างประเทศอีกด้วย ทำให้ประมุขแห่งรัฐต่างประเทศไม่อาจถูกบังคับให้ไปเป็นพยานต่อศาลได้เช่นเดียวกัน¹⁰

3.1.4 คู่สมรสของจำเลย

การเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาของคู่สมรสของจำเลย(the accused's spouse) มีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป เนื่องจากตามพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984(Police and Criminal Evidence Act 1984) มาตรา 80 ได้กำหนดให้บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยไม่อาจถูกบังคับให้ต้องมาเป็นพยานสำหรับโจทก์ในคดีอาญา และไม่อาจถูกบังคับให้ไปเป็นพยานสำหรับจำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดกับคู่สมรสของตน คำว่า “คู่สมรสของจำเลย(the accused's spouse)” นี้ ศาลได้วินิจฉัยว่า หมายความว่าถึงบุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสในปัจจุบันของจำเลยที่ได้ทำการสมรสกับจำเลยแล้ว และเป็นการสมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนบุคคลผู้ที่ได้ทำการสมรสซ้อนกับจำเลยอันเป็นเหตุให้การสมรสนั้นไม่มีผลภายใต้กฎหมายอังกฤษย่อมไม่อาจถือว่าบุคคลนั้นเป็น “คู่สมรสของจำเลย” ตามกฎหมายนี้ นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยหุ้นส่วนในทางแพ่ง ค.ศ.2004 (Civil Partnership Act 2004) ยังได้กำหนดให้ บุคคลผู้ซึ่งเป็นหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลย(the accused's civil partner)** มีสิทธิเช่นเดียวกับกับบุคคลผู้ซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยอีกด้วย¹¹

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า ความสามารถในการเป็นพยานในคดีอาญาของบุคคลอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชนและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1999(Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999) มาตรา 53 ซึ่งได้กำหนดให้บุคคลทุกคนที่สามารถเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้ชอบที่จะมีความสามารถเป็นพยานในคดีอาญาได้ ดังนั้น บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยจึงมีความสามารถเป็นพยานในคดีอาญาได้และอาจถูกบังคับให้ไปเป็นพยานในคดีอาญาได้ทั้งการเป็นพยานสำหรับโจทก์และการเป็นพยานสำหรับจำเลย แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีที่บุคคลผู้ซึ่งเป็นคู่สมรสของ

¹⁰ Ibid., p.283.

* คดี R v. Klan (1986) 84 Cr App R 44)

** หุ้นส่วนในทางแพ่ง(civil partnership) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคนซึ่งมีเพศเดียวกัน (ซึ่งเรียกว่า “หุ้นส่วนในทางแพ่ง”) โดยจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลทั้งสองคนดังกล่าวได้ทำการจดทะเบียนในฐานะเป็นหุ้นส่วนในทางแพ่งของแต่ละฝ่าย(มาตรา 1(1) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยหุ้นส่วนในทางแพ่ง ค.ศ.2004 (Civil Partnership Act 2004))

¹¹ Roderick Munday, *Evidence*, p.123.

จำเลยได้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นจำเลยร่วมกับคู่สมรสของตนแล้ว บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยดังกล่าวจะไม่มีความสามารถเป็นพยานให้แก่โจทก์ได้ โจทก์จึงไม่สามารถบังคับให้คู่สมรสของจำเลยซึ่งได้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นจำเลยร่วมกับคู่สมรสของตนให้ต้องมาเป็นพยานสำหรับโจทก์ได้ แต่หากคดีในส่วนของบุคคลนั้นได้ระงับลงเมื่อใดแล้ว และไม่ว่าการระงับคดีนั้นจะเป็นไปเพราะเหตุใดก็ตาม จะทำให้ผู้เป็นคู่สมรสของจำเลยที่คดีได้ระงับลงนั้นกลับมีความสามารถเป็นพยานสำหรับโจทก์ได้ ทั้งนี้ตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชนและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1999(Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999) มาตรา 53¹²

อย่างไรก็ตามแม้ว่าโดยทั่วไปบุคคลที่มีความสามารถเป็นพยานได้ย่อมอาจถูกบังคับให้มาเป็นพยานต่อศาลได้ก็ตาม แต่กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยไม่จำต้องถูกบังคับให้ไปเป็นพยานต่อศาลแม้ว่าตนเองจะมีความสามารถที่จะเป็นพยานได้ก็ตาม ดังนี้

3.1.4.1 การเป็นพยานให้แก่โจทก์

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) มาตรา 80(2A)(b) ได้กำหนดเกี่ยวกับกรบังคับบุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยให้ต้องไปเป็นพยานโจทก์โดยบัญญัติว่า “ภายใต้บทบัญญัติแห่งอนุมาตรา (4) ในคดีใดๆ คู่สมรสของจำเลยหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของผู้ที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาจถูกบังคับ...(b) เพื่อที่จะให้พยานหลักฐานสำหรับโจทก์เฉพาะแต่ในกรณีที่จำเลยได้ถูกดำเนินคดีในฐานความผิดซึ่งได้ระบุไว้เท่านั้น” และตามมาตรา 80(3) ได้กำหนดถึงข้อหาฐานความผิดซึ่งได้ระบุไว้(specified offence) ว่า “ความผิดซึ่งได้ระบุไว้(specified offence) ตามอนุมาตรา(2A) ข้างต้น ได้แก่

(1) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย, หรือทำร้ายร่างกายหรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายซึ่งกระทำต่อภรรยาหรือสามีหรือบุคคลผู้ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์;

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าอายุดังกล่าว; หรือ

¹² The Crown Prosecution Service. Competence and Compellability [online], (15th May 2010).

(3) ความผิดซึ่งประกอบด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน, ช่วยเหลือ, ให้คำปรึกษา, จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (1) หรือ (2) ข้างต้น”

จึงเห็นได้ว่า หลักกฎหมายของประเทศอังกฤษกำหนดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยในคดีอาญาและมิได้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นจำเลยรวมอยู่ด้วยแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเป็นพยานให้แก่โจทก์เพื่อเบิกความเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้สมรสของตนเองได้ตามความประสงค์และความยินยอมของตนเอง แต่บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยหาอาจที่จะถูกบังคับให้ต้องไปเบิกความต่อศาลเพื่อเป็นพยานสำหรับโจทก์ในคดีอาญาโดยขัดต่อความประสงค์ของตนเองได้ไม่ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่เป็นความผิดตามที่ได้ระบุไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) มาตรา 80(3) เท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยย่อมอาจถูกบังคับให้ไปเป็นพยานสำหรับโจทก์เฉพาะที่เกี่ยวกับความผิดที่ได้ระบุไว้เท่านั้น¹³

3.1.4.2 การเป็นพยานให้แก่จำเลย

การที่จะบังคับให้บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยต้องไปเบิกความให้แก่จำเลยตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็นสองกรณีคือ การเป็นพยานให้แก่จำเลยซึ่งเป็นผู้สมรสของตนกรณีหนึ่ง และการเป็นพยานให้แก่จำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดกับผู้สมรสของตนอีกกรณีหนึ่ง

3.1.4.2.1 กรณีการเป็นพยานให้แก่จำเลยซึ่งเป็นผู้สมรสของตน

พระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1984(Police and Criminal Evidence Act 1984) มาตรา 80(2) กำหนดไว้ว่า “ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งอนุมาตรา (4) ผู้สมรสของจำเลยหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของผู้ที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี อาจถูกบังคับให้ไปเป็นพยานสำหรับตัวจำเลยได้” และตามมาตรา 80(4) ได้กำหนดให้ “จำเลยคนหนึ่งไม่สามารถถูกบังคับให้ต้องไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเบิกความเป็นพยานสำหรับจำเลยอีกคนหนึ่งได้”

¹³ Michael Stockdale, *Evidence in a nutshell*, 5th edition(London: Sweet and Maxwell, 2008),

ดังนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยในคดีอาญาจึงอาจถูกบังคับให้ไปเป็นพยานให้แก่จำเลยซึ่งเป็นผู้สมรสของตนได้ไม่ว่าตนเองจะมีความประสงค์ที่จะไปเป็นพยานให้แก่จำเลยหรือไม่ แต่หากบุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยและตัวจำเลยได้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีร่วมกันแล้ว บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสของจำเลยในคดีอาญาดังกล่าวย่อมไม่อาจถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานให้แก่จำเลยได้โดยปราศจากความยินยอมของตนเอง¹⁴ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 80(4) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) ดังกล่าว

3.1.4.2.2 กรณีการเป็นพยานให้แก่จำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดกับคู่สมรสของตน

มาตรา 80(2A)(a) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) บัญญัติว่า “ภายใต้บทบัญญัติแห่งอนุมาตรา (4) ในคดีใดๆ คู่สมรสของจำเลยหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของผู้ที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาจถูกบังคับ...(a) เพื่อที่จะให้พยานหลักฐานในนามของบุคคลใดๆ ซึ่งถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในฐานะความผิดซึ่งได้ระบุไว้เท่านั้น”

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษกำหนดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยไม่อาจถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานสำหรับจำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดกับคู่สมรสของตนได้ เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดกับคู่สมรสของตนนั้นได้ถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาฐานความผิดซึ่งได้กำหนดไว้ตามมาตรา 80(3) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) ซึ่งได้แก่ (1) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย, หรือทำร้ายร่างกายหรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายซึ่งกระทำต่อภรรยาหรือสามีหรือบุคคลผู้ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์ (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์ หรือ (3) ความผิดซึ่งประกอบด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน, ช่วยเหลือ, ให้คำปรึกษา, จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (1) หรือ (2) ซึ่งในกรณีนี้จะทำให้บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยสามารถถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานสำหรับจำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดกับคู่สมรสของตนเองได้¹⁵

¹⁴ Andrew L-T Choo, *Evidence*, pp.296-297.

¹⁵ *Ibid.*, p.297.

ในกรณีที่บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยซึ่งได้มาปรากฏตัวต่อศาล ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องอธิบายให้บุคคลดังกล่าวทราบถึงสิทธิของตนว่า ในกรณีนี้ตนไม่จำเป็นต้องถูกบังคับให้เปิดเผยความเป็นพยาน หากศาลได้อธิบายดังกล่าวแล้วแต่บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยยังยืนยันที่จะเป็นพยาน และได้กล่าวคำสาบานในฐานะพยานแล้ว บุคคลนั้นจะต้องเปิดเผยคำตอบคำถามต่างๆ ดังเช่นพยานบุคคลทั่วไป¹⁶

นอกจากนี้ในปัจจุบันพระราชบัญญัติว่าด้วยพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1989 (the Criminal Evidence Act 1989) มาตรา 1(d) ที่ได้เคยกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรสในการเปิดเผยความถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างการสมรส (communications between spouses) ได้ถูกยกเลิกแล้วโดยมาตรา 80(9) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) แล้ว ดังนั้น ในขณะปัจจุบันบุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยจึงไม่มีเอกสิทธิ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างการสมรสอีกต่อไป¹⁷

3.1.5 เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมาย

ตามหลักกฎหมายทั่วไปบุคคลซึ่งไปเป็นพยานในคดีอาญามีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยคำตอบคำถามต่างๆ ด้วยความสัตย์จริง โดยไม่สามารถปฏิเสธที่จะตอบคำถามนั้น เพราะการปฏิเสธที่จะตอบคำถามอาจเป็นการกระทำความผิดฐานการละเมิดอำนาจศาล (contempt of court) ได้ อย่างไรก็ตามในบางกรณีกฎหมายได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่ไม่ต้องเปิดเผยความถึงข้อเท็จจริงบางอย่างได้โดยไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากข้อความซึ่งต้องเปิดเผยความนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับในทางวิชาชีพกฎหมาย ซึ่งเอกสิทธิ์ประการนี้ตามหลักกฎหมายอังกฤษเรียกว่า เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมาย (Legal Professional Privilege)

3.1.5.1 แนวความคิดทั่วไปของเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายได้รับการยอมรับตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ (common law) มาเป็นระยะเวลายาวนาน ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้คู่ความในคดีสามารถเตรียมคดีของตนได้อย่างพอเพียงและเพื่อที่จะส่งเสริมให้เข้าถึงคำแนะนำทางกฎหมายได้โดยไม่ถูกปิดกั้น เนื่องจากในระบบการดำเนินคดีแบบกล่าวหา (adversary system) นั้น การเข้าถึงคำแนะนำในทางกฎหมายเป็นสิ่งที่จำเป็นในการที่จะทำให้การพิจารณาคดีมีความเที่ยงธรรมและเท่าเทียม

¹⁶ Roderick Munday, *Evidence*, p.127.

¹⁷ John A. Andrews and Michael Hirst, *Andrews & Hirst on criminal evidence*, p.392.

กัน(just and equal trial) ดังนั้น หลักกฎหมายในเรื่องของเอกสิทธิ์และหลักกฎหมายในการเข้าถึงพยานหลักฐานจึงมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน คือส่งเสริมให้มีการดำเนินคดีอย่างมีประสิทธิภาพ¹⁸

เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์กำหนดให้การติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับ(confidential communication) ระหว่างลูกค้า(client) กับที่ปรึกษากฎหมาย(legal adviser) จะไม่ถูกนำเสนอเป็นพยานหลักฐานโดยปราศจากความยินยอมของลูกค้า หากว่าการติดต่อสื่อสารดังกล่าว (1) ทำให้ลูกค้าสามารถได้รับคำแนะนำทางกฎหมาย หรือเพื่อให้ที่ปรึกษากฎหมายสามารถให้คำแนะนำในทางกฎหมายแก่ลูกค้าได้ หรือ (2) เกี่ยวกับการดำเนินคดีที่กำลังดำเนินอยู่ หรือเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่อยู่ในการพิจารณาใคร่ครวญของลูกค้า นอกจากนี้เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายก็ยังคุ้มครองถึงการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับระหว่างที่ปรึกษากฎหมายหรือลูกค้ากับบุคคลอื่น หากว่าการติดต่อสื่อสารนี้ทำขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่กำลังดำเนินการอยู่ หรือเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่อยู่ในการพิจารณาใคร่ครวญของลูกค้าอีกด้วย¹⁹

ในปัจจุบันพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984(The Police and Criminal Evidence Act 1984) มาตรา 10(1) ได้ให้การรับรองเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายโดยกำหนดว่า “สิ่งที่ได้รับเอกสิทธิ์ตามกฎหมาย(items subject to legal privilege)” หมายความว่าถึง

- (1) การติดต่อสื่อสารระหว่างที่ปรึกษากฎหมายกับลูกค้าหรือบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนของลูกค้า และได้กระทำขึ้นเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ลูกค้า
- (2) การติดต่อสื่อสารระหว่างที่ปรึกษากฎหมายกับลูกค้าหรือบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนของลูกค้า, หรือระหว่างที่ปรึกษากฎหมายหรือลูกค้าหรือบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนของลูกค้ากับบุคคลอื่น ซึ่งการติดต่อสื่อสารนั้นได้กระทำขึ้นเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีตามกฎหมาย หรือในการพิจารณาใคร่ครวญสำหรับการดำเนินคดีตามกฎหมาย
- (3) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารดังกล่าวหรือสิ่งซึ่งได้ถูกอ้างถึงในการติดต่อสื่อสารดังกล่าว และได้กระทำขึ้นเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย หรือเกี่ยวข้องกับ

¹⁸ Steve Uglow, *Evidence: Text and Materials*,(London: Sweet & Maxwell, 1997), pp.203-204.

¹⁹ Sir.Rupert Cross and Colin Tapper, *Cross on evidence*, p.428.

การดำเนินคดีตามกฎหมายหรือในการพิจารณาไคร์ครวญสำหรับการดำเนินการดำเนินคดีตามกฎหมายเมื่อสิ่งเหล่านั้นได้มาอยู่ในความครอบครองของบุคคลผู้มีสิทธิที่จะครอบครองได้โดยชอบ”

3.1.5.2 ขอบเขตของเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายเป็นการให้ความคุ้มครองในการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับเท่านั้น กล่าวคือ สิ่งที่ได้รับเอกสิทธิ์จะต้องเป็นการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารด้วยคำพูดและการติดต่อสื่อสารด้วยเอกสาร สำหรับข้อเท็จจริงข้างเคียง(collateral facts)ของการติดต่อสื่อสาร เช่น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวตนของลูกค้า(identity of client)^{*} ข้อเท็จจริงที่ว่าได้มีการพบกันระหว่างที่ปรึกษากฎหมายกับลูกค้า^{**} ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะทางร่างกายหรือจิตใจของลูกค้า^{***} หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะลายมือของลูกค้า[†] จึงไม่ใช่การติดต่อสื่อสารที่ได้รับเอกสิทธิ์นี้ เนื่องจากข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้สามารถสังเกตได้ตามปกติธรรมดา มิใช่ข้อมูลที่ได้รับจากการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้สำหรับเอกสารซึ่งมีขึ้นอยู่ก่อนความสัมพันธ์ระหว่างที่ปรึกษากฎหมายกับลูกค้า(pre-existing documents)นั้น ก็ไม่อยู่ภายใต้ขอบเขตของเอกสิทธิ์นี้ แม้ว่าลูกค้าจะส่งให้แก่ที่ปรึกษากฎหมายเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการปรึกษาก็ตาม

เงื่อนไขประการสำคัญอีกประการหนึ่งของเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมาย คือ การติดต่อสื่อสารที่จะได้รับเอกสิทธิ์ในวิชาชีพนี้จะต้องมีการทำขึ้นอย่างเป็นทางการและเป็นความลับและยังคงเป็นความลับอยู่ โดยศาลในคดี Three Rivers District Council v. Bank of England^{††} ได้วางหลักไว้ว่า หากการติดต่อสื่อสารหรือเอกสารไม่เป็นความลับแล้ว ก็ย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์ เนื่องจากความลับ (confidential) เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นประการหนึ่งเพื่อที่จะทำให้มีเอกสิทธิ์²⁰

^{*} ดูคดี Bursill v. Tanner (1885) 16 QBD 1.

^{**} ดูคดี R(Howe) v. South Durham Magistrates' Court [2004] EWHC 362 (Admin), [2004] 168 JP 424.

^{***} ดูคดี Jones v. Godrich (1845) 5 Moo PC 16, 13 ER 394.

[†] ดูคดี Dwyer v. Collins (1852) 21 Lj Ex 225, 227.

^{††} ดูคดี Three Rivers District Council v. Bank of England (No 6) [2004] UKHL 48, [2004] 3 WLR 1274, [24].

²⁰ Andrew L-T Choo, *Evidence*, p.174.

สำหรับเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายนี้สามารถพิจารณาแยกออกได้เป็น 2 ประการตามวัตถุประสงค์และขอบเขตที่แตกต่างกัน คือ

1. เอกสิทธิ์ในคำปรึกษาหรือคำแนะนำทางกฎหมาย (legal advice privilege)

เอกสิทธิ์ในคำปรึกษาหรือคำแนะนำทางกฎหมายเป็นการให้เอกสิทธิ์สำหรับการติดต่อสื่อสารเพื่อขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำทางกฎหมายระหว่างลูกความและทนายความ และยังรวมถึงการติดต่อสื่อสารที่ตัวแทนของลูกความได้ทำไปยังเสมียนทนาย และการติดต่อสื่อสารที่เสมียนทนายได้ทำไปยังตัวแทนของลูกความอีกด้วย²¹ แต่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญสองประการคือ ประการแรกการติดต่อสื่อสารนั้นเป็นการติดต่อสื่อสารที่สร้างขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างลูกความและที่ปรึกษากฎหมายหรืออย่างน้อยที่สุดการติดต่อสื่อสารนั้นจะต้องทำขึ้นด้วยความคิดที่จะก่อความสัมพันธ์ และประการที่สองการติดต่อสื่อสารนั้นจะต้องเป็นการติดต่อสื่อสารที่สร้างขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์ในการให้หรือได้รับคำปรึกษาหรือคำแนะนำในทางกฎหมาย ดังนั้นถ้าฟังเพียงการสนทนากับทนายความ เช่น การติดต่อสื่อสารที่ทำในฐานะเพื่อนฝูง²² จึงไม่ได้รับเอกสิทธิ์นี้

สำหรับการให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำทางกฎหมาย (legal advice) นั้นมีได้หมายความว่าถึงเฉพาะการบอกกล่าวถึงตัวบทกฎหมายเท่านั้น หากแต่ยังหมายความรวมถึงการให้คำแนะนำใดๆ ซึ่งได้กระทำอย่างรอบคอบและเหมาะสมเกี่ยวกับกฎหมาย ('advice as to what should prudently and sensibly be done in the relevant legal context')²³ อีกด้วย นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารที่มีลักษณะต่อเนื่องกันนั้น แม้ว่าในบางครั้งของการติดต่อสื่อสารระหว่างลูกความและที่ปรึกษากฎหมายจะมีได้มีคำแนะนำทางกฎหมายเลยก็ตาม แต่ก็อาจได้รับเอกสิทธิ์ได้หากว่าการติดต่อสื่อสารทั้งหมดนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ข้อมูลสำหรับการให้คำแนะนำทางกฎหมาย

²¹ Sir.Rupert Cross and Colin Tapper, Cross on evidence, p.430.

²² John Huxley Buzzard, Richard May and M.N Howard, Phipson on Evidence, 13th edition(London: Sweet & Maxwell, 1982), p.300.

²³ Andrew L-T Choo, Evidence, p.178.

* ดูคดี Balabel v. Air India [1988] Ch 317, [1988] 2 All ER 146.

2. เอกสิทธิ์ในการดำเนินคดี(litigation privilege)

การติดต่อสื่อสารที่จะได้รับเอกสิทธิ์ในการดำเนินคดีนี้จะต้องเป็นการติดต่อสื่อสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ที่ปรึกษากฎหมายสามารถให้คำแนะนำหรือกระทำการเกี่ยวกับการดำเนินคดีได้ โดยอาจจะเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างลูกความกับที่ปรึกษากฎหมาย, ระหว่างตัวแทนของลูกความกับที่ปรึกษากฎหมาย, หรืออาจจะเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างลูกความหรือที่ปรึกษาภาษีกฎหมายกับบุคคลอื่นก็ได้²⁴ ยกตัวอย่างเช่น การติดต่อสื่อสารระหว่างที่ปรึกษาภาษีกฎหมายกับผู้ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์และเป็นพยานในคดีเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงในคดีนั้น ย่อมเป็นการติดต่อสื่อสารที่ได้รับเอกสิทธิ์ เป็นต้น

สำหรับคำว่า “จุดประสงค์เกี่ยวกับการดำเนินคดี” นั้นหมายความว่า จะต้องมีการดำเนินคดีอยู่จริง หรืออย่างน้อยจะต้องเป็นกรณีที่ลูกความได้พิจารณาใคร่ครวญที่จะดำเนินคดี และมีความเป็นไปได้อย่างแน่นอนมิใช่เป็นเพียงการคาดการณ์ที่คลุมเครือเท่านั้น²⁵ แต่ก็ไม่จำเป็นจะต้องคำนึงถึงว่า “จะได้มีการดำเนินคดีนั้นเกิดขึ้นจริงหรือไม่” ในกรณีที่การติดต่อสื่อสารทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลายอย่าง หากการติดต่อสื่อสารนั้นวัตถุประสงค์หลัก(‘dominant propose’) เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีแล้ว ก็ชอบที่จะได้รับเอกสิทธิ์นี้²⁶

3.1.5.3 ผู้ทรงเอกสิทธิ์

ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์(common law) ได้กำหนดให้ลูกความเป็นผู้มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับ และยังให้สิทธิแก่ลูกความที่จะห้ามที่ปรึกษาภาษีกฎหมายรวมถึงบุคคลอื่นมิให้เปิดเผยการติดต่อสื่อสารซึ่งได้รับเอกสิทธิ์อีกด้วย โดยคำว่า “ที่ปรึกษาภาษีกฎหมาย(legal adviser)” นั้น หมายความว่ารวมถึง โชลิตีเตอร์(solicitor) แบริสเตอร์(barrister) ทนายความ(counsel)²⁷ ที่ปรึกษาภาษีกฎหมายซึ่งได้รับเงินเดือนประจำบริษัท(salaried in-

²⁴ Sir.Rupert Cross and Colin Tapper, Cross on evidence, p.428.

* คดี Curling v. Perring (1835) 2 Ch D 644.

²⁵ Sir.Rupert Cross and Colin Tapper, Cross on evidence, p.431.

** คดี Bristol Corpn v. Cox (1884) 2 My & K 380.

²⁶ Andrew L-T Choo, Evidence, p.181.

²⁷ Sir.Rupert Cross and Colin Tapper, Cross on evidence, p.428.

house legal adviser) และผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายระหว่างประเทศ(foreign legal adviser)²⁸ นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงผู้แทนของลูกจ้าง(employees' representatives)ในศาลอุตสาหกรรม(industrial tribunals) อีกด้วย*

3.1.5.4 การสละเอกสิทธิ์

ลูกความอาจสละเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมาย(Legal Professional Privilege)ได้เสมอ สำหรับที่ปรึกษากฎหมายก็อาจสละเอกสิทธิ์ได้ด้วยเช่นกัน แต่เนื่องจากเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายนี้เป็นของลูกความ ดังนั้น ที่ปรึกษากฎหมายจึงมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิเสธการเปิดเผยการติดต่อสื่อสารซึ่งได้รับเอกสิทธิ์ และจะเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารนั้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากลูกความก่อนเท่านั้น²⁹ นอกจากนี้เมื่อลูกความได้สละเอกสิทธิ์ประการนี้แล้ว ที่ปรึกษากฎหมายก็จะไม่สามารถปฏิเสธที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลได้³⁰ อย่างไรก็ตามเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายนี้มีได้สิ้นสุดลงไปพร้อมกับความตายของลูกความ เนื่องจากเมื่อลูกความตายสิทธิในการอ้างเอกสิทธิ์จะตกเป็นของตัวแทนส่วนบุคคลของลูกความ(personal representative)³¹

สำหรับวิธีการในการสละเอกสิทธิ์อาจกระทำโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ ด้วยการเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารที่ได้รับเอกสิทธิ์แก่บุคคลอื่น หรือด้วยการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารที่ได้รับเอกสิทธิ์นั้นแก่บุคคลอื่นยอมถือเป็นการสละเอกสิทธิ์แล้ว เช่น การที่ลูกความได้ฟ้องร้องดำเนินคดีต่อทนายความของตนยอมถือได้ว่าเป็นการสละเอกสิทธิ์โดยปริยาย³² หรือการกระทำของที่ปรึกษากฎหมายซึ่งกระทำการเป็นตัวแทนของลูกความที่ได้ยินยอมให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบเอกสารที่ได้รับเอกสิทธิ์ หรือการกระทำของทนายความที่ได้อ่านข้อความบางส่วนของเอกสารที่ได้รับเอกสิทธิ์ในศาลยอมถือได้ว่าเป็นการสละเอกสิทธิ์ในเอกสารนั้นแล้วเช่นกัน³³

²⁸ Adrian Keane, *The modern Law of evidence*, 2nd edition(London: Butterworths, 1989), p.409.

* ดูคดี M and Grazebrook Ltd v. Wallens [1973] 2 All ER 868, [1973] ICR 256.

²⁹ John Huxley Buzzard, Richard May and M.N Howard, *Phipson on Evidence*, p.305.

³⁰ Steve Uglow, *Evidence: Text and Materials*, p.204.

³¹ Andrew L-T Choo, *Evidence*, p.176.

³² Ibid., pp.182-183.

³³ Michael Stockdale, *Evidence in a nutshell*, p.77.

ในการสละเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายนั้น ผู้ทรงเอกสิทธิ์ย่อมไม่สามารถเลือกสละเอกสิทธิ์เฉพาะส่วนหนึ่งส่วนใดของการติดต่อสื่อสารซึ่งได้รับเอกสิทธิ์ได้ กล่าวคือ เมื่อได้มีการสละเอกสิทธิ์แล้ว จะถือเป็นการสละเอกสิทธิ์ในการติดต่อสื่อสารนั้นทั้งหมด และเมื่อได้มีการสละเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายแล้วย่อมไม่สามารถเพิกถอนการสละเอกสิทธิ์ที่ได้กระทำลงไปแล้วได้³⁴

3.1.5.5 ข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์

แม้ว่ากฎหมายจะได้กำหนดให้เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมาย(Legal Professional Privilege)ไว้ก็ตาม แต่กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้อีกบางประการอันจะทำให้พยานบุคคลไม่สามารถอ้างเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายเพื่อจะไม่ต้องเบิกความถึงการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับได้ ซึ่งกฎหมายของประเทศอังกฤษได้กำหนดข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายไว้ ดังนี้

1. การติดต่อสื่อสารที่เป็นไปเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอาญาหรือเป็นการฉ้อโกง(Crime of Fraud)*

ข้อยกเว้นประการหนึ่งของเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายคือ เมื่อการติดต่อสื่อสารมีขึ้นเพื่อส่งเสริมการกระทำความผิดทางอาญาหรือการฉ้อโกง** หรือเมื่อการติดต่อสื่อสารนั้นเองเป็นวิธีการที่ทำให้การฉ้อโกงสำเร็จหรือเป็นการกระทำความผิดทางอาญา*** ทำให้การติดต่อสื่อสารดังกล่าวไม่อาจที่จะมีเอกสิทธิ์ได้ ซึ่งข้อยกเว้นประการนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ.1984 มาตรา 10(2) อีกด้วยซึ่งบัญญัติว่า “สิ่ง(การติดต่อสื่อสาร)ที่มีเจตนาที่จะส่งเสริมให้มีการกระทำความผิดทางอาญา มิใช่สิ่งที่ได้รับเอกสิทธิ์ตามกฎหมาย”

คำว่า “เจตนา”(intention) ตามมาตรา 10(2) นี้ศาลฎีกาของอังกฤษ(House of Lords)ได้วางหลักไว้ในคดี R v. CCC, ex p Francis & Francis[†] อย่างกว้างขวางว่าหมายความว่าความถึง เจตนาของบุคคลใดๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารดังกล่าว มิใช่เฉพาะแค่เจตนาของที่ปรึกษากฎหมายและเจตนาของลูกความเท่านั้น เนื่องจากเอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมายจะไม่

³⁴ Alan Taylor, *Evidence*,(London: Cavendish Pub. Ltd., 1995), p.317.

* ดูคดี Nationwide Building Society v. Various Solicitors [1999] PNLR 52, 72.

** ดูคดี Nationwide Building Society v. Various Solicitors [1999] PNLR 52, 72.

*** ดูคดี B v. Auckland District Law Society [2003] UKPC 38, [2003] 3 WLR 859, [44].

† ดูคดี R v. CCC, ex p Francis & Francis [1989] AC 346.

คุ้มครองผู้กระทำความผิดทางอาญาร้ายแรง³⁵ ดังนั้น การติดต่อสื่อสารที่เป็นไปเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอาญาหรือเป็นการขู่โก่ง จึงเป็นการติดต่อสื่อสารที่ไม่ได้รับเอกสิทธิ์นี้

2. ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ในการต่อสู้คดีของจำเลย(furthering an accused's defence)

สำหรับข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ในการต่อสู้คดีของจำเลยนั้น ก็เป็นข้อยกเว้นอีกประการหนึ่งของการให้เอกสิทธิ์ในวิชาชีพกฎหมาย โดยในคดี R v Barton(1973)^{*} ท่านผู้พิพากษาคอร์ลฟีล(Caulfield)ได้ตัดสินว่า “ถ้ามีเอกสารอยู่ในความครอบครองของทนายความ ซึ่งเอกสารนั้นสามารถเป็นประโยชน์ในการต่อสู้คดีของจำเลย เอกสารดังกล่าวจะไม่ได้รับเอกสิทธิ์ และผม(ท่านผู้พิพากษา Caulfield)จะไม่สามารถยอมรับได้ หากกฎหมายของเรายินยอมให้ทนายความหรือบุคคลอื่นใดสามารถปกปิดข้อมูลต่อลูกขุน ซึ่งถ้าหากเปิดเผยข้อมูลนั้นแก่ลูกขุนแล้ว บางทีอาจทำให้บุคคลสามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้”³⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁵ Andrew L-T Choo, *Evidence*, pp.187-188.

^{*} ตุคดี R v. Barton [1972] 2 All ER 1192, [1973] 1 WLR 115.

³⁶ Alan Taylor, *Evidence*, p.313.

3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา (Adversary) เช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษ ทำให้กฎหมายพยานหลักฐานของประเทศสหรัฐอเมริกามีความเคร่งครัดเนื่องจากจะต้องกำหนดถึงสิทธิและหน้าที่ของบุคคลต่างๆ ในคดี

3.2.1 การเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา

โดยทั่วไปแล้ว บุคคลย่อมมีความสามารถที่จะเป็นพยานได้หากไม่ถูกต้องห้ามตามกฎหมาย* แต่ในกรณีที่ปรากฏว่า บุคคลนั้นไม่มีความสามารถที่จะรับรู้(perceiving) ไม่มีความสามารถที่จะจดจำ(remembering) และไม่มีความสามารถที่จะอธิบาย(describing) ถึงเหตุการณ์ที่จะต้องเบิกความเป็นพยานนั้นได้ หรือเมื่อปรากฏว่า บุคคลดังกล่าวไม่สามารถที่จะรับรู้ถึงหน้าที่ที่จะต้องเบิกความตามความสัตย์จริงแล้ว บุคคลนั้นย่อมไม่อาจมีความสามารถเป็นพยาน³⁷ ดังนั้น ในกรณีที่บุคคลซึ่งแม้ว่าเคยมีประวัติว่ามีความผิดปกติทางจิตก็ตาม แต่หากไม่ปรากฏว่าบุคคลนั้น ไม่มีความสามารถที่จะเบิกความตามความสัตย์จริง และไม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ไม่สำนึกในความสำคัญของการสาบานตนแล้ว บุคคลดังกล่าวก็ชอบที่จะเบิกความเป็นพยานได้” โดยที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักทั่วไปตามกฎหมายจารีตประเพณีว่า “รัฐมีสิทธิที่จะได้พยานหลักฐานจากบุคคลทุกคน”(the public has a right to every man's evidence) ทำให้บุคคลมีหน้าที่ต้องไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเบิกความเป็นพยาน และไม่สามารถที่จะปฏิเสธหน้าที่ดังกล่าวได้ เว้นแต่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีเอกสิทธิ์ตามกฎหมาย***

* ยกตัวอย่างเช่น Federal Rules of Evidence, Rule 601 GENERAL RULE OF COMPETENCY ซึ่งบัญญัติว่า “Every person is competent to be a witness except as otherwise provided in these rules...”

Uniform Rules of Evidence, Rule 601 GENERAL RULE OF COMPETENCY ซึ่งบัญญัติว่า “Every individual is competent to be a witness except as otherwise provided in these rules.” และ

California Evidence Code, Section 700 ซึ่งบัญญัติว่า “Except as otherwise provided by statute, every person, irrespective of age, is qualified to be a witness and no person is disqualified to testify to any matter.” เป็นต้น

³⁷ Graham C. Lilly, *An introduction to the law of Evidence*, (St. Paul, Minn: West Publishing, 1978), p.65.

** ดูคดี United States v. Gutman, 725 F.2d 417, 420 (7th Cir.), cert. denied, 105 S. Ct. 244 (1984)

*** ดู Uniform Rules of Evidence, Rule 501

3.2.2 ประธานาธิบดี

ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา(President of the United States) เป็นประมุขในการปกครองของสหรัฐอเมริกา และยังเป็นหัวหน้าของรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายอีกด้วย³⁸ สำหรับการเป็นพยานบุคคลของผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกานั้นมีแนวความคิดว่า แม้ว่าประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาจะดำรงสถานภาพพิเศษในฐานะเป็นประมุขแห่งรัฐและเป็นหัวหน้ารัฐบาลก็ตาม แต่กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาก็มิได้ให้เอกสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษในการเป็นพยานของประธานาธิบดีทั้งในคดีอาญาและคดีแพ่งแต่อย่างใด กล่าวคือ ประธานาธิบดีประเทศสหรัฐอเมริกามีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตามหมายเรียกของศาล(Subpoena) เหมือนดังเช่นบุคคลทั่วไป³⁹ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐธรรมนุญแห่งสหรัฐอเมริกามีได้กำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกากับศาลแห่งสหรัฐอเมริกาไว้เป็นการเฉพาะ นอกจากนี้ ในคดีระหว่าง U.S. v. Nixon* ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน(Richard Nixon) ก็ยังได้ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกามีคำสั่งให้ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน(Richard Nixon)ส่งมอบเทปบันทึกเสียงวอเตอร์เกต(Watergate tapes)** ให้แก่ศาลเพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาอีกด้วย⁴⁰

3.2.3 เอกสิทธิ์อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ซึ่งเป็นที่ไว้วางใจ

3.2.3.1 ความเป็นมา

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลบางประเภทได้รับการยอมรับว่าจะต้องมีลักษณะเป็นความลับ เช่น ความสัมพันธ์ในทางวิชาชีพระหว่างทนายความกับลูกความ หรือความสัมพันธ์ในทางวิชาชีพระหว่างแพทย์กับคนไข้ เป็นต้น หากความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีลักษณะที่เป็นความลับแล้วบุคคลย่อมไม่อาจไว้วางใจซึ่งกันและกันอันจะทำให้ความสัมพันธ์นั้นไม่สามารถ

³⁸ ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา [online], (5th July 2010). Available from: <http://th.wikipedia.org/wiki/ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา>

³⁹ David Pannick, "Turning Queen's evidence," *Public Law*, 2003, p.202.

* คดี Us v Nixon 418 U.S. 683, 712 (1974)

** เทปบันทึกเสียงวอเตอร์เกต(Watergate tape) เป็นเทปที่บันทึกเสียงบทสนทนาของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสันกับเจ้าหน้าที่ของทำเนียบขาวในช่วงเวลาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1971 ถึงเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1973 ([Watergate tapes](http://en.wikipedia.org/wiki/Watergate_tapes) [online], (26th June 2010). Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Watergate_tapes)

⁴⁰ Keith E. Whittington, [Serving the president: when must a president obey a subpoena?](http://findarticles.com/p/articles/mi_m1568/is_n6_v30/ai_21231185/) [online], (19th June 2010). Available from: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1568/is_n6_v30/ai_21231185/

เกิดขึ้นได้เลย กล่าวคือ ผู้ประกอบวิชาชีพจะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพหากผู้มาขอรับบริการไม่ยอมเปิดเผยถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยความจริงใจ ดังนั้น กฎหมายพยานหลักฐานของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ยอมรับและกำหนดให้เอกสิทธิ์อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ซึ่งเป็นที่ไว้วางใจ(privileges for confidential relationships)ไว้ เพื่อเป็นการคุ้มครองความลับของบุคคลที่ได้บอกกล่าวแก่ผู้ประกอบวิชาชีพภายใต้ความสัมพันธ์ในทางวิชาชีพนั้น ที่จะไม่ต้องถูกเปิดเผยความลับในการดำเนินคดีในศาล ซึ่งจะทำให้บุคคลผู้ขอรับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพจะสามารถบอกกล่าวความลับแก่ผู้ประกอบวิชาชีพได้โดยไม่ต้องเกรงว่าความลับของตนจะถูกเปิดเผยออกไป⁴¹

สำหรับการพิจารณาว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลประเภทใดจะได้รับเอกสิทธิ์หรือไม่นั้น Wigmore ซึ่งเป็นนักกฎหมายผู้มีชื่อเสียงท่านหนึ่งได้กำหนดเงื่อนไขไว้ 4 ประการ⁴² คือ

1. การติดต่อสื่อสารอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์นั้นจะต้องได้กระทำขึ้นเป็นความลับและไม่ถูกเปิดเผย
2. การรักษาความลับจะต้องเป็นสิ่งสำคัญในอันที่จะคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์
3. ความสัมพันธ์นี้จะต้องเป็นความสัมพันธ์ที่สังคมมีความเห็นว่า สมควรส่งเสริมและให้การสนับสนุน
4. ความเสียหายจากการเปิดเผยความลับนั้นมีมากกว่าผลประโยชน์จากการได้พยานหลักฐาน

โดยที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีรูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ(Federal Republic) มีระบบรัฐบาลคู่ ซึ่งมีการแบ่งแยกอำนาจการปกครองกันระหว่างรัฐบาลกลาง(federal government) กับรัฐบาลมลรัฐ รัฐบาลกลางมีอำนาจเฉพาะเท่าที่รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาได้มอบอำนาจให้ไว้เท่านั้น ส่วนอำนาจอื่นๆ ที่รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติไว้จะตกเป็นอำนาจของมลรัฐ จึงทำให้ในแต่ละมลรัฐมีอำนาจบริหารกิจการภายในมลรัฐของตน มี

⁴¹ Edward J. Imwinkelried and others, *Criminal evidence*, (St.Paul, Minnesota: West Publishing Co., 1979), p.184.

⁴² Roy D. Weinberg, *Confidential and other privileged communication*, (Dobbs Ferry, N.Y.: Oceana Publications, Inc., 1967), p.3.

รัฐธรรมนูญ และมีระบบกฎหมาย รวมทั้งศาลของตนเองซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกันทุกมลรัฐ ส่วนรัฐบาลกลางก็มีระบบกฎหมายและศาลเป็นของตนเองเช่นกัน⁴³

กฎเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานในศาลของรัฐบาลกลางจะอยู่ภายใต้บังคับของข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐานของศาลสหรัฐอเมริกา(Federal Rules of Evidence) ซึ่งได้บัญญัติถึงการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลไว้ในข้อบังคับข้อ 501 ซึ่งบัญญัติว่า “เว้นแต่ที่กำหนดไว้โดยรัฐธรรมนูญของสหรัฐ หรือกำหนดไว้ในรัฐบัญญัติของรัฐสภา หรือข้อบังคับของศาลสูงสุดที่ออกโดยอำนาจแห่งกฎหมาย เอกสิทธิ์ของพยานบุคคล รัฐบาล มลรัฐ หรือองค์การทางการเมือง จะเป็นไปตามหลักการของกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งแปลความโดยศาลของรัฐบาลกลางโดยพิจารณาจากเหตุผลและประสบการณ์...”⁴⁴

สำหรับข้อบังคับข้อ 501 มิได้เป็นการรวมรวมเอกสิทธิ์ต่างๆ หากแต่เป็นกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะยืดหยุ่นโดยกำหนดให้ศาลสามารถหยิบยกกฎหมายคอมมอนลอว์ที่พัฒนามาจากเหตุผลและประสบการณ์(in the right of reason and experience)มาใช้ในการยอมรับถึงเอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล บทบัญญัติตามข้อบังคับข้อ 501 นี้จึงส่งผลสำคัญต่อพัฒนาการของหลักกฎหมายเกี่ยวกับเอกสิทธิ์ในศาลของรัฐบาลกลางเพราะบทบัญญัติตามข้อบังคับนี้ได้เปิดโอกาสให้เอกสิทธิ์ประการใหม่สามารถพัฒนาขึ้นได้บนพื้นฐานของการตัดสินในแต่ละคดี(on a case-by-case basis) และยังให้อำนาจแก่ศาลที่จะสามารถพิจารณาเปลี่ยนแปลงเอกสิทธิ์ซึ่งได้รับการยอมรับอยู่แล้วได้อีกด้วย⁴⁵

ส่วนกฎเกณฑ์การให้เอกสิทธิ์ในศาลของมลรัฐนั้น แม้ว่ากฎหมายของมลรัฐต่างๆ จะมีความแตกต่างกันไปบ้าง ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้มีความพยายามที่จะทำให้เกิดความมีเอกภาพของกฎหมายโดยจัดตั้งหน่วยงานชื่อว่า กรรมาธิการแห่งชาติว่าด้วยเอกรูปกฎหมายมลรัฐ(National Conference of Commissioners on Uniform State Laws(NCUSL)) เพื่อทำหน้าที่จัดทำแบบอย่างกฎหมาย(Uniform Laws) เพื่อให้มลรัฐต่างๆ รับเอาแบบอย่างกฎหมายนี้ไปเพื่อเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายขึ้นใช้บังคับได้⁴⁶ ในปี ค.ศ.1974 กรรมาธิการแห่งชาติว่าด้วยเอกรูปกฎหมายมลรัฐ(NCUSL) จึงได้จัดทำแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐาน(Uniform

⁴³ วิสาร พันธุณะ, “วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา,” ตุลาคม 25(กันยายน - ตุลาคม 2521), หน้า 39.

⁴⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย, ข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐานของศาลสหรัฐอเมริกา (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปี 2003), (กรุงเทพมหานคร: Athataya Millenium, 2546), หน้า 15, 56.

⁴⁵ Jack B. Weinstein and Margaret A. Berger, *Weinstein's evidence manual*, 2nd edition(Chicago: Matthew Bender, 1995), pp.[18-10]-[18-12].

⁴⁶ Uniform Laws [online], (7th July 2010). Available from: <http://www.law.cornell.edu/uniform/>

Rules of Evidence) ขึ้นมา ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายเนื่องจากมลรัฐต่างๆ ได้รับเอาส่วนสำคัญไปบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อใช้บังคับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับเอกสิทธิ์⁴⁷ สำหรับแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐาน(Uniform Rules of Evidence)นี้ได้ถูกปรับปรุงอีกครั้งในปี ค.ศ.2005⁴⁸ โดยได้ให้การยอมรับถึงเอกสิทธิ์ไว้หลายประการไว้ในมาตรา 5 เช่น เอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความ(Lawyer-client privilege)(ข้อบังคับข้อที่ 502) เอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์และนักจิตบำบัดกับคนไข้(Physician and psychotherapist-patient privilege)(ข้อบังคับข้อที่ 503) เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรส(Spousal privilege)(ข้อบังคับข้อที่ 504) และเอกสิทธิ์ในทางศาสนา(Religious privilege)(ข้อบังคับข้อที่ 505) เป็นต้น

3.2.3.2 เอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความ

หลักเกณฑ์และขอบเขตของเอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความ(Attorney-Client Privilege) ทั้งในศาลของมลรัฐและศาลของรัฐบาลกลางมีรูปแบบและหลักเกณฑ์เช่นเดียวกัน ซึ่งสามารถพิจารณาได้ตามแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐาน(Uniform Rules of Evidence) ข้อบังคับข้อที่ 502 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ข้อ คือ

ข้อ a เป็นบทนิยามซึ่งได้กำหนดความหมายของคำว่า “ลูกความ(client)” “ความลับ(confidential)” “ทนายความ(lawyer)” “ผู้แทนของลูกความ(representative of the client)” “ผู้แทนของทนายความ(representative of the lawyer)” ไว้อย่างละเอียด เช่น คำว่า “ลูกความ(Client)” หมายความว่า บุคคล(person)ซึ่งรับบริการทางวิชาชีพกฎหมายจากทนายความ หรือบุคคลซึ่งปรึกษาทนายความเพื่อที่จะได้รับบริการทางวิชาชีพกฎหมาย ดังนั้นความหมายของคำว่า “ลูกความ” จึงเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล และยังหมายความรวมถึงบุคคลที่ได้ปรึกษาเพื่อที่จะว่าจ้างทนายความแต่ยังมิได้มีความสัมพันธ์เป็นทนายความและลูกความเกิดขึ้นอีกด้วย, คำว่า “ทนายความ(lawyer)” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับอนุญาต หรือเป็นผู้ที่ลูกความเชื่อได้ตามสมควรว่าได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติงานในด้านกฎหมายในมลรัฐหรือสหรัฐได้ กล่าวคือคำว่า “ทนายความ” นี้หมายความครอบคลุมถึงผู้ที่ไม่ได้มีใบอนุญาตในการเป็นทนายความด้วย แต่บุคคลนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ลูกความเชื่อตามสมควรได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาต(reasonable believed by the client to be authorized), ส่วนความหมายของคำว่า

⁴⁷ “Developments In The Law – Privileged Communications,” *Harvard Law Review*, (May 1985): 1462-1463.

⁴⁸ Uniform Rules of Evidence Locator [online], (7th July 2010). Available from <http://www.law.cornell.edu/uniform/evidence.html>

“ความลับ(confidential)” ตามแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐาน(Uniform Rules of Evidence) นั้นได้กำหนดว่า การติดต่อสื่อสารจะเป็น “ความลับ(confidential)” หากไม่มีเจตนาที่จะเปิดเผยไปยังบุคคลอื่นนอกจากผู้ที่จำเป็นเพื่อการแปลความหมายหรือเป็นผู้ที่มีความจำเป็นเพื่อการติดต่อสื่อสารนั้น เป็นต้น

ข้อ b เป็นบทกำหนดทั่วไปของเอกสิทธิ์ โดยกำหนดให้ลูกความเป็นผู้มีเอกสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการเปิดเผยและให้สิทธิในอันที่จะป้องกันบุคคลอื่นจากการเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารอันความลับ โดยที่การติดต่อสื่อสารอันเป็นความลับนั้นจะต้องมีขึ้นเพื่อความสะดวกในการให้บริการทางวิชาชีพกฎหมายแก่ลูกความ สำหรับเอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความนั้นมีได้จำกัดว่าจะต้องเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างลูกความกับทนายความเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างลูกความหรือผู้แทนของลูกความกับทนายความหรือผู้แทนของทนายความ, การติดต่อสื่อสารระหว่างทนายความกับผู้แทนของทนายความ, การติดต่อสื่อสารของลูกความหรือผู้แทนของลูกความหรือผู้แทนของทนายความไปยังผู้แทนของทนายความของบุคคลอื่นเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกัน(common interest), การติดต่อสื่อสารในระหว่างผู้แทนของลูกความหรือระหว่างลูกความกับผู้แทนของลูกความ, และการติดต่อสื่อสารในระหว่างทนายความและผู้แทนของตนอีกด้วย

ข้อ c เป็นบทกำหนดบุคคลที่สามารถอ้างเอกสิทธิ์ได้ กล่าวคือ เอกสิทธิ์ประการนี้จะสามารถอ้างได้โดยผู้ที่เป็นลูกความ, ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลของลูกความ, ผู้แทนส่วนตัวของลูกความผู้มรณะหรือทายาท, และผู้จัดการทรัสต์หรือผู้แทนของบริษัท สมาคม หรือองค์กรอื่นใดไม่ว่าจะยังคงมีสภาพบุคคลอยู่หรือไม่ สำหรับทนายความหรือผู้แทนของทนายความนั้นได้รับการสันนิษฐานว่ามีอำนาจที่จะอ้างเอกสิทธิ์ได้แต่เป็นการกระทำในนามของลูกความนั้น

ข้อ d เป็นบทกำหนดข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 7 ประการ คือ

1) ในกรณีที่การให้บริการของทนายความเป็นการช่วยเหลือให้บุคคลใดๆ กระทำความผิด หรือวางแผนที่จะกระทำในสิ่งซึ่งลูกความรู้ว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือข้อฉลหรือมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าเป็นการกระทำความผิดดังกล่าว

2) การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นระหว่างคู่ความที่อ้างสิทธิของลูกความผู้มรณะด้วยกัน

3) การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นการละเมิดหน้าที่ของทนายความหรือของลูกความ

4) การติดต่อสื่อสารที่จำเป็นสำหรับทนายความที่จะต้องต่อสู้คดีซึ่งตนถูกกล่าวหาว่า เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือลูกความให้กระทำความผิดทางอาญาหรือการฉ้อฉล

5) การติดต่อสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับเอกสารที่ทนายความให้การเป็นพยาน

6) การติดต่อสื่อสารในประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกัน(common interest) ระหว่างลูกความตั้งแต่สองคนขึ้นไป

7) การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนของรัฐกับทนายความ เว้นแต่ศาลจะได้ตัดสินว่าการเปิดเผยดังกล่าวนั้นจะเป็นการทำให้ความสามารถของเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนของรัฐที่จะปฏิบัติหน้าที่ลดลง

ก. ขอบเขตของเอกสิทธิ์

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์แล้ว จะเห็นได้ว่า บุคคลซึ่งเป็นทนายความหรือเป็นลูกความมีเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องเปิดเผยและไม่ต้องส่งมอบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับระหว่างทนายความกับลูกความซึ่งกระทำขึ้นเกี่ยวกับการให้บริการทางกฎหมาย⁴⁹ โดยมีขอบเขต ดังนี้

ประการแรกจะต้องมีความสัมพันธ์ในทางวิชาชีพ กล่าวคือ สิ่งสำคัญของเอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความคือ ลูกความจะต้องเชื่อโดยสุจริตว่าตนได้ปรึกษากับทนายความที่ได้รับอนุญาต และลูกความจะต้องมีเจตนาแสวงหาคำแนะนำทางกฎหมาย ดังนั้น หากลูกความเข้าใจด้วยเหตุผลตามสมควรว่า บุคคลซึ่งตนปรึกษาเป็นทนายความแล้ว แม้ว่าเป็นความจริงแล้วบุคคลดังกล่าวจะไม่ใช่ทนายความก็เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับเอกสิทธิ์ประการนี้ สำหรับการติดต่อสื่อสารเพื่อที่จะว่าจ้างทนายความแม้ว่าในท้ายที่สุดแล้วจะไม่ได้มีการว่าจ้างเกิดขึ้นก็ตามก็ย่อมได้รับเอกสิทธิ์เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามการปรึกษาทนายความในฐานะเพื่อน หรือในฐานะที่ปรึกษาทางธุรกิจซึ่งมิใช่เป็นความสัมพันธ์ในทางวิชาชีพกฎหมายจึงไม่ได้รับเอกสิทธิ์⁵⁰

ประการที่สองสิ่งที่ได้รับเอกสิทธิ์คือการติดต่อสื่อสารของลูกความหรือตัวแทนของลูกความไปยังทนายหรือเสมียนของทนายความ และยังรวมถึงการติดต่อสื่อสารของทนายความไป

⁴⁹ Graham C. Lilly, *An introduction to the law of Evidence*, p.328.

⁵⁰ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, 3rd edition, (St,Paul, Minn.:West Publishing

ยังถูกความอีกด้วย แต่ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตของทนายความซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปอาจสังเกตได้เช่นเดียวกัน หรือพยานหลักฐานอย่างอื่น เช่น ทรัพย์สินที่ได้จากการขโมย ซึ่งถูกความได้ส่งมอบให้แก่ทนายความย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์นี้ นอกจากนี้ข้อเท็จจริงอันเป็นมูลเหตุของการขอคำปรึกษา หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจ้าง เช่น ข้อมูลตัวตนของลูกค้าความ(identity of the client) อันได้แก่ที่อยู่ หรืออาชีพของลูกค้าความ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนของทนายความ หรือข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตหรือวัตถุประสงค์ในการว่าจ้างทนายความ เป็นต้น ข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้ก็ย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์นี้เช่นเดียวกัน⁵¹

สำหรับสิ่งสำคัญของเอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกค้าความอีกประการหนึ่งคือการติดต่อสื่อสารที่จะได้รับเอกสิทธิ์นั้น จะต้องได้กระทำขึ้นอย่างเป็นทางการลับอีกด้วย กล่าวคือในขณะที่ทำการติดต่อสื่อสารจะต้องไม่มีบุคคลอื่นอยู่ด้วย เว้นแต่ว่าบุคคลนั้นจะมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่เพื่อการติดต่อสื่อสาร เช่น ล่ามที่จะต้องอยู่ร่วมด้วยเพื่อการแปลภาษา เป็นต้น⁵²

ข. ผู้ทรงเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกค้าความนี้เป็นเอกสิทธิ์ของลูกค้าความ ลูกค้าความจึงสามารถอ้างเอกสิทธิ์นี้ได้ และทำให้ทนายความมีหน้าที่ที่จะต้องอ้างเอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกค้าความโดยจะต้องปฏิเสธไม่เปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารที่ได้รับเอกสิทธิ์⁵³

ค. ข้อจำกัดของเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกค้าความนี้อาจสูญเสียดังกล่าวได้โดยลูกค้าความซึ่งเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ อย่างไรก็ตามทนายความหรือตัวแทนซึ่งได้รับมอบอำนาจจากลูกค้าความก็สามารถสละเอกสิทธิ์นี้ได้เช่นเดียวกัน โดยเป็นการกระทำในนามของลูกค้าความ

การสละเอกสิทธิ์อาจกระทำด้วยคำพูด หรือพฤติกรรมอย่างอื่นก็ได้ซึ่งจะต้องแสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงเจตนาที่จะสละเอกสิทธิ์นั้น ในกรณีที่ผู้ทรงเอกสิทธิ์มิได้อ้างเอกสิทธิ์ หรือมิได้คัดค้านการเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารซึ่งได้รับเอกสิทธิ์ ย่อมถือได้ว่าเป็นการสละ

⁵¹ Ibid., pp.212-217.

⁵² Edward J. Imwinkelried and others, *Criminal evidence*, pp.190-192.

⁵³ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, pp.221-223.

เอกสิทธิ์แล้ว อย่างไรก็ตามการที่ลูกความได้เบิกความถึงข้อเท็จจริงอันเป็นมูลเหตุในการขอคำปรึกษาจากทนายความนั้น หาใช่การสละเอกสิทธิ์ไม่⁵⁴

เอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความจะยังคงมีผลอยู่ภายหลังจากความมรณะหาได้สิ้นผลไปพร้อมความตายของลูกความไม่ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของพินัยกรรม หรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความพินัยกรรม หรือข้อพิพาทอื่นใดในระหว่างคู่ความซึ่งอ้างสิทธิ์ผ่านทางลูกความผู้มรณะแล้ว เอกสิทธิ์จะไม่มีผลบังคับ⁵⁵

นอกจากข้อจำกัดของเอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีข้อยกเว้นอีกประการหนึ่ง คือ เอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความจะไม่คุ้มครองในการติดต่อสื่อสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมเสริมให้มีการกระทำความผิดทางอาญา หรือการฉ้อฉล(crime or fraud)⁵⁶ ดังนั้น หากลูกความขอคำแนะนำทนายความเพื่อไปกระทำความผิดทางอาญา การติดต่อสื่อสารเพื่อขอคำแนะนำในกรณีนี้ย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์

3.2.3.3 เอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้

ความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้เป็นความสัมพันธ์เพื่อการบำบัดรักษาหรือให้คำปรึกษาแก่คนไข้ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องอาศัยความไว้วางใจจากคนไข้ เช่นเดียวกับเอกสิทธิ์ระหว่างทนายความกับลูกความ แต่ในสมัยก่อนไม่ได้มีการให้เอกสิทธิ์สำหรับการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้ จนกระทั่งในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 จึงได้มีการยอมรับถึงเอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์กับคนไข้(Physician-Patient Privilege) ส่วนเอกสิทธิ์ระหว่างนักจิตบำบัดกับคนไข้(Psychotherapist-Patient Privilege) นั้นเพิ่งเริ่มได้รับการยอมรับในช่วงทศวรรษที่ 1950 เมื่อการบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตได้รับการยอมรับให้เป็นหนึ่งในสาขาวิชาชีพ⁵⁷ โดยที่เอกสิทธิ์ทั้งสองประการนี้มีหลักเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งตามแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐาน(Uniform Rules of Evidence) ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของเอกสิทธิ์ทั้งสองประการนี้ไว้รวมกันในข้อบังคับที่ 503 ดังนั้น ในส่วนนี้จึงจะศึกษาถึงเอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์กับคนไข้(Physician-Patient Privilege) และเอกสิทธิ์ระหว่างนักจิตบำบัดกับ

⁵⁴ Ibid., pp.223-227.

⁵⁵ Ibid., pp.227-229.

⁵⁶ Ibid., pp.229-231.

⁵⁷ "Developments In The Law – Privileged Communications,": 1530.

คนไข้(Psychotherapist-Patient Privilege) ไปพร้อมกันโดยจะเรียกรวมกันว่า “เอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้”(Physician and Psychotherapist – Patient Privilege)

ก. ขอบเขตของเอกสิทธิ์

คนไข้มีเอกสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่ยอมเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับซึ่งได้กระทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวินิจฉัยโรคหรือเพื่อการบำบัดรักษาอาการทางร่างกาย จิตใจ หรือสภาวะทางอารมณ์ของคนไข้ และมีเอกสิทธิ์ที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับนั้นอีกด้วย*

สำหรับเงื่อนไขประการแรกของเอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้ คือคนไข้จะต้องปรึกษากับแพทย์หรือนักจิตบำบัดเพื่อการบำบัดรักษาหรือเพื่อการวินิจฉัยในการบำบัดรักษา⁵⁸ โดยที่ผู้ที่เป็นแพทย์หรือนักจิตบำบัดนั้นนอกจากจะหมายความถึงบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพในมลรัฐหรือในสหรัฐแล้ว ตามแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐาน(Uniform Rules of Evidence) ข้อบังคับที่ 503(a) ก็ยังกำหนดให้หมายความรวมถึงบุคคลที่คนไข้สามารถเชื่อได้ด้วยเหตุผลตามสมควรว่าเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบอาชีพอีกด้วย ส่วนคำว่าคนไข้ในที่นี้จะหมายความถึงเฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น ไม่รวมถึงนิติบุคคลด้วย

แม้ว่าโดยหลักกฎหมายแล้วสิ่งที่ได้รับเอกสิทธิ์คือการติดต่อสื่อสาร (communications) ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้ แต่ศาลก็ได้วางหลักไว้ให้หมายความรวมถึงข้อมูล(information)ใดๆ ซึ่งแพทย์หรือนักจิตบำบัดได้รับมาจากการสังเกตหรือการตรวจสอบอีกด้วย⁵⁹

สำหรับการติดต่อสื่อสารที่จะได้รับเอกสิทธิ์นั้น จะต้อง มีลักษณะที่เป็นความลับ กล่าวคือ การที่มีบุคคลอื่นอยู่ร่วมด้วยในขณะที่ทำการติดต่อสื่อสารนอกจากสมาชิกในครอบครัวของคนไข้ หรือผู้ที่มีความจำเป็นจะต้องอยู่ด้วยนั้น ย่อมมีผลทำให้การติดต่อสื่อสารนั้นไม่มีลักษณะที่เป็นความลับ และจะไม่มีเอกสิทธิ์ในการติดต่อสื่อสารดังกล่าว**

* ดู Uniform Rules of Evidence RULE 503(b).

⁵⁸ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, pp.246-248.

⁵⁹ *Ibid.*, pp.248-249.

** ดู Uniform Rules of Evidence RULE 503(a)(1)

ข. ผู้ทรงเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้เป็นของคนไข้ บุคคลซึ่งคนไข้จึงสามารถอ้างเอกสิทธิ์ประการนี้ได้⁶⁰ นอกจากนี้ผู้ปกครองหรือผู้อนุบาลของคนไข้ รวมถึงแพทย์หรือนักจิตบำบัดก็สามารถอ้างเอกสิทธิ์ประการนี้ได้เช่นกัน โดยเป็นการกระทำในนามของคนไข้

ค. ข้อจำกัดของเอกสิทธิ์

คนไข้ซึ่งเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ชอบที่จะสละเอกสิทธิ์ได้ นอกจากนี้ยังอาจมีการทำสัญญาเพื่อวางข้อกำหนดล่วงหน้าในการสละเอกสิทธิ์ได้อีกด้วย เช่น แบบฟอร์มคำขอสำหรับการทำประกันชีวิตหรือประกันสุขภาพ หรือกรรมกรรม เป็นต้น⁶¹

นอกจากนั้นเอกสิทธิ์ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้จะไม่มีผลบังคับในกรณีที่มีการดำเนินคดีเกี่ยวกับการประพฤติผิดต่อหน้าที่(malpractice), การดำเนินคดีในข้อหาฆาตกรรม, การดำเนินคดีเกี่ยวกับความวิกลจริต และการโต้แย้งพินัยกรรม⁶²

3.2.3.4 เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรส

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวโดยให้เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรส(spousal privilege) ไว้ 2 ประการ คือ เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรสในการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับ(Spousal privilege for confidential communications) และเอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องเปิดเผยความเป็นปักษ์ในคดีอาญา(Spousal privilege to prevent adverse testimonial privilege in a Criminal Trial) ดังนี้

3.2.3.4.1 เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรสในการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับ

ก. ขอบเขตของเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรสในการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับ(Spousal privilege for confidential communications) กำหนดให้ บุคคลมีเอกสิทธิ์ที่จะปฏิเสธและป้องกันคู่สมรสของ

⁶⁰ “Developments In The Law – Privileged Communications,”: 1535, 1541.

* ดู Uniform Rules of Evidence RULE 503(c)

⁶¹ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, p.254.

⁶² *Ibid.*, pp.257-258.

ตนจากการเบิกความเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับที่ได้กระทำขึ้นในระหว่างการสมรส โดยมีเงื่อนไขอยู่ 3 ประการ⁶³ คือ

เงื่อนไขประการแรก คือ ในเวลาที่มีการติดต่อสื่อสารนั้นจะต้องมีสถานภาพการสมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตามหากเป็นที่เป็นที่ได้อย่างชัดเจนว่า สถานภาพการสมรสมีลักษณะเลวร้ายอย่างมาก เช่น คู่สมรสได้แยกกันอยู่อย่างถาวร หรือได้มีการดำเนินการฟ้องหย่า เนื่องจากจำเลยมีผู้หญิงคนอื่นแล้ว ศาลก็จะไม่ยอมรับว่า การติดต่อสื่อสารที่ได้กระทำในช่วงเวลาที่มีการสมรสมีลักษณะเลวร้ายอย่างหนักนี้ได้รับเอกสิทธิ์^{**} สำหรับเงื่อนไขประการนี้มุ่งพิจารณาในขณะทำการติดต่อสื่อสารเป็นสำคัญ ดังนั้น หากได้ทำการติดต่อสื่อสารในขณะที่มีสถานภาพการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว แม้ภายหลังจะได้มีการหย่าร้างกันไป เอกสิทธิ์ประการนี้ก็ยังคงมีอยู่ หาได้สิ้นผลไปพร้อมการสิ้นสุดของการสมรสไม่

เงื่อนไขประการที่สอง คือ สิ่งที่ได้รับเอกสิทธิ์คือการติดต่อสื่อสารระหว่างคู่สมรส โดยศาลได้ยอมรับว่า เอกสิทธิ์ประการนี้จะใช้บังคับแก่การกล่าวคำพูดหรือการแสดงออกโดยเจตนาโดยคู่สมรสฝ่ายหนึ่งเพื่อที่จะส่งผ่านข้อความไปยังอีกฝ่าย⁶⁴ ดังนั้น การติดต่อสื่อสารจึงหมายถึงทั้งถ้อยคำ การเปล่งเสียง ตัวหนังสือ หรือการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ก็ได้⁶⁵

และเงื่อนไขประการสุดท้าย คือ การติดต่อสื่อสารที่จะได้รับเอกสิทธิ์นั้นจะต้องถูกทำขึ้นอย่างเปิดเผย โดยศาลจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างคู่สมรสมีเจตนาที่จะทำขึ้นเป็นความลับ อย่างไรก็ตามในหลายกรณีเป็นที่เห็นได้ว่ามีเจตนาจะทำขึ้นอย่างเปิดเผย เช่น หากในขณะที่ทำการติดต่อสื่อสารมีบุคคลภายนอกอยู่ด้วย หรือคู่สมรสซึ่งทำการติดต่อสื่อสารมีเจตนาที่จะส่งข้อมูลไปยังบุคคลอื่น ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้จะทำให้การ

⁶³ Jack B. Weinstein and Margaret A. Berger, *Weinstein's evidence manual*, pp.[18-53]-[18-55].

* ดูคดี *United States v. Frank*, 869 F.2d 1177, 1179 (8th Cir.), cert. denied, 110 S. Ct. 121 (1989), คดี *United States v. Fulk*, 816 F.2d 1202, 1205 (7th Cir. 1987) และคดี *United States v. Byrd*, 750 F.2d 585 (7th Cir. 1984).

** Jack B. Weinstein and Margaret A. Berger, *Weinstein's evidence manual*, p.[18-53].

⁶⁴ ดูคดี *United States v. Lustig*, 555 F.2d 737, 748 (9th Cir. 1977), cert. denied, 434 U.S. 1045 (1978)

⁶⁵ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, p.191.

ติดต่อสื่อสารนั้นไม่ได้รับเอกสิทธิ์เพราะการติดต่อสื่อสารนั้นไม่ได้ทำขึ้นอย่างเป็นทางการ⁶⁶ นอกจากนี้ในกรณีที่การติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องในทางธุรกิจ ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า ไม่มีเจตนาที่จะทำขึ้นอย่างเป็นทางการ⁶⁷ เป็นต้น

ข. ผู้ทรงเอกสิทธิ์

ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์กำหนดให้เอกสิทธิ์จะเป็นของคู่สมรสซึ่งเป็นผู้ทำการติดต่อสื่อสาร แต่โดยทั่วไปแล้วตามการติดต่อสื่อสารตามมักจะเป็นการตอบสนองซึ่งกันและกันระหว่างทั้งสองฝ่าย ดังนั้น คู่สมรสทั้งสองฝ่ายจึงเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ในการติดต่อสื่อสารนั้น⁶⁸ สำหรับแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐาน(Uniform Rules of Evidence) ข้อบังคับที่ 504(b) ได้กำหนดให้คู่สมรสที่เป็นผู้ทำการติดต่อสื่อสารเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์

ค. ข้อจำกัดของเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ในการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับนี้ หาได้สิ้นผลไปพร้อมกับการสิ้นสุดของการสมรสไม่ กล่าวคือ แม้ว่าจะได้มีการหย่าร้างหรือคู่สมรสคนใดคนหนึ่งได้เสียชีวิตลงก็ตาม เอกสิทธิ์ประการนี้ก็ยังคงมีผลบังคับอยู่⁶⁹

อย่างไรก็ตามศาลสามารถบังคับให้มีการเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับระหว่างคู่สมรสได้ หากว่าการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาซึ่งกำลังดำเนินอยู่หรืออาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ศาลยังยอมรับถึงข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์ในกรณีที่การติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีกับคู่สมรสคนหนึ่งซึ่งกระทำความผิดทางอาญาต่อคู่สมรสอีกคนหนึ่งหรือต่อบุตรของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง⁷⁰

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁶ Jack B. Weinstein and Margaret A. Berger, *Weinstein's evidence manual*, pp.[18-54]-[18-55].

⁶⁷ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, pp.193-195.

⁶⁸ *Ibid.*, pp.197-198.

⁶⁹ *Ibid.*, p.200.

⁷⁰ Jack B. Weinstein and Margaret A. Berger, *Weinstein's evidence manual*, p. [18-56].

3.2.3.4.2 เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรสที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องเบิกความเป็น พยานในคดีอาญา

ก. ขอบเขตของเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรสที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องเบิกความเป็นพยานในคดีอาญา (The Privilege Against Adverse Spousal Testimony หรือ Spousal privilege to prevent adverse testimonial privilege in a Criminal Trial) กำหนดให้ คู่สมรสคนหนึ่งของจำเลยในคดีอาญาไม่จำเป็นต้องเป็นพยานปรักษ์ต่อคู่สมรสของตน หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยไม่อาจถูกบังคับให้ต้องเป็นพยานโจทก์ แต่ก็ยังสามารถถูกบังคับให้เป็นพยานจำเลยได้ และในกรณีที่บุคคลดังกล่าวได้เบิกความเป็นพยานจำเลยแล้ว รัฐบาลย่อมสามารถถามค้านได้

สำหรับเอกสิทธิ์ประการนี้จะมีผลเฉพาะในกรณีที่จำเลยและพยานมีสถานภาพการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายในเวลาที่มีการพิจารณาคดีเท่านั้น แม้ว่าจำเลยและบุคคลซึ่งจะเป็นพยานได้สมรสกันในระหว่างการดำเนินคดีก็ตาม พยานดังกล่าวก็ยังชอบที่จะอ้างเอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องเบิกความเป็นพยานในคดีอาญาได้ เนื่องจากเอกสิทธิ์ประการนี้หาได้สิ้นผลไปเพราะว่า เหตุการณ์ที่จะต้องเบิกความถึงเกิดขึ้นก่อนการสมรสไม่⁷¹

ข. ผู้ทรงเอกสิทธิ์

ในสมัยก่อนศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาเคยวินิจฉัยว่า จำเลยเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์^{**} แต่ในคดี Trammel v. United States^{***} ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาได้กลับคำวินิจฉัยจากเดิมโดยกำหนดให้ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องเบิกความเป็นพยานในคดีอาญาเป็นของคู่สมรสที่เป็นพยานแต่เพียงผู้เดียว ทำให้จำเลยไม่สามารถขัดขวางคู่สมรสของตนจากการเบิกความได้⁷²

ส่วนในระดับมลรัฐนั้น กฎหมายของมลรัฐต่างๆ ได้มีการกำหนดไว้แตกต่างกัน โดยมลรัฐส่วนใหญ่กำหนดให้จำเลยเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ซึ่งสามารถห้ามมิให้คู่สมรสของตนจากการเป็นพยานในคดีอาญาได้ ในขณะที่บางมลรัฐกำหนดให้เอกสิทธิ์ประการนี้เป็นของคู่สมรสซึ่งเป็น

* ดูคดี Funk v. United States, 290 U.S. 371 (1933)

⁷¹ Graham C. Lilly, *An introduction to the law of Evidence*, pp.326-327.

** ดูคดี Hawkins v. United States, 358 U.S. 74, 79 S. Ct. 136, 3 L. Ed. 2d 125 (1958)

*** Trammel v. United States 445 US 40, 100 S. Ct. 906, 63 L. Ed. 2d 186 (1980).

⁷² Jack B. Weinstein and Margaret A. Berger, *Weinstein's evidence manual*, p.[18-48]

พยานเท่านั้นที่จะสามารถกล่าวอ้างเอกสิทธิ์ได้ทำให้จำเลยไม่อาจที่จะห้ามคู่สมรสของตนจากการเบิกความ นอกจากนี้ในบางมลรัฐก็ได้กำหนดให้คู่สมรสทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ในอันที่จะป้องกันมิให้คู่สมรสของตนเบิกความเป็นปรปักษ์ได้⁷³ อย่างไรก็ตามตามแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐาน(Uniform Rules of Evidence) ข้อบังคับที่ 504(c) ได้กำหนดให้ คู่สมรสซึ่งเป็นพยานเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์จะปฏิเสธที่จะเบิกความเป็นปรปักษ์ต่อคู่สมรสของตน

ค. ข้อจำกัดของเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องเบิกความเป็นปรปักษ์ในคดีอาญาจะสิ้นผลบังคับเมื่อการสมรสสิ้นสุดลงไม่ว่าจะโดยความตายหรือโดยการหย่าร้างก็ตาม⁷⁴

นอกจากนั้นศาลจะปฏิเสธไม่ยอมรับถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องเบิกความเป็นปรปักษ์ในคดีอาญาในกรณีที่การสมรสเป็นการหลอกลวง(sham),⁷⁵ ในกรณีที่จำเลยและคู่สมรสได้ร่วมกันกระทำความผิดทางอาญา,⁷⁶ ในกรณีที่การสมรสนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำความผิด เช่น ในคดีเกี่ยวกับการลักลอบพาคนเข้าเมือง เป็นต้น, และในกรณีที่บุคคลได้ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดทางอาญาต่อคู่สมรสของตนหรือต่อบุตรของคู่สมรสของตน⁷⁷

3.2.3.5 เอกสิทธิ์ในทางศาสนา

เอกสิทธิ์ในทางศาสนา(Religious privilege) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เอกสิทธิ์สำหรับการติดต่อสื่อสารกับนักบวช(Clergy-communicant privilege หรือ Priest-penitent privilege) ซึ่งกำหนดให้การติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับระหว่างนักบวชและผู้ที่มาสารภาพบาปจะไม่ต้องถูกเปิดเผยเป็นพยานหลักฐาน ซึ่งเอกสิทธิ์ประการนี้ได้รับการยอมรับครั้งแรกตามกฎหมาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷³ Graham C. Lilly, *An introduction to the law of Evidence*, p.326.

⁷⁴ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, p.200.

⁷⁵ Jack B. Weinstein and Margaret A. Berger, *Weinstein's evidence manual*, p.[18-51].

⁷⁶ *Ibid.*, pp.[18-50]-[18-51].

⁷⁷ Graham C. Lilly, *An introduction to the law of Evidence*, pp.327-328.

ของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ในปี ค.ศ.1829⁷⁸ ต่อมาในปี ค.ศ. 1875 ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับถึงเอกสิทธิ์ประการนี้ในคดี Totten v. United States* อีกด้วย

ก. แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ในทางศาสนา(Religious privilege) มีที่มาจากหลัก “การปกปิดการสารภาพบาป”(Seal of Confession) ในกฎหมายพระ(Canon Law) ซึ่งห้ามนักบวชเปิดเผยถึงข้อมูลใดๆ ซึ่งตนได้รับมาจากการสารภาพบาป หากฝ่าฝืนจะมีโทษถึงขั้นขับออกจากการเป็นนักบวช(excommunication)⁷⁹ เนื่องจากการสารภาพบาปเป็นพิธีสำคัญของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ที่จะทำให้บุคคลได้รับการให้อภัยจากบาปที่ตนเองได้ทำไว้⁸⁰

อย่างไรก็ตามการยอมรับถึงเอกสิทธิ์ในทางศาสนาในปัจจุบันมาจากแนวความคิดสามประการคือ การคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างนักบวชและผู้สารภาพบาปเป็นประโยชน์ต่อสังคม, สิทธิส่วนบุคคล และการแสดงออกโดยอิสระในทางศาสนา⁸¹

1. การคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างนักบวชและผู้สารภาพบาปเป็นประโยชน์ต่อสังคม

แม้ว่าการได้พยานหลักฐานที่ดีที่สุดในการพิจารณาคดีจะเป็นสิ่งที่สังคมปรารถนา แต่สังคมก็ต้องการคุ้มครองความสัมพันธ์บางอย่างที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างนักบวชและผู้สารภาพบาปเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญและสมควรได้รับความคุ้มครอง เหตุผลของการกำหนดให้เอกสิทธิ์ประการนี้ในสมัยแรกๆ จะยึดโยงอยู่กับกับหลักในทางศาสนาคาทอลิก(Catholic religious) กล่าวคือ หากปราศจากการกำหนดให้เอกสิทธิ์แล้ว บุคคลจะไม่กล้าสารภาพบาปและอาจต้องตกนรก แต่ในปัจจุบันจะมีมุมมองไปในทางโลกมากขึ้นกว่าแต่

⁷⁸ Julie Ann Sippel, “PRIEST-PENITENT PRIVILEGE STATUTES: DUAL PROTECTION IN THE CONFESSIONAL,” *Catholic University Law Review* (Summer 1994): 1133-1134.

* ตุคดี Totten v. United States, 92 U.S. 105, 107 (1875).

⁷⁹ Julie Ann Sippel, “PRIEST-PENITENT PRIVILEGE STATUTES: DUAL PROTECTION IN THE CONFESSIONAL,” *Catholic University Law Review*: 1130-1131.

⁸⁰ Chad Horner, “BEYOND THE CONFINES OF THE CONFESSIONAL: THE PRIEST-PENITENT PRIVILEGE IN A DIVERSE SOCIETY,” *Drake Law Review* 45 (1997): p.699-700.

⁸¹ Taylor L. Anderson, “THE PRIEST-PENITENT PRIVILEGE: A MORMON PERSPECTIVE,” *Idaho Law Review*, (2004): 57-62.

ก่อน โดยมีแนวความคิดว่า สังคมจะได้รับประโยชน์หากสมาชิกในสังคมมีโอกาสที่จะระบายความรู้สึกสำนึกผิดอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นคดี Trammel v. United State ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินว่า “เอกสิทธิ์ในความสัมพันธ์ระหว่างนักบวชและผู้สารภาพบาปเป็นการยอมรับถึงความต้องการของมนุษย์ที่จะเปิดเผยถึงสิ่งที่เขาทำผิดต่อผู้ให้คำแนะนำในทางศาสนาอย่างเป็นทางการและได้รับความปลอบใจ”

2. สิทธิส่วนบุคคล(Privacy Rights)

เหตุผลอีกประการหนึ่งสำหรับเอกสิทธิ์ประการนี้คือ เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลที่เรียกว่า “สิทธิส่วนตัว”(Privacy Rights) โดยถือว่าเอกสิทธิ์สำหรับนักบวชนั้นตั้งอยู่บนผลประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รับความเคารพในความเป็นส่วนตัวในความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม การบอกความลับแก่นักบวชเพื่อการสารภาพบาปเป็นการก่อตั้งความสัมพันธ์ในทางจิตวิญญาณ(soul-baring relationship)ซึ่งมีความใกล้ชิดลึกซึ้งซึ่งเหมือนดังเช่นบุคคลในครอบครัว

3. การแสดงออกโดยอิสระในทางศาสนา(Free Exercise of Religion)

การบังคับให้นักบวชกระทำกรอันเป็นการละเมิดต่อความเชื่อในทางศาสนาย่อมเป็นการขัดแย้งต่อผลประโยชน์ต่อสังคม กล่าวคือ หากไม่มีเอกสิทธิ์ประการนี้ ความลับจากการติดต่อสื่อสารย่อมถูกละเมิดอันจะทำให้การทำหน้าที่ของโบสถ์ถูกขัดขวางโดยวิถีทางโลก เช่น หากนักบวชคาทอลิกต้องถูกบังคับให้เปิดเผยถึงการสารภาพบาปที่ตนได้รับอาจต้องถูกลงโทษขับออกจากความเป็นนักบวช(excommunication) เนื่องจากได้ละเมิดหลักการปกปิดการสารภาพบาป จึงเป็นการขัดขวางหลักการในทางศาสนา

ข. ขอบเขตของเอกสิทธิ์

แต่เดิมขอบเขตของการให้เอกสิทธิ์ในทางศาสนา(Religious privilege) จำกัดอยู่เฉพาะการสารภาพบาปของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่จะต้องกระทำอย่างเป็นทางการซึ่งเป็นพิธีกรรมในศาสนาซึ่งต้องในโบสถ์เท่านั้น แต่ในปัจจุบันขอบเขตของเอกสิทธิ์ประการนี้ตามกฎหมายของมลรัฐต่างๆ ได้ขยายออกไปในกรณีอื่นๆ ที่ไม่ใช่การสารภาพบาปอีก

* คดี Trammel v. United States, 445 U.S. 40, 51 (1980).

ด้วย⁸² ยกตัวอย่างเช่น ศาลได้ยอมรับถึงเอกสิทธิ์ประการนี้ ในกรณีที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสมรส(marriage counseling) * ถ้อยคำที่เกี่ยวกับปัญหาครอบครัว ** การปรึกษาหารือกันภายในบ้านของจำเลย *** หรือการปรึกษาหารือกันที่บ้านของนักบวช[†] เป็นต้น

การติดต่อสื่อสารระหว่างนักบวชกับที่จะได้รับเอกสิทธิ์ในทางศาสนามีหลักเกณฑ์คือ⁸³ (1) การติดต่อสื่อสารนั้นได้กระทำในลักษณะวิชาชีพของนักบวช(made to the clergyman in his professional character), (2) เป็นส่วนหนึ่งของข้อบังคับของโบสถ์ซึ่งนักบวชสังกัดอยู่(part of a discipline enjoined by the church to which the clergyman belongs), (3) มีลักษณะเป็นการสำนึกผิดหรือเป็นการสารภาพบาป และ(4) เป็นความลับ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าเอกสิทธิ์ประการนี้ มิได้จำกัดเฉพาะการติดต่อสื่อสารกับผู้ที่เป็นนักบวชในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึง การติดต่อสื่อสารกับผู้ให้คำแนะนำทางจิตวิญญาณ(spiritual advisors)^{† †} เช่น ในคดี Eckmann v. Board of Education^{† † †} ศาลได้ตัดสินว่า การติดต่อสื่อสารไปยังแม่ชีชาวคาทอลิกได้รับเอกสิทธิ์ และในคดี In re Verplank⁸⁴ ศาลรัฐบาลกลางในเขตมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้ตัดสินให้เอกสิทธิ์แก่การติดต่อสื่อสารซึ่งกระทำขึ้นระหว่างผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหาร (military draft counselors)และผู้ขอรับคำปรึกษา เป็นต้น⁸⁵ แต่การติดต่อสื่อสารที่จะได้รับเอกสิทธิ์จะต้องมีลักษณะเป็นการสำนึกผิดหรือเป็นการสารภาพบาปด้วย ทำให้ศาลในคดี United States v. Dube

⁸² Chad Horner, "BEYOUN THE CONFINES OF THE CONFESSIONAL: THE PRIEST-PENITENT PRIVILEGE IN A DIVERSE SOCIETY," *Drake Law Review*: p.706.

* ดูคดี Kruglikov v. Kruglikov, 217 N.Y.S.2d 845, 846-847 (Sup. Ct. 1961)

** ดูคดี Pardie v. Pardie, 158 N.W.2d 641, 645 (Iowa 1968)

*** ดูคดี Scott v. Hammock, 870 P.2d at 956

† ดูคดี In re Swenson, 237 N.W. 589, 591 (Minn. 1931)

⁸³ Taylor L. Anderson, "THE PRIEST-PENITENT PRIVILEGE: A MORMON PERSPECTIVE," *Idaho Law Review*: 63.

†† ดู Uniform Rules of Evidence RULE 505(a)(1).

††† ดูคดี Eckmann v. Board of Educ., 106 F.R.D. 70 (E.D. Mo. 1985)

⁸⁴ ดูคดี In re Verplank, 329 F.Supp. 433 (C.D. Cal. 1971)

⁸⁵ Chad Horner, "BEYOUN THE CONFINES OF THE CONFESSIONAL: THE PRIEST-PENITENT PRIVILEGE IN A DIVERSE SOCIETY," *Drake Law Review*: p.708-712.

ตัดสินว่า การที่จำเลยในคดีหลบหนีภาษี (tax evasion) ได้ปรึกษากับนักบวชเกี่ยวกับการที่ตนพยายามหนีภาษีย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์นี้เนื่องจากจำเลยไม่ใช่ผู้สารภาพบาปที่แสวงหาการปลดเปลื้องจากบาป*

ค. ผู้ทรงเอกสิทธิ์

ตามกฎหมายของมลรัฐต่างๆ ได้กำหนดเกี่ยวกับการเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ไว้ต่างกัน ดังนั้น การให้เอกสิทธิ์ในทางศาสนานี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ⁸⁶ คือ

1. กำหนดให้ผู้สารภาพบาปเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ แต่ก็ได้กำหนดให้นักบวชสามารถอ้างเอกสิทธิ์ได้ในนามของผู้สารภาพบาป ทำให้นักบวชจะไม่สามารถเปิดเผยถึงข้อมูลเกี่ยวกับการสารภาพบาปได้ หากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้สารภาพบาป** โดยมีอยู่สามสิบแปดมลรัฐที่กำหนดไว้ดังนี้

2. กำหนดให้นักบวชเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ ทำให้นักบวชไม่สามารถถูกบังคับให้เปิดเผยข้อมูลอันเกี่ยวกับการสารภาพบาปได้ ซึ่งในกรณีนี้นักบวชสามารถอ้างเอกสิทธิ์ได้ด้วยตนเอง โดยมีอยู่สิบเอ็ดมลรัฐที่กำหนดให้เอกสิทธิ์เป็นของนักบวช

3. กำหนดให้เอกสิทธิ์เป็นของทั้งผู้สารภาพบาปและนักบวช กล่าวคือ ผู้สารภาพบาปหรือนักบวชคนใดคนหนึ่งก็สามารถอ้างเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยและป้องกันมิให้อีกฝ่ายหนึ่งเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารซึ่งได้รับเอกสิทธิ์ได้ โดยมีอยู่เพียงสองมลรัฐคือมลรัฐอิลลินอยส์และมลรัฐไอโอไอโอที่กำหนดให้เอกสิทธิ์เป็นของทั้งผู้สารภาพบาปและนักบวช

ง. ข้อจำกัดของเอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ในทางศาสนาจะไม่มีผลบังคับในกรณีที่ผู้ทรงเอกสิทธิ์ได้ละเอกสิทธิ์แล้ว นอกจากนั้นกฎหมายของมลรัฐต่างๆ มักจะกำหนดให้นักบวชต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงในกรณีที่เกี่ยวกับการกระทำรุนแรงต่อเด็ก (child abuse) ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์ประการนี้⁸⁷

* คดี United States v. Dube, 820 F.2d 886 (7th Cir. 1987).

⁸⁶ Julie Ann Sippel, "PRIEST-PENITENT PRIVILEGE STATUTES: DUAL PROTECTION IN THE CONFESSIONAL," *Catholic University Law Review*: 1134-1136.

** ดู Uniform Rules of Evidence RULE 505(c).

⁸⁷ "Developments In The Law – Privileged Communications," *Harvard Law Review*: 1559.

3.3 ประเทศญี่ปุ่น

สำหรับในส่วนนี้จะทำการศึกษาดังกล่าวให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ดังนี้

3.3.1 การเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา

แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นมีระบบการพิจารณาคดีแบบกล่าวหา(adversial)⁸⁸ แต่ตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้คำนิยามของคำว่า “พยานบุคคล” หมายถึงบุคคลอื่น (นอกจากคู่ความ) ซึ่งให้การต่อหน้าศาลหรือผู้พิพากษาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ตนประสบมา ทำให้จำเลยไม่สามารถเป็นพยานในคดีของตนเองได้ กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวจึงมีความแตกต่างจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแองโกล-อเมริกัน(Anglo-Ameircan)อื่นๆ เพราะระบบกฎหมายแองโกล-อเมริกัน ได้กำหนดให้จำเลยสามารถเป็นพยานในนามของตนเองได้⁸⁹

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับฟังพยานของประเทศญี่ปุ่นนั้นจะปรากฏแทรกอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น โดยได้กำหนดให้พยานมีหน้าที่ที่จะต้องปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยาน จะต้องสาบานตน และจะต้องเบิกความ⁹⁰ หากพยานไม่ยอมปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรแล้ว ก็จะต้องรับโทษปรับทางแพ่ง (civil fine) และจะต้องชดใช้ค่าเสียหายอันเป็นผลมาจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าว⁹¹ และยังอาจจะต้องรับโทษทางอาญาอีกด้วย⁹²

3.3.2 พระจักรพรรดิ

ประเทศญี่ปุ่นมีพระจักรพรรดิทรงเป็นประมุขของประเทศมาเป็นระยะเวลาอันนับเนื่องมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.1200⁹³ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งตามรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 1 ได้กำหนดให้พระจักรพรรดิทรงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ(symbol of the State) จาก

⁸⁸ Hiroshi Oda, *Japanese Law*, 2nd edition,(Oxford: Oxford University Press, 2003), p.428.

⁸⁹ Shigemitsu Dando, *Japanese criminal procedure*, trans. B. J. George Jr. (South Hackensack, N.J.: Fred B. Rothman, 1965), pp.277-278.

⁹⁰ Shigemitsu Dando, *Japanese criminal procedure*, pp.278-280.

⁹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 150 และมาตรา 160.

⁹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 151 และมาตรา 161.

⁹³ จักรพรรดิ [ออนไลน์], (30 สิงหาคม 2553). Availabel from: <http://th.wikipedia.org/wiki/จักรพรรดิ>

บทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นพระจักรพรรดิทรงมีสถานภาพที่พิเศษยิ่งกว่าบุคคลทั่วไป

สำหรับการไปเป็นพยานในคดีอาญาต่อศาลขององค์พระจักรพรรดินั้น แม้ว่าจะไม่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้งก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่หน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่แทนองค์พระจักรพรรดิซึ่งเรียกว่า Sesshou (摂政) ที่จะไม่ต้องถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญา นอกจากนี้ศาลในคดีแพ่งได้ตัดสินให้ความคุ้มครองแก่องค์พระจักรพรรดิที่ไม่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับศาล ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพระจักรพรรดิทรงได้รับความคุ้มครองจากอำนาจศาลในคดีอาญาเช่นเดียวกันกับในคดีแพ่ง ทำให้ไม่อาจถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานในคดีอาญา⁹⁴

3.3.3 ผู้ประกอบวิชาชีพ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 149 ได้กำหนดให้แพทย์ ทันตแพทย์ นางพยาบาลผดุงครรภ์ พยาบาล หนายความ หนายความสิทธิบัตร โนตารีพับลิก และผู้ที่มีหน้าที่ในทางศาสนา สามารถที่จะปฏิเสธไม่เบิกความเกี่ยวกับความลับของบุคคลอื่นซึ่งตนได้ทราบมาในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์ประการนี้ไว้ 3 กรณี คือ กรณีแรก บุคคลดังกล่าวจะไม่สามารถอ้างเอกสิทธิ์นี้ได้เมื่อปรากฏว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความคุ้มครองจากหลักกฎหมายในเรื่องเอกสิทธิ์ได้ให้ความยินยอมให้เปิดเผยถึงความลับนั้นได้, กรณีที่สองได้กำหนดว่า หากไม่ใช่การอ้างเอกสิทธิ์ในนามของจำเลยแล้ว หากการอ้างเอกสิทธิ์นี้เป็นการละเมิดสิทธิของจำเลย พยานย่อมไม่อาจอ้างเอกสิทธิ์นี้ได้ และในกรณีสุดท้ายกฎหมายได้กำหนดว่า เมื่อมีเหตุการณ์อื่นใดปรากฏขึ้นซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับของศาล⁹⁵

3.3.4 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การประจักษ์ประจักษ์มรต ญาติสนิท ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้อยู่ภายใต้การปกครองหรือการอนุบาล

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้พยานบุคคลสามารถปฏิเสธที่จะเบิกความได้ หากคำเบิกความนั้นอาจทำให้ญาติสนิทหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับพยานต้องรับโทษทางอาญา ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ

⁹⁴ Interview with Takako Tsuda, 14th August 2010.

⁹⁵ Shigemitsu Dando, Japanese criminal procedure, p.280.

ประเทศญี่ปุ่น มาตรา 147 ซึ่งกำหนดว่า “บุคคลสามารถจะปฏิเสธที่จะเบิกความได้เมื่อปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวมีความหวาดกลัวว่าคำเบิกความของตนอาจส่งผลให้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อ

(i) คู่สมรสของตน ญาติทางสายโลหิตไม่เกินสามชั้น หรือญาติโดยการแต่งงานไม่เกินสองชั้น หรือบุคคลผู้ซึ่งเคยมีความสัมพันธ์ดังกล่าวกับตน

(ii) ผู้ปกครองของตน ผู้ใช้อำนาจปกครองของตน หรือผู้อนุบาล

(iii) บุคคลผู้ซึ่งตนเป็นผู้ปกครอง ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้อนุบาล”

สำหรับการให้เอกสิทธิ์ประการนี้มีลักษณะทำนองเดียวกันกับเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง (Privilege Against Self-Incrimination) หากแต่มีการขยายขอบเขตออกไปเพื่อให้คุ้มครองถึงบุคคลที่มีความคุ้มครองความผูกพันในทางครอบครัว (family tie) ทำให้พยานไม่จำเป็นต้องเบิกความเพื่อปรักปรำจำเลยที่มีความสัมพันธ์ดังกล่าวกับตัวพยาน อย่างไรก็ตามหากในคดีนั้นมีจำเลยร่วมกันหลายคน แม้ว่าจำเลยบางคนจะมีความสัมพันธ์ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 147 กับตัวพยานก็ตาม แต่พยานจะอ้างเอกสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147 เพื่อไม่ยอมเบิกความปรักปรำจำเลยคนอื่นที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพยานด้วยไม่ได้⁹⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹⁶ Ibid., pp.280-281.

3.4 ประเทศฝรั่งเศส

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเป็นระบบไต่สวน (Type Inquisitoire) โดยได้มีการแบ่งขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนแรกเป็นขั้นตอนก่อนการค้นหาค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งในขั้นตอนนี้กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการและตำรวจ เว้นแต่ในคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษ (crime) หรือในความผิดฆาตกรรมโทษ (Délit) บางประเภทเท่านั้นที่อัยการจะต้องส่งเรื่องไปยังศาลไต่สวน (Jurisdiction d' Instruction) เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนก่อนการฟ้องคดี สำหรับขั้นตอนอีกขั้นตอนหนึ่งนั้นเป็นขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งเป็นหน้าที่ขององค์กรศาล (Jurisdiction de Jugement) โดยจะมีศาลชั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนนี้อยู่ด้วยกัน 3 ศาล คือ ศาลตำรวจ (Tribunal de Police) ซึ่งมีอำนาจพิพากษาคดีลหุโทษ ศาลฆาตกรรมโทษ (Tribunal Correctionnel) ซึ่งมีอำนาจพิพากษาคดีความผิดฆาตกรรมโทษ และศาลลูกขุน (Cour d' Assises) ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษ⁹⁷

สำหรับกฎเกณฑ์การเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสจะปรากฏแทรกอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และมีอำนาจที่จะค้นหาคำความจริงได้อย่างกว้างขวาง โดยหาได้จำกัดอยู่เพียงการนำเสนอพยานหลักฐานของคู่ความเท่านั้นไม่ ดังนั้น กฎเกณฑ์ในการสืบพยานหลักฐานจึงไม่มีลักษณะที่เป็นแบบพิธีให้ศาลปฏิบัติในลักษณะที่เคร่งครัดนัก อีกทั้งยังไม่มีบทตัดพยานหลักฐาน (Exclusionary Rule) ที่เด็ดขาดอีกด้วย เพราะจะกำหนดเพียงวิธีปฏิบัติที่สำคัญและจะเปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดมาสู่ศาลได้อย่างกว้างขวาง⁹⁸

ในส่วนนี้จะศึกษาถึงการกำหนดให้เอกสิทธิ์และสิทธิพิเศษที่มีลักษณะทำนองเดียวกันกับเอกสิทธิ์ที่ได้ให้แก่พยานบุคคลในคดีอาญาทั้งในขั้นการพิจารณาของศาลไต่สวนและการให้เอกสิทธิ์ในขั้นการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ดังนี้

⁹⁷ สมคิด ฒ นคร, “การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส,” ตุลพาท, เล่ม 5 ปีที่ 11 (พฤษภาคม 2505):

5-15.

⁹⁸ อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โครงการ

ตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 26-27.

3.4.1 ประธานาธิบดี

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสจะไม่ได้กำหนดในเรื่องการเป็นพยานในคดีอาญาของประธานาธิบดีไว้ก็ตาม แต่เป็นที่ยอมรับตามหลักกฎหมายทั่วไปว่า ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของประเทศฝรั่งเศสย่อมได้รับความคุ้มกัน (immunity) จากอำนาจศาลในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี⁹⁹ ดังนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจึงไม่สามารถถูกบังคับให้ต้องมาเบิกความเป็นพยานในคดีอาญาทั้งในชั้นการพิจารณาของศาลไต่สวนและในชั้นการพิจารณาพิพากษาคดี

3.4.2 นายกรัฐมนตรีและสมาชิกของรัฐบาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 652 ได้กำหนดถึงการเป็นพยานของนายกรัฐมนตรีและสมาชิกของรัฐบาลไว้เป็นพิเศษ โดยกำหนดให้นายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกของรัฐบาลอาจไปปรากฏตัวในฐานะพยานบุคคลได้เฉพาะเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะรัฐมนตรีเท่านั้น

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีอนุญาตให้นายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกของรัฐบาลไปปรากฏตัวต่อศาลในฐานะพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 653 กำหนดให้บุคคลดังกล่าวจะต้องเบิกความเหมือนดังเช่นบุคคลทั่วไป

แต่หากคณะรัฐมนตรีไม่อนุญาตให้นายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกของรัฐบาลไปปรากฏตัวต่อศาลในฐานะพยานแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 654 ได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกของรัฐบาลที่ถูกเรียกให้ไปเป็นพยานดังกล่าวจะต้องทำคำให้การเป็นหนังสือเพื่อส่งให้แก่ศาล

3.4.3 การให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลในคดีอาญาที่จะไม่ต้องเบิกความถึงข้อเท็จจริงบางอย่างในชั้นการพิจารณาของศาลไต่สวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 109 ได้กำหนดถึงหน้าที่ของบุคคลในการเป็นพยานในคดีอาญาและการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลในชั้นการพิจารณาของศาลไต่สวนโดยกำหนดว่า “บุคคลซึ่งถูกเรียกให้มาเป็นพยานมีหน้าที่จะต้องไป

⁹⁹ [President of France](http://en.wikipedia.org/wiki/President_of_France) [online], (22nd May 2010). Available from:

ปรากฏตัว สาบานตน และให้ถ้อยคำต่างๆ ทั้งนี้ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 226-13 และ มาตรา 226-14 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ผู้สื่อข่าวซึ่งเป็นพยานเกี่ยวกับข้อมูลซึ่งตนได้มาในทางวิชาชีพอาจใช้สิทธิไม่เปิดเผยแหล่งข้อมูลได้...”

จากการศึกษาพบว่า แม้ในบทบัญญัติดังกล่าวจะได้กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ต้องมาปรากฏตัวเพื่อเป็นพยานต่อศาลไต่สวน และจะต้องสาบานตน รวมถึงการที่จะต้องตอบคำถามต่างๆ ก็ตาม แต่บทบัญญัตินี้ยังได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลบางอาชีพที่จะไม่ให้ถ้อยคำบางส่วนหรือทั้งหมดแก่ผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d'instruction) ได้โดยชอบด้วยกฎหมายไว้ด้วย¹⁰⁰ ดังนี้

บุคคลซึ่งมีอาชีพเป็นผู้สื่อข่าว หากต้องมาเป็นพยานในคดีอาญาแล้วก็ชอบที่จะได้รับเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำอันเป็นการเปิดเผยแหล่งข้อมูลของตนแก่ผู้พิพากษาไต่สวนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากบุคคลผู้มีอาชีพเป็นผู้สื่อข่าวแล้ว แพทย์ ทนายความ นักบวชในศาสนาคริสต์ และผู้พิพากษาตุลาการ ซึ่งได้รับหมายเรียกให้ให้การเป็นพยานก็มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยถึงข้อเท็จจริงบางประการที่ตนได้รับรู้มาจากการประกอบวิชาชีพได้โดยชอบด้วยกฎหมาย¹⁰¹ ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 226-13 ซึ่งกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับที่ตนได้รับรู้มาจากการประกอบวิชาชีพ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคลจะมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับที่ตนได้รับรู้มาจากการประกอบวิชาชีพก็ตาม แต่หากเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 226-14 แล้ว บุคคลดังกล่าวก็หาอาจที่จะอ้างเอกสิทธิ์ได้ไม่ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 226-14 ได้กำหนดว่า “บทบัญญัติแห่งมาตรา 226-13 จะไม่มีผลบังคับในกรณีที่กฎหมายกำหนดหน้าที่หรือให้อำนาจให้เปิดเผยความลับนั้นได้ นอกจากนี้จะไม่มีผลบังคับแก่บุคคลดังต่อไปนี้

1. บุคคลซึ่งให้ข้อมูลแก่การพิจารณาคดี เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางปกครองเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมหรือการลิดรอนสิทธิรวมถึงการละเมิดทางเพศ ซึ่ง

¹⁰⁰ อุดม รัฐอมฤต, “การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน,” ใน ยื่นหยัดบนหลักนิติธรรม, สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนากุล, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ:มติชน 2552), หน้า 242-260.

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 253.

บุคคลผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวได้ทราบ และการกระทำนั้นได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถจะปกป้องตนเองได้เนื่องจากอายุหรือสภาวะทางร่างกายหรือจิตใจของเขา

2. แพทย์โดยความยินยอมของคนไข้ ได้นำเรื่องไปสู่การดำเนินคดีของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมหรือการลิดรอนสิทธิที่ได้กระทำต่อร่างกายหรือจิตใจ โดยแพทย์สังเกตได้จากการประกอบวิชาชีพของตนอันเป็นเหตุให้ตนเชื่อได้ว่ามีการกระทำรุนแรงทางเพศ ทางร่างกาย หรือทางจิตใจ สำหรับกรณีที่คนไข้เป็นผู้เยาว์นั้นไม่จำเป็นจะต้องมีความยินยอมของคนไข้

3. ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพหรือผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นผู้แจ้งเจ้าหน้าที่และผู้บัญชาการตำรวจนครบาลว่า บุคคลบางคนซึ่งมาปรึกษาตนอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวเขาเองหรือต่อบุคคลอื่น เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพหรือผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวได้ทราบว่าบุคคลนั้นมีอาวุธหรือมีเจตนาโดยชัดแจ้งที่จะได้มาซึ่งอาวุธ...”

นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบอีกว่า มีผู้ให้ความเห็นอีกด้วยว่า เจ้าพนักงานตำรวจก็มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยชื่อของบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ตนเช่นเดียวกันกับผู้สื่อข่าว¹⁰²

3.4.4 การให้สิทธิที่จะเบิกความโดยไม่อยู่ภายใต้คำสาบาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 335

กฎหมายของประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้พยานบุคคลมีหน้าที่จะต้องสาบานตนก่อนการเบิกความ^{*} เนื่องจากการสาบานเป็นการเตือนสติพยานให้รู้ถึงบาป บุญ คุณ โทษ ตามที่ตนให้การไปว่าจะจะเป็นผลร้ายหรือผลดีแก่คู่ความฝ่ายใด ทำให้เห็นว่า ศาลเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ที่จะต้องช่วยกันผดุงความยุติธรรม

โดยที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจำเลยย่อมไม่ประสงค์จะเบิกความให้เป็นผลร้ายต่อจำเลย ส่วนบุคคลที่เป็นคู่ความในทางแพ่งมักจะเป็นความเป็นปฏิปักษ์ต่อตัวจำเลย เพราะเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยก็ย่อมประสงค์ให้จำเลยได้รับโทษ คำเบิกความของบุคคลเหล่านี้จึงมักจะไม่มีความเบี่ยงเบนได้เป็นธรรมดา สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี โดยสภาพแล้วย่อมไม่อาจเข้าใจความสำคัญของการสาบาน ดังนั้น ประมวลกฎหมาย

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, หน้า 253.

* ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 331 วรรคสองซึ่ง กำหนดให้การเบิกความ พยานจะต้องสาบานตน.

วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 335 จึงได้กำหนดยกเว้นให้ บุพพการี ผู้สืบสันดาน ญาติ รวมถึงสามีภรรยาของจำเลย คู่ความฝ่ายแพ่ง และเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี สามารถเบิกความเพื่อรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้โดยไม่ต้องสาบานตน*

อย่างไรก็ตามในกรณีที่พยานบุคคลดังกล่าวได้สาบานตนและเบิกความโดยที่ไม่มีผู้ใดคัดค้านแล้ว คำเบิกความของพยานบุคคลดังกล่าวก็สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ถ้ามามีผู้คัดค้านคำเบิกความดังกล่าว ก็ไม่มีผลทำให้คำเบิกความนั้นเสียหายไป เพราะกฎหมายกำหนดให้ประธานศาลฎีกาผู้มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจรับฟังคำเบิกความดังกล่าวในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลได้**

* ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 335 ซึ่งกำหนดให้คำเบิกความของบุคคลดังต่อไปนี้ไม่อาจรับฟังภายใต้คำสาบาน :

1. บุพพการีทั้งหมดของจำเลย หรือจำเลยคนหนึ่งคนใดที่ปรากฏตัวและอยู่ภายใต้การสืบพยาน
2. ผู้สืบสันดานทั้งหมด
3. พี่ชายน้องชายและพี่สาวน้องสาว
4. ญาติในชั้นเดียวกัน
5. สามีหรือภรรยา; ข้อห้ามนี้จะยังคงมีผลอยู่แม้ภายหลังการหย่าร้าง
6. คู่ความฝ่ายแพ่ง
7. เด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี

** ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 336 ซึ่งวางหลักว่า “อย่างไรก็ตามการสอบถามภายใต้คำสาบานของบุคคลซึ่งกำหนดไว้ตามมาตราก่อนไม่เสียหายหากทั้งอัยการและคู่ความใดๆ ก็ตามในคดีไม่ได้คัดค้านการสาบาน

ในกรณีที่มีการคัดค้านโดยอัยการหรือคู่ความคนหนึ่งคนใด คำเบิกความดังกล่าวก็สามารถรับฟังได้ในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลภายใต้ดุลพินิจของประธานศาลฎีกา”

บทที่ 4

วิเคราะห์การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา

ตามสถานะของพยานบุคคล

ในบทนี้จะทำการวิเคราะห์ถึงที่มาของการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา จากนั้นจะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงหลักการและเหตุผลที่ควรกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลเนื่องจากสถานะของพยาน ซึ่งประกอบด้วยประมุขของรัฐ, พระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์, ผู้แทนทางการทูต, นักบวช, ผู้ประกอบอาชีพ และบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย ตามลำดับ

4.1 วิเคราะห์แนวความคิดของการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคล

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นเรื่องปกติทั่วไปและได้รับการยอมรับในประเทศต่างๆ เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลมีขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองคุณค่าทางสังคมบางประการซึ่งสังคมยอมรับว่ามีความสำคัญมากกว่าการค้นหาคำความจริงจากพยานบุคคล กล่าวคือ ถึงแม้ว่าการให้เอกสิทธิ์นี้จะมีผลเป็นการขัดขวางต่อการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาก็ตาม แต่การที่มีได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลบางสถานะไว้เลยย่อมจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมมากกว่าการกำหนดให้เอกสิทธิ์¹

โดยทั่วไปแล้วการที่บุคคลจะมีสถานะทางสังคมนั้น บางกรณีอาจเกิดจากตัวบุคคลนั่นเอง เช่น การเป็นประมุขของรัฐ การเป็นนักบวช เป็นต้น แต่ในบางกรณีเกิดขึ้นจากการที่บุคคลดังกล่าวไปมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจึงทำให้บุคคลนั้นเกิดสถานภาพทางสังคมขึ้นมา เช่น การเป็นผู้ประกอบอาชีพ หรือการเป็นผู้มีสัมพันธ์กันในทางครอบครัว เป็นต้น ทำให้การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลสามารถแบ่งตามแนวความคิดอันเป็นที่มาของการกำหนดให้เอกสิทธิ์ออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลเนื่องจากสถานะของบุคคลนั้นโดยแท้จริง

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในกลุ่มนี้เป็นการให้เอกสิทธิ์เพราะเหตุที่พยานบุคคลดังกล่าวมีสถานะทางสังคมบางอย่างโดยแท้จริง กล่าวคือ ในการพิจารณาว่า พยานบุคคล

¹ Edward W. Cleary, McCormick on evidence, 3rd edition (St. Paul, Minn: West, 1984), p.171.

ใดจะได้รับเอกสิทธิ์หรือไม่นั้นจะพิจารณาแต่เพียงว่า พยานบุคคลผู้นั้นมีสถานภาพทางสังคมตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือไม่เท่านั้น หากเป็นผู้ที่มีสถานะตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้แล้วก็ชอบที่จะได้รับเอกสิทธิ์นี้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขประการอื่นเลย ได้แก่ การให้เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์, การให้เอกสิทธิ์สำหรับพระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์, การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้แทนทางการทูต และการให้เอกสิทธิ์พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า แนวความคิดในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนายังมีแนวความคิดที่แตกต่างจากการให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้แทนทางการทูตอีกด้วย เนื่องจากการให้เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนานั้น เป็นการให้เอกสิทธิ์เพื่อเป็นการให้ความเคารพ และยกย่องเชิดชูบุคคลดังกล่าว แต่การให้เอกสิทธิ์แก่ผู้แทนทางการทูตนั้น เป็นการให้เอกสิทธิ์ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ จึงมิใช่เป็นการให้เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูบุคคลดังกล่าว อย่างไรก็ตามการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลเนื่องจากสถานะของบุคคลดังกล่าวนี้ โดยแท้จริงแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการให้เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์, การให้เอกสิทธิ์สำหรับพระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์, การให้เอกสิทธิ์พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา และการให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้แทนทางการทูตก็ตาม จะเป็นการกำหนดให้เอกสิทธิ์ในลักษณะที่เด็ดขาดโดยไม่มีข้อกำหนดยกเว้นแต่อย่างใด จึงทำให้ศาลไม่มีอำนาจเหนือพยานบุคคลดังกล่าวและไม่สามารถบังคับให้บุคคลดังกล่าวมาศาลเพื่อเบิกความเป็นพยานได้

2. การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลเพื่อความคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลบางประเภทไว้ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลบางประเภทมีความสำคัญต่อสังคมซึ่งหากปราศจากความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วย่อมก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมขึ้นได้ จึงได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์บางประการสำหรับการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาแก่พยานผู้มีความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น ได้แก่ การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพบางอย่าง เช่น ทนายความกับลูกความ เป็นต้น และการให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกัน เช่น คู่สมรส เป็นต้น ซึ่งการกำหนดให้เอกสิทธิ์ในกลุ่มนี้จะมีความแตกต่างจากการกำหนดให้เอกสิทธิ์กลุ่มแรกเพราะในการพิจารณาว่าพยานบุคคลใดจะมีเอกสิทธิ์นี้หรือไม่นั้น มิได้พิจารณาแต่เพียง

เฉพาะว่า พยานบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีความสัมพันธ์กันตามที่กฎหมายกำหนดอันจะทำให้ได้รับเอกสิทธิ์นี้ตามกฎหมาย หากแต่ยังจะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขประการอื่นซึ่งได้กำหนดไว้ด้วย นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า การกำหนดให้เอกสิทธิ์ในกลุ่มนี้มีลักษณะของการให้เอกสิทธิ์ที่ไม่เด็ดขาด และมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ด้วย เนื่องจากมีแนวความคิดในเรื่องของผลประโยชน์สำหรับสังคมเป็นสำคัญ การอ้างเอกสิทธิ์ดังกล่าวจึงไม่สามารถกระทำได้ในกรณีที่การอ้างเอกสิทธิ์จะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสังคม

การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลเพื่อความคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนี้ สามารถพิจารณาแยกออกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีแรกเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้เอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเปิดเผยความลับ โดยการกำหนดให้การติดต่อสื่อสารอันเป็นความลับในระหว่างความสัมพันธ์ดังกล่าวจะไม่ถูกบังคับให้ต้องเปิดเผยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างคู่กรณี อันจะทำให้คู่กรณีสามารถเปิดเผยข้อเท็จจริงระหว่างกันได้อย่างตรงไปตรงมา ซึ่งได้แก่ การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพบางอย่าง และการให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวชและสื่อสารภาพบาป ส่วนกรณีที่สองเป็นกรณีที่กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยแท้จริง จึงเป็นการคุ้มครองที่มีไม่เพียงแต่เฉพาะความลับระหว่างกันเท่านั้น ซึ่งได้แก่ บุคคลซึ่งมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เช่น บิดามารดากับบุตร หรือคู่สมรส เป็นต้น

4.2 การให้เอกสิทธิ์สำหรับประมุขของรัฐ

ประมุขของรัฐ(Head of State) หมายถึง บุคคลผู้มีฐานะเป็นหัวหน้าของรัฐ ซึ่งในปัจจุบันผู้เป็นประมุขของรัฐมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ พระมหากษัตริย์ และประธานาธิบดี สำหรับประมุขของรัฐแบบพระมหากษัตริย์นี้อาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้และมีการเรียกชื่อต่างๆ กันตามคตินิยมในแต่ละชาติ ซึ่งรูปแบบประมุขของรัฐรูปแบบนี้ได้แก่ ประเทศไทยและประเทศอังกฤษ ซึ่งจะเรียกประมุขของรัฐว่า “พระมหากษัตริย์”(King) ส่วนประเทศญี่ปุ่น เรียกว่า “จักรพรรดิ”(Emperor) เป็นต้น รูปแบบประมุขของรัฐอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ประมุขของรัฐแบบประธานาธิบดีซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้เรียกประมุขของรัฐอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น²

ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ปกครองมาแต่โบราณกาลนับตั้งแต่ในยุคต้นของประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันซึ่งก็ไม่เคยปรากฏว่าประเทศไทยมีรูปแบบประมุขแบบอื่นเลย จึงถือว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดของประเทศ จึงเป็นที่เคารพสักการะ

² วิชาญ เครื่องงาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ,

และเงินทุนของปวงชนชาวไทยตลอดมา³ แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับรวมถึงฉบับปัจจุบัน⁴ ก็ได้ยกสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่อยู่ในฐานะที่ผู้ใดจะละเมิดมิได้⁵ นอกจากนี้การใช้อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลก็เป็นการใช้ที่ศาลได้ใช้อำนาจตุลาการในนามของพระมหากษัตริย์อีกด้วย⁶

จึงอาจสรุปได้ว่าตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยและตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชสถานะและตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ คือ ทรงเป็นองค์พระประมุข ทรงมีฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ และยังทรงเป็นที่มาแห่งความยุติธรรม⁷ ซึ่งนอกจากพระราชอำนาจในทางกฎหมายดังกล่าวแล้ว พระมหากษัตริย์ไทยยังทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในทางสังคมหรือที่เรียกกันว่า “บารมี” หรือ “บุญญาธิการ” อีกด้วย กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพรักของประชาชนและมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น อีกทั้งพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรก็ปรากฏและเป็นที่ยอมรับใจแก่ประชาชนทั่วไป⁸ จึงย่อมเป็นการสมควรที่จะกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์เกี่ยวกับการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า ในประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศส แม้ว่าจะไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองถึงเอกสิทธิ์สำหรับประมุขของรัฐในการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาไว้อย่างชัดแจ้งก็ตาม แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่า ผู้ดำรงตำแหน่งประมุขของรัฐไม่อาจถูกบังคับให้ต้องไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยาน

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา⁹ แม้การเป็นพยานบุคคลของประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีความแตกต่างจากประเทศอื่น เนื่องจากมีผู้ให้ความเห็นว่า กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามีได้ให้เอกสิทธิ์แก่สำหรับการเป็นพยานบุคคลแก่ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ซึ่งส่งผลทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกามีหน้าที่ตาม

³ ธงทอง จันทรางศุ, พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.ซี.พริ้นท์แอนด์แพค จำกัด, 2548), หน้า 23.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 8

⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), หน้า 275.

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 197

⁷ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 362-365.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 379-381.

กฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตามหมายเรียกของศาล(Subpoena) เหมือนดังเช่นบุคคลทั่วไปก็ตาม⁹ แต่ก็เห็นว่า เมื่อประเทศไทยได้ให้ความสำคัญและให้ความเคารพสักการะและเทิดทูนแก่พระมหากษัตริย์มาโดยตลอดตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน และทั้งได้ให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์มาก่อนแล้ว จึงสมควรที่จะให้เอกสิทธิ์สำหรับการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาแก่พระมหากษัตริย์สืบต่อไป

สำหรับการที่จะพิจารณาว่าควรกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์สำหรับการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาเพียงใดนั้นเห็นได้ว่า เดิมก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปี พ.ศ.2550 กฎหมายไทยกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์ไว้เพียงประการเดียว คือ เอกสิทธิ์ที่ไม่จำเป็นต้องไปศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108 วรรคสอง(1)(เดิม) แต่มิได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์ที่ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวปฏิญาณก่อนการเบิกความ และยังไม่ได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์ที่ไม่ต้องเบิกความอีกด้วย การกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์เพียงเฉพาะสิทธิ์ที่จะไม่จำเป็นต้องไปศาลเท่านั้น จึงยังไม่มีความเหมาะสมเนื่องจาก โดยลักษณะของเอกสิทธิ์ที่ให้แก่พระมหากษัตริย์ดังกล่าว เป็นการให้เอกสิทธิ์ในการที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานศาล ดังนั้น เมื่อได้ให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์ถึงขนาดที่จะไม่จำเป็นต้องไปศาลแล้วจึงย่อมเป็นการชอบที่ควรกำหนดให้ศาลไม่มีอำนาจในการออกหมายเรียกพระมหากษัตริย์ กำหนดให้สิทธิ์ที่จะไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ กำหนดให้สิทธิ์ที่จะไม่ต้องเบิกความแก่พระมหากษัตริย์อีกด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อได้ให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์จะไม่ต้องไปศาลแล้ว แต่กลับมิได้ห้ามศาล ไม่ให้ออกหมายเรียกพระมหากษัตริย์ จึงทำให้หมายเรียกไม่มีสภาพบังคับจึงเป็นการขัดต่อเหตุผลและหลักกฎหมายทั่วไปที่ได้กำหนดให้หมายเรียกจะต้องมีสภาพบังคับหากผู้ได้รับหมายเรียกไม่ปฏิบัติตามจะต้องรับโทษ¹⁰ นอกจากนี้การกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์ดังกล่าวยังไม่เหมาะสมกับสถานะของพระองค์อีกด้วย เพราะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 8 ได้กำหนดให้ องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

แต่อย่างไรก็ตามต่อมาได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงการให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์จากเอกสิทธิ์ที่ไม่จำเป็นต้องไปศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108 วรรคสอง(1)(เดิม)มาเป็นเอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกออกหมายเรียก ตามประมวลกฎหมายวิธี

⁹ David Pannick, "Turning Queen's evidence," *Public Law*, (2003), p.202.

¹⁰ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 8(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), หน้า 354.

พิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1 และได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์เพิ่มเติม ได้แก่ กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงมีเอกสิทธิ์ที่จะตอบหรือไม่ต้องเปิดความตอบคำถามใดๆ ก็ได้ โดยศาลไม่อาจบังคับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115 และเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเปิดความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 โดยการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ.2550 จึงทำให้การกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์ดังกล่าวชอบด้วยเหตุผลและหลักกฎหมายแล้ว และเมื่อบทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 จึงทำให้การกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์สำหรับการเป็นพยานในคดีอาญามีความเหมาะสม และไม่สมควรที่จะต้องแก้ไขกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะปัจจุบันสำหรับการให้เอกสิทธิ์ที่ให้แก่พระมหากษัตริย์ดังกล่าวเกี่ยวกับการเป็นพยานในคดีอาญา

4.3 การให้เอกสิทธิ์สำหรับพระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

สืบเนื่องจากการให้เอกสิทธิ์สำหรับประมุขของรัฐตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 4.2 แล้ว จึงเห็นว่า สำหรับพระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของพระมหากษัตริย์ก็สมควรได้รับเอกสิทธิ์เช่นเดียวกันกับพระมหากษัตริย์ด้วย นอกจากนี้ก็ปรากฏว่ากฎหมายของไทยได้ให้เอกสิทธิ์แก่พระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ควบคู่กับพระมหากษัตริย์มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามแม้ว่าจากการศึกษาถึงกฎหมายต่างประเทศจะไม่ปรากฏว่า ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นจะมีการกำหนดโดยชัดแจ้งถึงการให้เอกสิทธิ์แก่พระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็ตาม แต่เมื่อได้มีการให้เอกสิทธิ์แก่พระมหากษัตริย์ที่ไม่ถูกออกหมายเรียก ไม่ต้องสาบานตนหรือปฏิญาณตน และไม่ต้องเปิดความแล้ว จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เช่นเดียวกันกับพระมหากษัตริย์ เมื่อปรากฏว่าได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1, มาตรา 112 และมาตรา 115 และบทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 แล้ว การให้เอกสิทธิ์สำหรับพระราชินี พระราชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์สำหรับการเป็นพยานในคดีอาญาดังกล่าวจึงมีความเหมาะสม และไม่สมควรที่จะต้องทำการแก้ไขแต่อย่างใด

4.4 การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้แทนทางการทูต

แต่เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่ผู้แทนทางการทูตไว้แต่อย่างใด แต่ศาลก็ไม่อาจที่จะบังคับผู้แทนทางการทูตให้ต้องไปเป็นพยานต่อศาลได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต พ.ศ.2527 ได้กำหนดให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันแก่ผู้แทนทางการทูตไว้ ต่อมาในปี พ.ศ.2550 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงได้มีการบัญญัติรับรองถึงเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของผู้แทนทางการทูตไว้อย่างแน่ชัด โดยกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่ผู้แทนทางการทูตไว้ 2 ประการคือ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกออกหมายเรียกตามมาตรา 106/1 และเอกสิทธิ์ที่จะไม่เบิกความตอบคำถามใดๆ ตามมาตรา 115

การให้เอกสิทธิ์แก่ผู้แทนทางการทูตนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1961 (The Vienna Conventions on Diplomatic Relations 1961) ซึ่งทั้งประเทศไทย ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศสต่างก็ได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญานี้¹¹

ด้วยเหตุที่การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้แทนทางการทูตเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งไม่อาจที่จะยกเลิกได้ ทั้งการให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้แทนทางการทูตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการที่จะไม่ถูกออกหมายเรียกให้มาเป็นพยานตามมาตรา 106/1 และที่จะไม่ต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ ตามมาตรา 115 ดังกล่าว ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ด้วยการกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่ผู้แทนทางการทูตสำหรับการเป็นพยานในคดีอาญาจึงมีความเหมาะสมดีแล้ว และไม่สมควรที่จะต้องแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าว

4.5 การให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวช

ประเทศไทยได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับการเป็นพยานในคดีอาญาแก่นักบวชคือ พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธรศาสนามีความผูกพันกับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตกาลจวบจนปัจจุบัน แม้จะมีการผสมผสานกับศาสนาอื่นอยู่บ้างก็ตาม แต่สังคมไทยส่วนใหญ่ก็ยังคงศรัทธาในพระพุทธรศาสนา ทำให้พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาได้รับการยอมรับ

¹¹ 29th August 2010. Available from:

นับถือในฐานะที่เป็นผู้สืบทอดศาสนา และในฐานะที่เป็นครูบาอาจารย์ เป็นแหล่งที่พึ่งทางใจ¹² อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงควรมีการทบทวนถึงการกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาตามกฎหมายไทยในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร สำหรับในส่วนนี้จะทำการศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาในคดีอาญา จากนั้นจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวชตามกฎหมายต่างประเทศเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายไทยในเรื่องนี้

4.5.1 ปัญหาเนื่องจากการให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวช

เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาตามกฎหมายไทยในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ เอกสิทธิ์ที่ห้ามมิให้ออกหมายเรียกมาเป็นพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1 เอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115 และเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 ซึ่งเอกสิทธิ์ทั้งสามประการนี้ได้นำมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาด้วยตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามีปัญหาเนื่องจากการให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาสำหรับการเป็นพยานในคดีอาญา ดังนี้

1. ความหมายของคำว่า “พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา”

เนื่องจากกฎหมายไทยมิได้กำหนดขอบนิยามของคำว่า “พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา” ไว้แต่อย่างใด จึงทำให้เกิดปัญหาว่า บุคคลใดบ้างที่จะสามารถอ้างเอกสิทธิ์ประการนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่พยานบุคคลผู้นั้นเป็นพระจีน(หลวงจีน) หรือพระญวน(หลวงญวน) จะได้รับเอกสิทธิ์ดังกล่าวด้วยหรือไม่ ซึ่งในประเด็นนี้มีผู้ให้ความเห็นแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรกมีความเห็นว่า หากพิจารณาตามถ้อยคำในบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้ว พระจีน(หลวงจีน) และพระญวน(หลวงญวน) ต่างก็เป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน จึงควรได้รับ

¹² อภินันท์ ศรีศิริ, “เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 52-53.

เอกสิทธิ์ประการนี้¹³ แต่อีกฝ่ายหนึ่งจะพิจารณาจากเหตุผลและความเป็นมาในทางประวัติศาสตร์พบว่า ประเทศไทยนับถือพุทธศาสนานิกายหินยานแบบ materialist แต่พระจีน(หลวงจีน) และพระญวน(หลวงญวน) ไม่ใช่พุทธศาสนานิกายแบบไทย และตามพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 มาตรา 14 ได้บัญญัติว่า “ถ้าโจทก์จำเลยอ้างผู้ถือบวชประพฤติพรหมจรรย์มีประเภทต่างๆ เช่น หลวงจีน หลวงญวนก็ดี.....ให้สืบตั้งฆราวาสวิสัย และให้สาบานกระทำปฏิญาณสัจจาธิฐานตามลัทธิศาสนาพิธีที่ผู้เป็นพยานนั้นเคารพนับถือจงทุกประการ” จึงเห็นได้ว่า กฎหมายไทยในอดีตก็ได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระจีน(หลวงจีน)และพระญวน(หลวงญวน) ดังนั้น พระเหล่านี้จึงไม่ควรได้รับเอกสิทธิ์และต้องทำการสืบพยานดังเช่นบุคคลธรรมดาทั่วไป¹⁴

อย่างไรก็ดีเป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่า พราหมณ์ พระฝรั่ง(บาทหลวง) พระแขก เช่น โต๊ะ หยี ซึ่งต่างก็มีใช้พระภิกษุหรือสามเณรในพุทธศาสนา จึงไม่ได้รับเอกสิทธิ์ประการนี้ แต่พระสงฆ์พม่า พระสงฆ์มอญ พระสงฆ์เขมร และพระลาว ถือเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาจึงอาจได้รับเอกสิทธิ์ตามกฎหมาย¹⁵

2.การให้เอกสิทธิ์เพียงเฉพาะแก่นักบวชในศาสนาพุทธเท่านั้นเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค

สิทธิในการนับถือศาสนา และเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความเชื่อในทางศาสนาหรือลัทธิความเชื่อนั้น ได้รับการยอมรับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹⁶ ซึ่งสิทธิในการนับถือศาสนาเป็นสิทธิบริบูรณ์(absolute rights) ไม่สามารถถูกจำกัดได้ เว้นแต่จะเป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน¹⁷

¹³ เสนีย์ แผ่นแก้วมณี และสวรรค์ พลสิงหะ, บันทึกคำบรรยาย กฎหมายลักษณะพยาน (ฉบับเนื้อหา) ปีการศึกษา 2506 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2506), หน้า 442.

¹⁴ ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2528), หน้า 145.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 144-145. และ สมพร พรหมพิตร, คู่มือพยานหลักฐานในคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 4(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), หน้า 153.

¹⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 37 วรรคหนึ่ง

¹⁷ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 647, 655-656.

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ยังได้ยอมรับถึงหลักความเสมอภาคระหว่างบุคคลอีกด้วย¹⁸ ซึ่งหลักความเสมอภาคนี้ถือเป็นหลักการพื้นฐานของหลักความยุติธรรมตามกฎหมายในอันที่จะเรียกร้องให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเท่าเทียมกันในสาระสำคัญของข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน¹⁹ ทำให้รัฐไม่สามารถที่จะกระทำการตามอำเภอใจโดยการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีความแตกต่างกันในเรื่องของเชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด สภาพทางกายภาพหรือสุขภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือความเชื่อทางศาสนา

ในปัจจุบันมีศาสนาต่างๆ อยู่อย่างมากมาย²⁰ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาและนักบวชในศาสนาอื่นต่างก็มีสาระสำคัญเช่นเดียวกัน คือเป็นผู้ที่มีความเชื่อถือและศรัทธาในลัทธิความเชื่อของตนอย่างสูงด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น กฎหมายจึงควรที่จะปฏิบัติต่อนักบวชในศาสนาต่างๆ ด้วยความเท่าเทียมกัน แต่การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1, มาตรา 112 และมาตรา 115 ได้กำหนดให้เอกสิทธิ์เพียงเฉพาะแก่พระภิกษุและสามเณรซึ่งเป็นนักบวชในพุทธศาสนาเท่านั้น โดยมีได้กำหนดให้นักบวชในศาสนาอื่นได้รับเอกสิทธิ์นี้ด้วยจึงเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคกันในทางศาสนา²¹ อันอาจส่งผลให้เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

3. บุคคลอาจอาศัยเอกสิทธิ์เป็นช่องทางในการหลีกเลี่ยงกฎหมาย

การกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาที่จะไม่ต้องถูกออกหมายเรียกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1 และการให้เอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115 ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในคดีอาญาตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ด้วยนั้นอาจทำให้ผู้ไม่ประสงค์จะมาเบิกความเป็นพยานอาจอาศัยความคุ้มครองตามบทบัญญัตินี้เพื่อเป็นช่องทางในการหลีกเลี่ยงหน้าที่ในการที่จะต้องมาเบิกความเพื่อ

¹⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30

¹⁹ พรพวรรณ จัยสิทธิ์, "การเลือกปฏิบัติต่อสตรีไทยตามกฎหมายศึกษาระณีการบวชภิกษุณีตามหลักพุทธศาสนาในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547), หน้า 17.

²⁰ Chad Homer, "BEYOND THE CONFINES OF THE CONFESSIONAL: THE PRIEST-PENITENT PRIVILEGE IN A DIVERSE SOCIETY," *Drake Law Review* 45 (1997): 710-711.

²¹ เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง(ฉบับที่...) พ.ศ. บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2550 วันพุธที่ 24 มกราคม 2550, หน้า 24-25. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

เป็นพยานต่อศาลได้²² เพราะกฎหมายกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่ผู้ที่เป็นพระภิกษุหรือสามเณรในพุทธศาสนาในขณะที่มีการพิจารณาคดี ไม่ว่าจะบุคคลดังกล่าวจะได้ทำการบรรพชาอุปสมบทมานานเพียงใดก็ตาม ดังนั้น แม้บุคคลนั้นจะได้ทำการบรรพชาอุปสมบทมาแม้เพียงวันเดียวก็ชอบที่จะได้รับเอกสิทธิ์นี้ ดังนั้น จึงเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่ประสงค์จะหลีกเลี่ยงหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องไปเบิกความเป็นพยานต่อศาลสามารถใช้ความคุ้มครองนี้เป็นช่องทางหลีกเลี่ยงหน้าที่ดังกล่าวได้โดยง่าย

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังเห็นว่า การที่บุคคลหลีกเลี่ยงหน้าที่เป็นพยานตามกฎหมายโดยไม่ยอมไปเบิกความเป็นพยานในคดีอาญาดังกล่าวยังถือเสมือนหนึ่งเป็นการช่วยผู้ร้ายให้สามารถรอดพ้นจากการถูกลงโทษไปอีกอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในคดีที่มีอัตราโทษสูงในขณะที่เกิดเหตุขึ้นใหม่ๆ พยานซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์และได้ให้การกับพนักงานสอบสวนไว้ว่าตนเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะเกิดเหตุ รวมถึงสามารถระบุตัวคนร้ายได้ว่าเป็นจำเลย แต่ต่อมาภายหลังจากที่จับกุมตัวจำเลยได้และได้มีการฟ้องจำเลยต่อศาลแล้ว พยานคนดังกล่าวกลับหลีกเลี่ยงการเป็นพยานโดยไปบวชเป็นพระภิกษุ และไม่ยอมไปศาล หรือแม้ว่าจะยินยอมไปศาล หรือยินยอมให้ศาลไปเผชิญสืบที่วัด แต่ก็ยังไม่ยอมเบิกความเสียเฉยๆ ทำให้ศาลไม่สามารถที่จะบังคับอย่างใดได้ โจทก์จึงทำได้แต่เพียงส่งคำให้การในชั้นสอบสวนซึ่งถือว่าเป็นเพียงพยานบอกเล่าเท่านั้น ไม่มีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลรับฟังเพื่อลงโทษจำเลยได้ ผลสุดท้ายผู้ร้ายก็หลุดพ้นจากการถูกลงโทษ เมื่อศาลยกฟ้องจำเลยแล้วพยานคนดังกล่าวก็สึกออกมาเป็นฆราวาสดังเดิม ทำให้เห็นถึงเจตนาชัดเจนว่าการที่ไปบวชเป็นพระนั้นก็เป็นการบวชเพื่อช่วยเหลือคนร้าย²³

4.5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางในการให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวช

ด้วยเหตุหลักกฎหมายของประเทศไทยที่กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาสำหรับการเป็นพยานในคดีอาญาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น จึงเห็นได้ว่าการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาส่งผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมยิ่งกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการให้ความคุ้มครอง

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-25.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1315/2482 “พยานให้การไว้ชั้นสอบสวน แต่ในชั้นพิจารณาพยานไปบวชแล้วไม่ยอมมาเป็นพยานนั้น ศาลจะรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนไม่ได้” (12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>)

²³ สมพร พรหมพิตราร, คู่มือพยานหลักฐานในคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), หน้า 152-154.

พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา จึงเป็นการสมควรที่จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงหลักกฎหมายไทยในการให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า การให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา สำหรับการเป็นพยานในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทยมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากการให้เอกสิทธิ์แก่นักบวชตามกฎหมายของต่างประเทศ เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้เอกสิทธิ์ตามกฎหมายไทยนั้น มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ตัวพยานบุคคลซึ่งเป็นพระภิกษุหรือสามเณรในพุทธศาสนาที่จะไม่ต้องถูกออกหมายเรียก ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ และไม่ต้องถูกบังคับให้ต้องเบิกความอันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนไทยที่ให้ความสำคัญและยกย่องพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาอย่างสูง ในขณะที่กฎหมายของประเทศไทยสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นซึ่งกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับนักบวชที่ไม่ต้องเปิดเผยถึงความลับนั้น มิใช่เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ตัวพยานบุคคลผู้เป็นนักบวชโดยตรง หากแต่เป็นการกำหนดให้เอกสิทธิ์เพื่อคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างนักบวชและผู้สารภาพบาปซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมอันลักษณะในการทำงานเดียวกันกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพที่จะต้องไม่เปิดเผยความลับที่ตนได้ทราบมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน จึงเห็นได้ว่าในต่างประเทศก็ได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์ที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับการให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาตามกฎหมายของประเทศไทยแต่อย่างใด

สำหรับสังคมไทยนั้น แม้ว่าพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาจะได้รับความเคารพและยกย่องอย่างสูงก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า ในอดีตตามพระไอยการลักษณะฎีกาฉบับนั้นก็ได้กำหนดให้นักบวชมีหน้าที่ที่จะต้องมาเป็นพยานโดยมิได้กำหนดให้พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนามีเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องมาปรากฏตัวต่อศาล ไม่ต้องสาบานตนก่อนการเบิกความ และไม่ต้องเบิกความตอบคำถามดังเช่นปัจจุบันแต่อย่างใด หากแต่กฎหมายได้กำหนดให้พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนามีเอกสิทธิ์เฉพาะเพียงไม่ต้องตอบคำถามด้วยวาจา แต่การตอบคำถามให้กระทำโดยท่าทางเท่านั้น

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่า ในปัจจุบันพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนามีหน้าที่ต้องช่วยกันจรรโลงความยุติธรรมในสังคม โดยเฉพาะในการดำเนินคดีอาญาซึ่งกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของบุคคล พระภิกษุและสามเณรจึงสมควรที่จะต้องมาศาลตาม

หมายเรียกและต้องมาเบิกความรวมถึงตอบคำถามในทุกคดี และไม่สมควรที่จะได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษแต่ประการใด²⁴

ด้วยเหตุผลตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมด จึงมีความเห็น ว่า สมควรยกเลิกการให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาสำหรับการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1(2) มาตรา 112(3) และมาตรา 115 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 เสีย

4.6 การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพ

สำหรับในส่วนนี้จะทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาของการให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 231(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งวางหลักว่าเมื่อบุคคลใดจำต้องมาเป็นพยานต่อศาลในคดีอาญา บุคคลนั้นอาจอ้างเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องเบิกความถึงความลับซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องในอาชีพของตนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าคำเบิกความหรือพยานหลักฐานดังกล่าวจะมีความน่าเชื่อถือและมีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่สำคัญได้ก็ตามซึ่งเป็นการกำหนดเอกสิทธิ์เพื่อการคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบอาชีพ และผู้ขอรับบริการ เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่โดยจะทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่มีลักษณะในการทำงานเหมือนกันเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงกฎหมายไทย

4.6.1 ปัญหาเนื่องจากเอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพ

จากการศึกษาถึงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) พบว่า มีปัญหาอยู่ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรกเป็นปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดขอบเขตของเอกสิทธิ์ไว้ไม่ชัดเจนเพียงพอ และประการที่สองเป็นปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองความลับของบุคคลได้อย่างเต็มที่

1. บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดขอบเขตของเอกสิทธิ์ไว้ไม่ชัดเจนเพียงพอ

ตามบทบัญญัติมาตรา 231(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่จะสามารถอ้างเอกสิทธิ์ประการนี้ได้ไว้อย่างกว้างขวาง โดย

²⁴ เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง(ฉบับที่...) พ.ศ. บรรจกระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2550 วันพุธที่ 24 มกราคม 2550, หน้า 24. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

มิได้คำนึงถึงอาชีพของพยานบุคคลผู้นั้น โดยกำหนดไว้แต่เพียงว่า หากบุคคลใดได้มาซึ่งข้อความลับเนื่องจากอาชีพของตนแล้วย่อมสามารถอ้างเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเปิดเผยความถึงข้อความลับได้ แม้ว่าในการประกอบอาชีพบางอย่างอาจไม่มีลักษณะที่จะต้องบอกกล่าวความลับซึ่งผู้ประกอบอาชีพจะต้องรักษาไว้เลยก็ตาม พยานบุคคลดังกล่าวก็สามารถอ้างเอกสิทธิ์ที่จะเปิดเผยความถึงข้อความลับดังกล่าวได้²⁵ ซึ่งการที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดขอบเขตของเอกสิทธิ์ไว้อย่างกว้างขวางและไม่มีขีดจำกัดเพียงพอย่อมเป็นการขัดขวางต่อการนำสืบข้อเท็จจริงในคดี ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพของจำเลยในคดี เพราะโดยหลักทั่วไปแล้วข้อเท็จจริงใดที่ได้รับเอกสิทธิ์ ข้อเท็จจริงนั้นย่อมไม่สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้ทรงเอกสิทธิ์ก่อน อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231 ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ให้ศาลมีอำนาจวินิจฉัยว่า การอ้างเอกสิทธิ์ดังกล่าวมีเหตุผลสมควรหรือไม่ไว้ด้วย แต่การที่กฎหมายได้กำหนดขอบเขตของเอกสิทธิ์ไว้อย่างกว้างขวางเช่นนี้ย่อมเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ศาลในการที่จะต้องวินิจฉัยถึงเหตุผลในการอ้างเอกสิทธิ์นี้ และยังทำให้เกิดการโต้แย้งคัดค้านของคู่ความในคดีในกรณีที่มีการอ้างเอกสิทธิ์ดังกล่าวอีกด้วย อันจะทำให้การดำเนินคดีมีเหตุต้องล่าช้าออกไป

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) ได้ให้ความคุ้มครองเฉพาะข้อความลับเท่านั้น ดังนั้น ข้อเท็จจริงที่พยานปฏิเสธไม่ยอมเปิดเผยความถึงดังกล่าวจะต้องเป็นความลับ หากข้อเท็จจริงใดไม่มีความลับแล้ว แม้ว่าพยานบุคคลผู้นั้นจะได้ทราบข้อเท็จจริงดังกล่าวเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของตนก็ตาม พยานผู้นั้นก็ไม่สามารถอ้างเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเปิดเผยความถึงข้อเท็จจริงนั้นๆ ได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วคำว่า “ความลับ” จะหมายถึง ข้อเท็จจริงใดๆ ซึ่งบุคคลประสงค์จะปกปิดไม่ยอมเปิดเผยโดยทั่วไป โดยอาจจะยอมให้รู้ได้แต่เฉพาะบุคคลบางคนอันจำกัดเท่านั้น ซึ่งการที่จะถือว่าเรื่องใดเป็นความลับของบุคคลผู้ใดแล้ว ย่อมขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ที่เป็นเจ้าของข้อเท็จจริงดังกล่าว²⁶ มิใช่ว่าข้อเท็จจริงที่บุคคลบอกกล่าวแก่กันนั้นจะเป็นความลับไปเสียทั้งหมด ดังนั้น ข้อเท็จจริงใดจะเป็นความลับหรือไม่จึงต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป แต่การที่บทบัญญัติมาตรา 231(2) ไม่ได้กำหนดบทนิยามและบทสันนิษฐานให้ชัดเจนว่า ข้อเท็จจริงลักษณะอย่างไรจึงจะถือได้ว่าเป็นความลับ ย่อมทำให้การพิจารณาว่าข้อเท็จจริงใดเป็นความลับหรือไม่จึงขาดความชัดเจนไป นอกจากนั้นการกำหนดให้บุคคลที่สามารถอ้างเอกสิทธิ์ดังกล่าวได้ไว้อย่างกว้างขวาง ก็ยังทำให้การวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงใดเป็น

²⁵ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 376.

²⁶ กิติพงศ์ อรุณีพัฒน์พงศ์, “ความลับกับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย,” บทบัญญัติ 37, 4 (2523): 516.

ความลับอันจะได้รับเอกสิทธิ์ก็ยิ่งมีความยากลำบากขึ้นอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น เจ้าของบ้านคนหนึ่งได้ปรึกษากับสถาปนิกเพื่อออกแบบที่ซ่อนสมบัติของตนเองในขณะที่มีเพื่อนสนิทของบุคคลนั้นร่วมอยู่ด้วย แต่เพื่อนคนดังกล่าวไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะปรึกษาเลย การปรึกษากับสถาปนิกในกรณีนี้จะถือว่าเป็นความลับและได้รับเอกสิทธิ์หรือไม่ หรือในกรณีที่คนไข้ได้บอกห้ามแพทย์มิให้บอกคนอื่นเกี่ยวกับโรคประจำตัวของตน ซึ่งแพทย์ก็ให้สัญญาว่าจะไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าว แต่ต่อมาคนไข้ได้เปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นต่อบุคคลอื่นให้รู้กันโดยทั่วไปแล้ว ในกรณีนี้แพทย์จะสามารถอ้างเอกสิทธิ์เพื่อที่จะไม่เปิดเผยถึงข้อเท็จจริงนี้ได้หรือไม่ เป็นต้น

2. บทบัญญัติของกฎหมายไม่สามารถให้ความคุ้มครองความลับของบุคคลได้อย่างเต็มที่

ในทางทฤษฎีแล้ว บุคคลซึ่งบอกกล่าวความลับแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพเป็นผู้ที่มีเอกสิทธิ์นี้ เช่น การที่ลูกความได้บอกความลับของตนให้กับทนายความ ดังนี้ลูกความย่อมเป็นผู้ที่มีเอกสิทธิ์ในความลับที่ตนได้บอกกล่าวแก่ทนายความ เป็นต้น²⁷ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) กลับกำหนดให้เพียงเฉพาะบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับทราบความลับของผู้อื่นเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของตนเป็นผู้ที่มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเปิดเผยถึงความลับดังกล่าวได้เท่านั้น โดยมีได้ให้เอกสิทธิ์แก่ผู้ที่บอกกล่าวความลับที่จะไม่ต้องเปิดเผยความลับด้วยแต่อย่างใด จึงทำให้บุคคลซึ่งเป็นผู้บอกกล่าวความลับอาจถูกบังคับให้ต้องเปิดเผยถึงความลับของตนโดยไม่สามารถที่จะปฏิเสธไม่ยอมเบิกความได้ แม้ว่าตนจะไม่ประสงค์ที่จะเปิดเผยความลับนั้นก็ตาม

นอกจากนี้หากพยานบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพได้เบิกความเปิดเผยความลับซึ่งได้มาเนื่องในอาชีพของตนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของความลับอันถือเป็นการประพฤติผิดมารยาทแล้ว คำเบิกความของทนายความดังกล่าวก็ยังสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้โดยไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังแต่ประการใด เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 587/2487 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า คำเบิกความของทนายความที่เปิดเผยความลับของลูกความอันเป็นการผิดมารยาททนายความนั้น รับฟังเป็นพยานได้ ส่วนจะมีน้ำหนักเพียงใดเป็นอีกเรื่องหนึ่ง²⁸

ยิ่งไปกว่านั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231 ยังได้กำหนดให้อำนาจแก่ศาลที่จะสามารถบังคับให้พยานที่อ้างเอกสิทธิ์ดังกล่าวต้องเบิกความถึงข้อความนั้นได้ แม้ว่าข้อความลับดังกล่าวจะได้รับเอกสิทธิ์ก็ตาม เมื่อหากศาลเห็นว่า การอ้างเอก

²⁷ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 375.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 375.

สิทธิในกรณีดังกล่าวไม่มีเหตุผลสมควร อันเป็นการกำหนดให้ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจโดยอิสระและกว้างขวาง ซึ่งการกำหนดข้อจำกัดของเอกสิทธิ์ในลักษณะเช่นนี้ย่อมจะทำให้ความลับของบุคคลจึงไม่ได้รับความคุ้มครองโดยแท้จริง

4.6.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพ

การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพสำหรับการเป็นพยานในคดีอาญานี้ ผู้เขียนเห็นว่า การให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อสังคมจึงไม่สมควรที่จะยกเลิก หากแต่สมควรที่จะต้องกำหนดขอบเขตให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่า ในต่างประเทศได้มีการกำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพบางอย่างมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยถึงความลับซึ่งได้มาจากการประกอบอาชีพของตนในทำนองเดียวกันกับกฎหมายไทย แต่การกำหนดให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวตามกฎหมายของต่างประเทศนั้นมีความแตกต่างจากกฎหมายไทยหลายประการ กล่าวคือ ประการแรกกฎหมายของต่างประเทศมิได้กำหนดขอบเขตไว้กว้างขวางดังเช่นประเทศไทย โดยในประเทศอังกฤษได้กำหนดให้เฉพาะแก่ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายเท่านั้นโดยไม่รวมถึงผู้ประกอบวิชาชีพอื่นด้วย²⁹ ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้เอกสิทธิ์แก่ความสัมพันธ์ระหว่างทนายความกับลูกความ รวมถึงแพทย์และนักจิตบำบัดกับคนไข้ ประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่แพทย์ ทันตแพทย์ นางพยาบาลผดุงครรภ์ พยาบาล ทนายความ ทนายความสิทธิบัตร และนิตารีย์บัลลังก์³⁰ เป็นต้น

ประการที่สอง ตามกฎหมายต่างประเทศจะกำหนดถึงตัวบุคคลเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ไว้อย่างชัดแจ้ง เช่น ในประเทศอังกฤษได้กำหนดให้ลูกความเป็นผู้ทรงเอกสิทธิ์ที่จะสามารถอ้างหรือสละเอกสิทธิ์ได้ ส่วนทนายความนั้นชอบที่จะอ้างหรือสละเอกสิทธิ์ได้ในนามของลูกความเท่านั้น³¹ เป็นต้น

ประการสุดท้าย ตามกฎหมายต่างประเทศจะมีการกำหนดข้อจำกัดของเอกสิทธิ์ประการนี้ไว้โดยแจ้งชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่การอ้างเอกสิทธิ์นั้นจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะและความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ

²⁹ John A. Andrews and Michael Hirst, *Andrews & Hirst on criminal evidence*, 3rd

Edition(London: Sweet and Maxwell, 1997), pp.416-417.

³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 149.

³¹ Andrew L-T Choo, *Evidence*, (Oxford; New York: Oxford University Press, 2006), p.176.

และ Edward W. Cleary, *McCormick on evidence*, pp.221-223.

ได้กำหนดให้เอกสิทธิ์นี้จะไม่เป็นผลบังคับในกรณีที่เราเห็นได้ชัดแล้วว่า การติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับนั้นเป็นไปเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอาญาหรือเป็นการขโมย³² และในกรณีที่ข้อมูลซึ่งได้รับเอกสิทธิ์นั้นเป็นประโยชน์ในการต่อสู้คดีของจำเลย³³ สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดไว้ในทำนองเดียวกันกับประเทศอังกฤษโดยกำหนดเป็นข้อจำกัดการอ้างเอกสิทธิ์ในกรณีที่ถูกระบุว่ามีความผิดโดยมีเจตนาที่จะกระทำความผิดทางอาญาหรือฉ้อฉล(crime or fraud)³⁴ เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) ที่ได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพสำหรับการเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาในอันที่จะไม่ต้องเปิดเผยความลับซึ่งได้มาหรือทราบมาเนื่องในอาชีพดังกล่าว ยังมีความไม่เหมาะสม จึงสมควรที่จะแก้ไขปรับปรุง สำหรับกรณีที่ปรับปรุงการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) ของประเทศไทย ให้มีขอบเขตแคบลงเพียงใดนั้น ก็เห็นว่า เนื่องจากประเทศไทยได้มีกฎหมายที่กำหนดให้ความคุ้มครองความลับและความไว้วางใจของบุคคลไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 ซึ่งกำหนดห้าม แพทย์, เกษัตริกร, คนจำหน่ายยา, นางผดุงครรภ์, ผู้พยาบาล, นักบวช, หมอความ(solicitor), ทนายความ(attorney), หรือผู้สอบบัญชี(auditor) หรือเป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพดังกล่าวมิให้เปิดเผยความลับของบุคคลอื่นซึ่งตนได้ล่วงรู้เพราะเหตุที่มีหน้าที่หรือมีอาชีพดังกล่าว ดังนั้น จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดขอบเขตของการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) ให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 ดังกล่าว เพื่อไม่ให้เกิดความลักลั่นในการบังคับใช้กฎหมาย โดยการให้เอกสิทธิ์เพียงเฉพาะบุคคลผู้ประกอบอาชีพตามที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 เท่านั้น ซึ่งได้แก่ แพทย์ เกษัตริกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้ช่วยพยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ ผู้สอบบัญชี หรือผู้ช่วยในการประกอบวิชาชีพดังกล่าว

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีความเห็นอีกด้วยว่า สมควรที่จะกำหนดแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาลในการวินิจฉัยถึงเหตุผลในการอ้างเอกสิทธิ์นั้นว่ามีเหตุผลค่าจุนเพียงพอหรือไม่ โดยการกำหนดว่า ในกรณีที่เอกสารหรือข้อความลับดังกล่าวเป็นการช่วยเหลือให้บุคคลใดๆ

³² Police and Criminal Evidence Act 1984, Section 10(2)

³³ Alan Taylor, *Evidence*, (London: Cavendish Pub. Ltd., 1995), p.313.

³⁴ Uniform Rules of Evidence Rule 502 (d) (1)

กระทำผิดทางอาญาหรือข้อฉล หรือในกรณีที่มีการให้เอกสิทธิ์นี้จะเป็นการขัดขวางต่อการพิสูจน์ ความบริสุทธิ์ของจำเลย จะถือว่าการอ้างสิทธิ์ดังกล่าวไว้เหตุผลซึ่งศาลสามารถบังคับให้เบิกความ หรือส่งมอบพยานหลักฐานดังกล่าวได้ เพื่อเป็นกรอบในการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความชัดเจน

อนึ่ง ประเทศฝรั่งเศสยังได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลซึ่งเป็น นายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกของรัฐบาลไว้ โดยกำหนดให้นายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกของรัฐบาลอาจ ไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยานได้แต่เพียงเฉพาะในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคณะรัฐมนตรี เท่านั้น³⁵ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า ไม่ควรที่จะนำเอาเอกสิทธิ์ประการนี้มาปรับใช้กับประเทศไทย เนื่องจากการที่จะกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลใดนั้นจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เพราะการให้เอกสิทธิ์ย่อมมีผลเป็นการขัดขวางต่อการพิสูจน์ความจริงในคดี ซึ่งการให้เอกสิทธิ์แก่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีย่อมเป็นการเกินความจำเป็น

4.7 การให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย

จากการศึกษาพบว่า ประเทศต่างๆ ได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์บางประการ สำหรับพยานบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย เพื่อให้ความคุ้มครอง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่ตามกฎหมายไทยมิได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยในคดีอาญาไว้แต่อย่างใด ดังนั้น ในส่วนนี้ผู้เขียน วิเคราะห์จะทำการศึกษาถึงปัญหาของการไม่กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย จากนั้นจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับ สำหรับพยานบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยตามกฎหมายของต่างประเทศเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยต่อไป

4.7.1 ปัญหาของการไม่ให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับ จำเลย

ในปัจจุบันกฎหมายไทยมิได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยในการเป็นพยานในคดีอาญาไว้ จึงทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกบังคับให้ ต้องมาเบิกความเป็นพยานต่อศาลไม่ว่าจะเป็นพยานฝ่ายโจทก์หรือเป็นพยานฝ่ายจำเลยก็ตาม และศาลก็สามารถรับฟังคำให้การและคำเบิกความของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนม

³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย มาตรา 652 และ (1)(ii)

กับจำเลยเพื่อนำมาใช้ลงโทษแก่จำเลยได้อีกด้วย ทำให้บุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยดังกล่าวอาจถูกบังคับให้ต้องมาเบิกความเป็นพยานเพื่อเบิกความให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อกระบวนการยุติธรรมและต่อสังคม ดังนี้

1. ปัญหาต่อกระบวนการยุติธรรม

การที่กฎหมายของไทยไม่ได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมบางประการกับจำเลยได้ส่งผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมเพราะอาจก่อให้เกิดมีการกระทำความผิดอย่างอื่นตามมา เช่น เมื่อศาลได้ออกหมายเรียกพยานซึ่งเป็นคู่สมรสหรือเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยให้ต้องมาเป็นพยานฝ่ายโจทก์เพื่อเบิกความเป็นผลร้ายแก่จำเลยแล้ว บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหมายเรียกนั้น แต่บุคคลซึ่งได้รับหมายเรียกดังกล่าวยอมไม่ประสงค์ที่จะไปเป็นพยานศาลเพื่อเบิกความให้เป็นผลร้ายแก่จำเลย เพราะอาจทำให้เกิดความบาดหมางใจระหว่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเลยและพยานเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันแล้ว พยานอาจหลีกเลี่ยงไม่ยอมปฏิบัติตามหมายเรียกของศาล ซึ่งการที่พยานไม่ยอมปฏิบัติตามหมายเรียกของศาลนี้จะถือเป็นความผิดฐานขัดขืนไม่มาตามหมายเรียกของศาลอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 หรือในกรณีที่พยานยอมไปปรากฏตัวต่อศาลตามหมายเรียกแล้ว แต่พยานไม่ยอมเบิกความตอบคำถามต่างๆ เพราะเกิดความอึดอัดและลำบากใจด้วยเกรงว่าคำเบิกความของตนจะเป็นผลร้ายแก่จำเลยซึ่งอาจทำให้จำเลยต้องได้รับโทษเช่นนี้ พยานก็จะมี ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของศาลที่ให้เบิกความอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171 นอกจากนี้ พยานยังอาจถูกศาลลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่ง มาตรา 30 และมาตรา 31 ได้อีกด้วย หรือถ้าหากพยานได้เบิกความด้วยข้อความอันเป็นเท็จเพราะเกรงว่าหากตนเองไม่ยอมเบิกความแล้วอาจต้องรับโทษดังกล่าว ซึ่งหากคำเบิกความที่เป็นความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี พยานก็จะมี ความผิดฐานเบิกความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 ได้

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2957/2532 ซึ่งศาลวินิจฉัยชี้ว่า “โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานรู้เห็นเหตุการณ์ขณะเกิดเหตุ ทั้งไม่มีพยานบุคคลมาเบิกความว่า เห็นจำเลยในวันเกิดเหตุเลย แต่โจทก์มีคำให้การชั้นสอบสวนของภริยาจำเลยเป็นพยานว่า ในคืนเกิดเหตุเวลา 19 นาฬิกาเศษ ขณะที่ภริยาจำเลยนอนอยู่บนบ้านได้ยินเสียงปืนดังขึ้นที่หน้าบ้าน แต่มิได้ออกมาดู ต่อมาจำเลยเข้ามาในห้องนอนที่ปากมีเลือดไหล มือขวาถือปืนลูกซองพก จำเลยเก็บเสื้อผ้าและสิ่งให้ดูแลลูกแล้วหลบหนีไปในคืนนั้น แม้คำให้การในชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่าจะรับฟังดังคำเบิกความของพยานในชั้นพิจารณาไม่ได้ แต่ศาลก็อาจพิจารณาและพิเคราะห์สอดส่องถึงข้อเท็จจริงในคดีได้ และคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนก็ไม่มีกฎหมายห้ามมิให้รับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่น ดังนี้ ศาลรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนของพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นและพฤติการณ์แห่งคดีลงโทษจำเลยตามฟ้องได้” (12 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา:

<http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่พยานได้เบิกความอันเป็นเท็จเพราะพยานไม่ประสงค์ที่จะให้ร้ายจำเลยดังกล่าว อาจทำให้ศาลหลงเชื่อตามคำเบิกความที่เป็นเท็จของพยาน และต้องตัดสินคดีไปตามพยานหลักฐานที่เป็นเท็จนั้น จึงทำให้คำพิพากษาคลาดเคลื่อนไปจากความจริง³⁶ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหายและเป็นภาระต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างยิ่ง

2. ปัญหาต่อสังคม

การที่กฎหมายบังคับให้บุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย โดยเฉพาะผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติให้ต้องมาเป็นพยานเพื่อเบิกความเป็นปฏิปักษ์ต่อจำเลย ย่อมเป็นการบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยและพยาน เพราะจำเลยอาจเกิดความรู้สึกโกรธ อาฆาต และคั่นเคืองในตัวพยานที่ได้เบิกความเพื่อทำให้ตนเองต้องได้รับโทษ อันเป็นการทำลายความสงบสุขและความสัมพันธ์ของครอบครัว และอาจก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงตามมาในภายหลังได้ เช่น การทะเลาะวิวาท หรือการทำร้ายร่างกาย เป็นต้น³⁷

นอกจากนี้ในบางกรณีการบังคับบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย โดยเฉพาะผู้ที่มีความสัมพันธ์ในทางเครือญาติให้ต้องมาเป็นพยานเพื่อเบิกความเพื่อให้จำเลยต้องได้รับโทษทางอาญาดังกล่าว ยังเป็นการขัดต่อความรู้สึกของคนทั่วไปและขัดต่อหลักศีลธรรมอีกด้วย เช่น บุตรอาจถูกบังคับให้ต้องเบิกความเพื่อเป็นผลร้ายแก่บิดาหรือมารดาของตน ซึ่งในกรณีนี้ไม่เป็นอุทลุม ศาลจึงอาจบังคับได้ หรือบิดามารดาอาจถูกบังคับให้ต้องเบิกความเพื่อเป็นผลร้ายแก่บุตรของตนให้ต้องได้รับโทษทางอาญา เป็นต้น ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การที่มีได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย โดยเฉพาะผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับจำเลยย่อมเป็นการขัดต่อแนวความคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของไทย และยังมีผลเสียหายต่อสังคมอีกด้วย

4.7.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย

ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมในบางสถานะกับจำเลยไว้ทั้งสิ้น ซึ่งการกำหนดให้เอกสิทธิ์ประการนี้ได้เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ตัวพยานโดยตรง

³⁶ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล (กรุงเทพมหานคร: นานีอักษรการพิมพ์, 2521), หน้า 21.

³⁷ จิตฤดี วีระเวสส์, "การให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย."

หากแต่เป็นการให้ความคุ้มครองในความสัมพันธ์ระหว่างตัวพยานและจำเลย เพราะการที่มีได้กำหนดให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวไว้ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างยิ่งทั้งต่อกระบวนการยุติธรรมและต่อสังคมอีกด้วย นอกจากนี้การแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้นหาได้ถูกจำกัดอยู่แค่เพียงคำเบิกความของพยานของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยเท่านั้น เพราะทั้งพยานวัตถุ พยานเอกสาร รวมถึงพยานบุคคลอื่นๆ ก็ย่อมสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อใช้ลงโทษจำเลยได้

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดให้เอกสิทธิ์ในประเทศต่างๆ มีความแตกต่างกันทั้งในประเด็นเกี่ยวกับบุคคลซึ่งได้รับเอกสิทธิ์ และลักษณะของเอกสิทธิ์ กล่าวคือ

ในประเด็นเกี่ยวกับบุคคลซึ่งได้รับเอกสิทธิ์นั้น ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้เฉพาะแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสของจำเลย หรือเคยเป็นผู้สมรสของจำเลยเท่านั้น ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นและประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดไว้กว้างขวางกว่าโดยในประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคล ในกรณีที่จำเลยมีความสัมพันธ์กับพยานโดยเป็น (1) คู่สมรส ญาติทางสายโลหิตไม่เกินสามชั้น หรือญาติโดยการแต่งงานไม่เกินสองชั้น หรือเป็นผู้ที่เคยมีความสัมพันธ์ดังกล่าวกับพยาน (2) ผู้ปกครอง ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้อนุบาลของพยาน และ (3) ผู้ซึ่งพยานเป็นผู้ปกครอง เป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือเป็นผู้อนุบาล ส่วนประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติ หรือสามีภรรยาของจำเลย

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของเอกสิทธิ์นั้นประเทศอังกฤษกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่คู่สมรสของจำเลยไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) มาตรา 80 โดยกำหนดให้คู่สมรสของจำเลยอาจถูกบังคับให้เป็นพยานฝ่ายโจทก์เพื่อเบิกความเป็นปรปักษ์ต่อจำเลยซึ่งเป็นผู้สมรสของตน หรือเป็นพยานของจำเลยผู้ร่วมกระทำผิดกับคู่สมรสของตน ได้แต่เฉพาะในกรณีที่เป็น การดำเนินคดีอาญาฐานความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น^{*} ในขณะที่หลักกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาคำหนดให้เอกสิทธิ์แก่คู่สมรสของจำเลยไว้ 2 ประการ คือ เอกสิทธิ์ที่จะไม่

^{*} ตาม Police and Criminal Evidence Act 1984, Section 80(3) ได้กำหนดถึงความซึ่งซึ่งได้ระบุว่า (specified offence) ได้แก่ (1) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย, หรือทำร้ายร่างกาย หรือ ช่มชู้ว่าจะทำร้ายร่างกาย ซึ่งกระทำต่อภรรยาหรือสามีหรือบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์; (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าอายุดังกล่าว; หรือ (3) ความผิดซึ่งประกอบด้วย การพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน, ช่วยเหลือ, ให้คำปรึกษา, จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (1) หรือ (2) ข้างต้น

ต้องถูกบังคับให้ไปเป็นพยานฝ่ายโจทก์แล้ว³⁸ และเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องเบิกความถึงการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับ³⁹

ลักษณะการให้เอกสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 335 ได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติในชั้นเดียวกัน หรือสามีภรรยาของจำเลยที่ไม่จำเป็นจะต้องสาบานก่อนการเบิกความ เนื่องจากเห็นว่า คำเบิกความของบุคคลดังกล่าวอาจเบี่ยงเบนได้ จึงไม่สมควรที่จะบังคับให้บุคคลเหล่านี้ต้องทำการสาบานก่อนการเบิกความ

นอกจากนี้ การให้เอกสิทธิ์นี้ตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวข้างต้นก็ยังมี ความแตกต่างจากประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 147 ได้กำหนดให้พยานบุคคลสามารถปฏิเสธที่จะเบิกความได้หากบุคคลนั้นกล่าวไว้ว่าคำเบิกความของตนอาจส่งผลให้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อ (1) คู่สมรสของตน ญาติทางสายโลหิตไม่เกินสามชั้น หรือญาติโดยการแต่งงานไม่เกินสองชั้น หรือบุคคลซึ่งเคยมีความสัมพันธ์ดังกล่าวกับตน (2) ผู้ปกครอง ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้อนุบาลของตนเอง (3) ผู้ซึ่งตนเป็นผู้ปกครอง เป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือเป็นผู้อนุบาล ซึ่งเอกสิทธิ์ประการนี้มีขอบเขตที่กว้างขวางมาก กล่าวคือ พยานชอบที่จะอ้างเอกสิทธิ์ได้ โดยที่บุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์กับพยานดังกล่าวไม่จำเป็นจะต้องเป็นจำเลยในคดีอาญา เพราะเอกสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับกับเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องเบิกความอันอาจทำให้ตนเองได้รับโทษ เพียงแต่ขยายขอบเขตความคุ้มครองออกไป⁴⁰

จากการศึกษา ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จึงมีความเห็นว่า การกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยโดยเฉพาะผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับจำเลยเป็นเรื่องสำคัญ และมีความจำเป็นที่จะต้องให้เอกสิทธิ์นี้เพื่อมิให้เกิดผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมและต่อสังคม จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลย ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการที่สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความ

³⁸ Uniform Rules of Evidence Rule 504(c)

³⁹ Uniform Rules of Evidence Rule 504(b)

⁴⁰ Shigemitsu Dando, *Japanese criminal procedure*, trans. B. J. George Jr. (South

ผูกพันกันระหว่างสามีภรรยา และบิดามารดากับบุตรอย่างเหนียวแน่น ดังเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 กำหนดให้สามีภรณามีหน้าที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน, มาตรา 1563 กำหนดให้บุตรต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา และมาตรา 1564 กำหนดให้บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 ยังกำหนดห้ามบุตรฟ้องร้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาอีกด้วยแล้ว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า สมควรที่กฎหมายไทยจะได้กำหนดให้เอกสิทธิ์เฉพาะแก่บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลย บุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของจำเลย และบิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีของจำเลย ในการเป็นพยานในคดีอาญา

สำหรับการที่จะพิจารณาว่า ควรกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลย บุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของจำเลย และบิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีของจำเลย เพียงใดและอย่างไรนั้น ผู้เขียนวิทยานิพนธ์มีความเห็นว่า ควรกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่คู่สมรส บุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดาน และคู่สมรสของจำเลยในอันที่จะไม่ถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานในคดีอาญาให้กับฝ่ายโจทก์ อันเป็นเอกสิทธิ์ในลักษณะเช่นเดียวกันกับการให้เอกสิทธิ์ของประเทศอังกฤษ

อย่างไรก็ดี การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับคู่สมรสของจำเลย บุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของจำเลย และบิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีของจำเลยนั้น ไม่ควรที่มีลักษณะเด็ดขาด แต่ควรกำหนดข้อจำกัดเอกสิทธิ์ไว้ด้วย เนื่องจากทำให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวในบางกรณีอาจเป็นผลเสียหายต่อสังคมมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดให้ศาลมีดุลพินิจเกี่ยวกับการอ้างเอกสิทธิ์นั้น ดังนี้

การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส จึงไม่สมควรที่จะกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลซึ่งจดทะเบียนสมรสกันแต่ไม่ได้มีเจตนาที่จะสมรสกันโดยแท้จริง ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จึงมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเพื่อวินิจฉัยได้ว่า การสมรสดังกล่าวได้กระทำขึ้นโดยมีเจตนาที่จะสมรสกันจริงหรือไม่ นอกจากนี้ควรกำหนดข้อจำกัดของเอกสิทธิ์ในลักษณะทำนองเดียวกับกฎหมายของประเทศอังกฤษโดยการอ้างเอกสิทธิ์นี้เพื่อประโยชน์ที่สำคัญต่อสังคม กล่าวคือ จะไม่สามารถอ้างเอกสิทธิ์ได้ในกรณีที่เป็นการดำเนินคดีอาญาในฐานความผิด

- (1) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย, หรือทำร้ายร่างกาย หรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกาย ซึ่งกระทำต่อภรรยาหรือสามีหรือบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์;
- (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าอายุดังกล่าว; หรือ (3) ความผิดซึ่ง

ประกอบด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน, ช่วยเหลือ, ให้คำปรึกษา, จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (1) หรือ (2) ข้างต้น

การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลซึ่งเป็นบุตรผู้สืบสันดานของจำเลยก็ควรกำหนดข้อจำกัดในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดอาญาร้ายแรงบางประการเช่น การกระทำความผิดต่อชีวิตร่างกาย หรือการกระทำรุนแรงทางเพศ ซึ่งจำเลยได้กระทำต่อตัวพยาน นอกจากนี้ควรกำหนดให้ศาลมีอำนาจวินิจฉัยได้ว่า การอ้างเอกสิทธิ์ของพยานดังกล่าวเกิดจากความสมัครใจของตัวพยานเองและไม่มีผู้ใดบังคับหรือไม่

การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับบิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีของจำเลยนั้น ควรกำหนดข้อจำกัดให้พยานอาจถูกบังคับให้มาเป็นพยานได้ในกรณี (1) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย, หรือทำร้ายร่างกาย หรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์ (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าอายุดังกล่าว; หรือ (3) ความผิดซึ่งประกอบด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน, ช่วยเหลือ, ให้คำปรึกษา, จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (1) หรือ (2) ข้างต้น เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลที่ยังมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์ จึงเป็นการกระทำต่อผู้เยาว์ จึงส่งผลเสียหายต่อสังคมโดยรวม

อนึ่ง สำหรับเอกสิทธิ์ที่กำหนดให้พยานไม่จำเป็นต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความหรือไม่นั้น เห็นว่า แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 335 ซึ่งกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติในชั้นเดียวกัน หรือสามีภรรยาของจำเลยที่ไม่จำเป็นต้องสาบานก่อนการเบิกความนั้นก็ตาม แต่ผู้เขียนก็เห็นว่าไม่เป็นการสมควรที่จะนำเอกสิทธิ์ประการนี้มาใช้ในประเทศไทยเนื่องจาก การสาบานหรือปฏิญาณตนนี้ถือเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะช่วยให้พยานเบิกความตามความสัตย์จริงเนื่องจากสังคมไทยยังมีความเชื่อถือในเรื่องการสาบานตน ดังนั้น หากพยานประสงค์ที่จะมาเบิกความแล้วก็เป็นสมควรที่พยานต้องสาบานตนก่อนการเบิกความ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันมุ่งเน้นที่การพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร ซึ่งพยานหลักฐานต่างๆ เหล่านี้ล้วนสามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม สำหรับพยานบุคคลนั้นถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญและใช้กันมากที่สุดในคดีอาญา เนื่องจากประเด็นในคดีอาญาส่วนใหญ่เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ทำให้พยานบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนรู้เห็นเหตุการณ์เป็นผู้ที่สามารถสื่อสารให้คำอธิบายเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้ศาลเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องมาปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยาน ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ และจะต้องเบิกความต่อศาลด้วยความสัตย์จริง ทั้งนี้เพื่อให้ศาลได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วนอันจะทำให้สามารถพิจารณาพิพากษาคดีไปได้ด้วยความเที่ยงธรรม ซึ่งหากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็จะถือเป็นความผิดและอาจต้องได้รับโทษ

อย่างไรก็ตามการบังคับให้พยานบุคคลซึ่งมีสถานภาพทางสังคมบางสถานภาพให้ต้องไปปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยานก็ดี ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก็ดี หรือต้องเบิกความต่อศาลด้วยความสัตย์จริงก็ดี ย่อมอาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าบางประการซึ่งสังคมเห็นว่ามีมีความสำคัญมากกว่าการช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงจากพยานบุคคล กฎหมายจึงยอมกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาไว้บางประการ

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานภาพของพยานบุคคลในประเทศไทยได้รับการยอมรับมาเป็นเวลานานโดยปรากฏให้เห็นได้ตั้งแต่พระไอยการลักษณะฎีกา พ.ศ. 1894 ซึ่งกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาที่ไม่ต้องตอบคำถามด้วยวาจาแต่สามารถใช้กิริยาท่าทางได้ ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 ก็ยังมีการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุสามเณรไว้ตามมาตรา 14 โดยกำหนดห้ามมิให้ศาลออกหมายเรียก แต่จะต้องทำการเผชิญสืบ และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องสาบานตนและไม่จำเป็นต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ นอกจากนี้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 ยังได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้พิพากษาไว้ตามมาตรา 7 ที่จะไม่ต้องตอบคำถามอันเกี่ยวกับความรู้สึกหรือเหตุผลของตนในการ

พิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมหรือผู้พิพากษา
อธิบดีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตนไว้ตามมาตรา 7 อีกด้วย

ในปัจจุบัน การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจาก
สถานะของพยานบุคคลมีปรากฏอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

1. พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

กฎหมายกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท
หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในการเป็นพยานในคดีอาญาไว้ 3 ประการ ประการแรก คือ เอก
สิทธิ์ที่ห้ามศาลออกหมายเรียกพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ให้มาเป็นพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1(1) ประกอบ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15, ประการที่สอง คือ เอกสิทธิ์ที่จะไม่เบิก
ความตอบคำถามใดๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115 ประกอบประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15, และประการสุดท้าย คือ เอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องสาบาน
ตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา
112(1) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

2. ผู้แทนทางการทูต

กฎหมายกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่ผู้แทนทางการทูตในการเป็นพยานในคดีอาญาไว้
2 ประการคือ เอกสิทธิ์ที่ห้ามศาลออกหมายเรียกให้มาเป็นพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1(3) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
15 และเอกสิทธิ์ที่จะไม่เบิกความตอบคำถามใดๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 115 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

3. พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา

กฎหมายกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาในการ
เป็นพยานในคดีอาญาไว้ 3 ประการ ประการแรก คือ เอกสิทธิ์ที่ห้ามศาลออกหมายเรียกพระภิกษุ
และสามเณรในพุทธศาสนาให้มาเป็นพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา
106/1(2) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15, ประการที่สอง คือ เอก
สิทธิ์ที่จะไม่เบิกความตอบคำถามใดๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 115

ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15, และประการสุดท้าย คือ เอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนการเบิกความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112(3) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

4. ผู้ประกอบอาชีพ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) กำหนดให้พยานบุคคลมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องให้การหรือส่งมอบพยานหลักฐานซึ่งเป็นเอกสารหรือข้อความลับที่ได้มาหรือทราบเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของตน

สำหรับในต่างประเทศก็ได้มีการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคล ทั้งในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น รวมถึงประเทศฝรั่งเศส กล่าวคือ

ประเทศอังกฤษได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์ รวมถึงผู้แทนทางการทูตที่จะได้รับความคุ้มกันในอันที่จะไม่อาจถูกบังคับให้ต้องมาเป็นพยานต่อศาล นอกจากนี้พระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984(Police and Criminal Evidence Act 1984) มาตรา 80 ยังได้กำหนดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่ง(civil partnership) ของจำเลยอาจถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานฝ่ายโจทก์ หรือเป็นพยานของจำเลยผู้ร่วมกระทำ ความผิดกับคู่สมรสของตนได้เฉพาะในกรณีความผิดตามที่ได้ระบุไว้เท่านั้น ซึ่งได้แก่ (1) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย, หรือทำร้ายร่างกาย หรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกาย ซึ่งกระทำต่อภรรยาหรือสามีหรือบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์; (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าอายุดังกล่าว; หรือ (3) ความผิดซึ่งประกอบด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน, ช่วยเหลือ, ให้คำปรึกษา, จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (1) หรือ (2) ข้างต้น ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศอังกฤษยังได้ยอมรับถึงเอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่จะไม่ต้องเปิดเผยถึงการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับในทางวิชาชีพกฎหมายไว้อีกด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับความสัมพันธ์อันเป็นที่ไว้วางใจระหว่างทนายความกับลูกความ ระหว่างแพทย์หรือนักจิตบำบัดกับคนไข้ ระหว่างคู่สมรส และระหว่างนักบวชและผู้สวดภาวนาซึ่งจะมีผลให้การติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับในความสัมพันธ์ดังกล่าวจะไม่ต้องถูกเปิดเผยเพื่อเป็นพยานหลักฐานในศาล นอกจากนี้กฎหมายของ

ประเทศสหรัฐอเมริกายังได้กำหนดให้ พยานบุคคลไม่อาจถูกบังคับให้ต้องเบิกความเพื่อเป็น ปฎิปักษ์ต่อคู่สมรสของตนเองอีกด้วย

สำหรับประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้พระจักรพรรดิไม่อาจถูกบังคับให้มาเป็นพยานใน คดีอาญา และกำหนดให้ผู้ที่มิอาจชื้อเป็นแพทย์ ทันตแพทย์ นางพยาบาลผดุงครรภ์ พยาบาล หนายความ หนายความสิทธิบัตร โนตารีพับบลิค และผู้ที่มีหน้าที่ในทางศาสนามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ เบิกความถึงความลับของบุคคลอื่นซึ่งได้ทราบมาในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 149 นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 147 ยังได้กำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยาน บุคคลที่จะไม่ต้องเบิกความถึงข้อเท็จจริงบางอย่าง หากเกรงว่าคำเบิกความของตนอาจทำให้ บุคคลดังต่อไปนี้ต้องถูกดำเนินคดีอาญา ได้แก่ (1) คู่สมรส ญาติทางสายโลหิตไม่เกินสามชั้น หรือ ญาติโดยการแต่งงานไม่เกินสองชั้น หรือเป็นผู้ที่เคยมีความสัมพันธ์ดังกล่าวกับตน (2) ผู้ปกครอง ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้อนุบาลของตน และ (3) ผู้ซึ่งตนเป็นผู้ปกครอง เป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือเป็นผู้อนุบาล

ส่วนประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้ประธานาธิบดีไม่ต้องถูกบังคับให้มาเป็นพยานใน คดีอาญา และกำหนดให้นายกรัฐมนตรีและสมาชิกของรัฐบาลอาจมาปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็น พยานได้เฉพาะแต่ในกรณีที่ได้รับคามยินยอมจากคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ประเทศฝรั่งเศสยังได้ กำหนดให้บุพพการี ผู้สืบสันดาน ญาติ รวมถึงสามีภรรยาของจำเลย คู่ความฝ่ายแพ่งไม่ต้อง สบาณตนก่อนการเบิกความอีกด้วย

จากผลการศึกษาและวิจัยในบทที่ 4 พบว่า การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยาน บุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคลมีที่มาอยู่สองประการคือ เอกสิทธิ์ซึ่งเป็นไปเพื่อ ประโยชน์ในทางสังคมควบคู่ไปกับประโยชน์ในการส่งเสริมให้มีการดำเนินคดีอาญาโดยเที่ยงธรรม ประการหนึ่ง ซึ่งการกำหนดให้เอกสิทธิ์ประการนี้จะไม่มีลักษณะที่เด็ดขาด กล่าวคือ กฎหมายจะ กำหนดข้อจำกัดไว้บางประการ ส่วนที่มาของการกำหนดให้เอกสิทธิ์อีกประการหนึ่งคือ เอกสิทธิ์ซึ่ง กำหนดให้เพื่อเป็นการให้ความเคารพและยกย่องเชิดชูบุคคลซึ่งมีสถานภาพทางสังคมพิเศษบาง สถานภาพ ซึ่งเป็นบุคคลที่สังคมให้ความเคารพและยกย่อง ทำให้การกำหนดให้เอกสิทธิ์ใน ประการหลังนี้มีความเด็ดขาดและไม่มีข้อยกเว้นไว้แต่ประการใด

การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยาน บุคคลในประเทศไทยในปัจจุบันยังมีความไม่เหมาะสมและสมควรที่จะได้รับการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

1. เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1, มาตรา 112 และมาตรา 115 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 สมควรยกเลิกด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

ประการแรก บทบัญญัติแห่งกฎหมายยังไม่มีความชัดเจน เพราะมิได้มีการกำหนดนิยามของคำว่า “พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา” จึงทำให้ไม่อาจกำหนดได้ชัดเจนว่า พระจীন(หลวงจীন)และพระญวน(หลวงญวน) จะถือเป็นพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาซึ่งได้รับเอกสิทธิ์ด้วยหรือไม่

ประการที่สอง บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดต่อหลักความเสมอภาคระหว่างบุคคล เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้เอกสิทธิ์เฉพาะแก่พระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาเท่านั้น โดยมีได้กำหนดให้เอกสิทธิ์แก่นักบวชในศาสนาอื่นด้วย จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ประการที่สาม เอกสิทธิ์ประการนี้เปิดโอกาสให้มีการหลีกเลี่ยงกฎหมายได้โดยง่าย โดยที่กฎหมายให้เอกสิทธิ์แก่พระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาโดยไม่คำนึงว่าพระภิกษุหรือสามเณรรูปนั้นจะได้บวชเมื่อใดหรือด้วยเหตุใด จึงทำให้ผู้ที่ไม่ประสงค์จะมาบวชเป็นพยานอาจอาศัยการบวชเป็นสามเณร หรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายได้โดยง่าย

2. การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพที่จะไม่ต้องเบิกความถึงความลับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) สมควรแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้มีขอบเขตที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

ประการแรก ขอบขอบเขตที่บัญญัติดังกล่าวขาดความชัดเจน เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 231(2) ได้กำหนดไว้เพียงกว้างๆ ทำให้พยานบุคคลไม่ว่าจะมีอาชีพใดก็ตาม ก็ย่อมสามารถอ้างเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยถึงความลับที่ตนได้มาจากการประกอบอาชีพได้ทั้งสิ้น

ประการที่สอง ไม่สามารถให้ความคุ้มครองความลับของบุคคลได้อย่างเพียงพอ แม้ว่าโดยทฤษฎีเอกสิทธิ์ประการนี้จะ เป็นของบุคคลผู้บอกกล่าวความลับ แต่ตามกฎหมายได้กลับกำหนดให้พยานบุคคลซึ่งรู้ความลับของผู้อื่นเป็นผู้ที่มีเอกสิทธิ์

3. กฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีการยอมรับถึงเอกสิทธิ์สำหรับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนม

กฎหมายไทยมิได้ยอมรับถึงเอกสิทธิ์ของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับจำเลยโดยเฉพาะผู้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับจำเลย ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหายทั้งต่อสังคมและต่อกระบวนการยุติธรรม เช่น ก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญาอย่างอื่นตามมา เช่น การขัดขืนหมายเรียกของศาลที่นำมาเป็นพยาน การไม่ยอมสาบานตนหรือการไม่ยอมเบิกความ และการเบิกความเท็จเพราะไม่ประสงค์จะเบิกความเพื่อเป็นผลร้ายต่อจำเลย จึงเป็นภาระต่อกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้การที่มีได้กำหนดให้เอกสิทธิ์ในประการนี้ก็ยังเป็นการทำลายความสงบสุขและความสัมพันธ์ในครอบครัว และก่อให้เกิดปัญหาทางด้านศีลธรรมต่อสังคมอีกด้วย เช่น การที่บุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานอาจถูกบังคับให้ต้องเบิกความเพื่อให้บุพการีของตนต้องได้รับโทษทางอาญา เป็นต้น จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดให้เอกสิทธิ์เพิ่มเติมแก่คู่สมรสของจำเลย บุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของจำเลย และบิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีของจำเลย สำหรับการเป็นพยานในคดีอาญาโดยอาศัยแนวทางตามพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) มาตรา 80

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จึงมีข้อเสนอแนะบางประการที่เห็นสมควร เพื่อเป็นการพัฒนาหลักกฎหมายไทยเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาตามสถานะของพยานบุคคล

5.2 ข้อเสนอแนะ

การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญามีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ด้วยเหตุที่การกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับบุคคลในคดีอาญาเนื่องจากสถานะของพยานบุคคลในปัจจุบันมีความไม่เหมาะสมอยู่หลายประการ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกฎหมายสำหรับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา ดังนี้

1. ควรยกเลิกเอกสิทธิ์ที่ได้ให้แก่พระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาตาม มาตรา 106/1, มาตรา 112, และมาตรา 115 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งนำมาใช้ในคดีอาญาตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 โดยการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 106/1, มาตรา 112 และมาตรา 115 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ

- 1.1 ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 106/1(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

1.2 ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 112(3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

1.3 ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 115 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แล้วให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน “พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แม้มากเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้นๆ ก็ได้”

2. ควรแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 231(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และควรกำหนดข้อยกเว้นของการให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวให้ชัดเจนโดยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยว่า การอ้างเอกสิทธิ์ของพยานดังกล่าวมีเหตุผลจำเป็นเพียงพอหรือไม่ ดังนี้

2.1 ควรกำหนดให้เอกสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231(2) เพียงเฉพาะบุคคลผู้ประกอบอาชีพตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 คือ แพทย์ เกษัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้ช่วยพยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความหรือผู้สอบบัญชี หรือผู้ช่วยในการประกอบวิชาชีพดังกล่าว โดยการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 231(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยควรให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“(2) เอกสารหรือข้อความลับซึ่งตนได้มาหรือทราบมาในโดยเหตุที่ตนประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เกษัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้ช่วยพยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความหรือผู้สอบบัญชี หรือในฐานะที่ตนเป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น”

2.2 ควรกำหนดแนวทางให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจเพื่อบังคับให้ต้องให้พยานบุคคลที่มีอาชีพและได้มาหรือทราบความลับเนื่องจากการประกอบอาชีพดังกล่าวนี้ ต้องเบิกความสำหรับกรณีที่มีความลับดังกล่าวเป็นการช่วยให้กระทำความผิดกฎหมาย หรือในกรณีที่การให้เอกสิทธิ์นี้จะเป็นการขัดขวางต่อการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลย โดยการบัญญัติเพิ่มเติมเป็นวรรคสามของมาตรา 231 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า

“กรณีที่ถือว่าการอ้างเอกสิทธิ์ตาม(2)ไร้เหตุผล ได้แก่ เมื่อเอกสารหรือข้อความลับดังกล่าวกระทำขึ้นโดยมีเจตนาเพื่อที่จะกระทำความผิดทางอาญาหรือหลอกลวง หรือในกรณีที่เอกสารหรือข้อความลับดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลย”

3. ควรมีการกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นคู่สมรส บุตร ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของจำเลย และบิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีของจำเลย โดยการเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ควรกำหนดให้ศาลไม่อาจออกหมายเรียกบุคคลเพื่อมาเป็นพยานปฏิบัติต่อคู่สมรสของจำเลย บุตรผู้สืบสันดานของจำเลย และ บิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีของจำเลย เว้นแต่จะเป็นกรณีความผิดบางประเภทตามที่ได้กำหนดไว้ โดยทำการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 5 หมวด 2 ว่าด้วยพยานบุคคล ดังนี้

“ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานบุคคลดังต่อไปนี้เพื่อมาเป็นพยานโจทก์

- (1) คู่สมรสของจำเลย
- (2) บุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของจำเลย
- (3) บิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีของจำเลย”

ในกรณีตาม (1) ศาลมีอำนาจพิจารณาออกหมายเรียกคู่สมรสของจำเลยได้ ถ้า ศาลเห็นว่าบุคคลดังกล่าวมีเจตนาสมรสกับจำเลยของเพื่อหลีกเลี่ยงการมาปรากฏตัวต่อศาลเพื่อ เป็นพยาน หรือเป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ดังนี้

(ก) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย, หรือทำร้ายร่างกายหรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายซึ่งกระทำต่อภรรยาหรือสามีหรือบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์;

(ข) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าอายุดังกล่าว; หรือ

(ค) ความผิดซึ่งประกอบด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน, ช่วยเหลือ, ให้คำปรึกษา, จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (ก) หรือ (ข) ข้างต้น

ในกรณีตาม (2) ให้ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกบุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของจำเลยเพื่อให้มาเป็นพยานต่อศาลได้ เมื่อศาลเห็นว่าบุคคลดังกล่าวมีความประสงค์ที่จะมาปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเป็นพยานและเป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องร้องดำเนินคดีฐานกระทำความผิดต่อร่างกาย หรือกระทำรุนแรงทางเพศต่อบุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของตน

ในกรณีตาม (3) ให้ศาลอาจออกหมายเรียกบิดามารดาซึ่งเป็นบุพการีให้มาเป็นพยานต่อศาลเมื่อศาลเห็นว่าเป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ดังนี้

(ก) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย, หรือทำร้ายร่างกายหรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายซึ่งกระทำต่อบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์;

(ข) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าอายุดังกล่าว; หรือ

(ค) ความผิดซึ่งประกอบด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน, ช่วยเหลือ, ให้คำปรึกษา, จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (1) หรือ (2) ข้างต้น”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิติพงศ์ อรุณีพัฒนาพงศ์. ความลึกลับกับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย. บทบัณฑิตย์ 37, 4(2523) : 507-531.

เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.

จรัญ ภัคดีธนากุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553.

จักรพรรดิ [online]. Available from : <http://th.wikipedia.org/wiki/จักรพรรดิ> (2553, สิงหาคม 30).

จันทร์ สิ้นสุภฤกษ์. ความหมายและลักษณะของสิทธิ. ใน มานิตย์ จุมปา (บรรณาธิการ), ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, 137-144. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

จิตฤดี วีระเวสส์. การให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ธงทอง จันทรางศุ. พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.ซี.พริ้นท์แอนด์แพค จำกัด, 2548.

ธีสุทธิ พันธุ์ฤทธิ. การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. ศาลกับพยานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, 2521.

ประเทศไทย [online]. Available from : <http://th.wikipedia.org/wiki/ไทย> (2553, มีนาคม 6).

ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา [online]. Available from : <http://th.wikipedia.org/wiki/ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา> (2553, กรกฎาคม 5).

ประมุข สุวรรณศร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2525.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

พรพรรณ จัยสิทธิ์. การเลือกปฏิบัติต่อสตรีไทยตามกฎหมายศึกษากรณีการบวชภิกษุณีตามหลักพุทธศาสนาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

พรเพชร วิชิตชลชัย. ข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐานของศาลสหรัฐอเมริกา (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปี 2003). กรุงเทพมหานคร : Athataya Millenium, 2546.

พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. หัวข้อกฎหมายนานาประเทศ แผนกคดีเมือง. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

พระมณูภาณวิมลศาสตร์. กฎหมายพยานหลักฐานและจิตตวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2484.

พระมหากษัตริย์ [online]. Available from: <http://th.wikipedia.org/wiki/พระมหากษัตริย์> [2553, มีนาคม 10].

ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2541.

รชฎ เจริญจำ. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 3: วิธีพิจารณาความอาญา หน่วยที่ 11-15. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550.

ลิขิต ถนอมเชื้อ. การให้ความร่วมมือเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษากรณีสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

วิชาชีพ [online]. Available from : <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/อาชีพ> (2553, สิงหาคม 9).

วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2530.

วิสาร พันธุณะ. วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา. ตุลาคม 25 (กันยายน-ตุลาคม 2521) : 39-69.

สมคิด ณ นคร. การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส. ตุลาคม ปีที่ 11 เล่มที่ 5 (พฤษภาคม 2505) : 5-15.

สมชาย รัตนชื้อสกุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แว่นแก้ว, 2544.

- สมพร พรหมหิตาธร. พยานหลักฐานในคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน
จำกัด บี.เจ.เพลท โปรเซสเซอร์, 2544.
- สหราชอาณาจักร [online]. Available from : <http://th.wikipedia.org/wiki/สหราชอาณาจักร>
(2553, เมษายน 29).
- เสนีย์ แผ่แก้วมณี และสวรรณค์ พลสิงหะ. บันทึกคำบรรยาย กฎหมายลักษณะพยาน(ฉบับเนื้อหา) ปี
การศึกษา 2506 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
, 2506.
- โสภณ รัตนการ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
นิติบรรณการ, 2551.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- หลวงพินิจอักษร. ระเบียบปฏิบัติทางการทูตและการทูตของประเทศไทย. พระนคร : โรงพิมพ์
พระจันทร์, 2503.
- อุดม รัฐอมฤต. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร :
โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2552.
- อุดม รัฐอมฤต. การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน. ใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วิวัฒน์
นกุล (บรรณาธิการ), ยื่นหยัดบนหลักนิติธรรม, 242-260. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
เด็อนตุลา, 2552.
- เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง(ฉบับที่..) พ.ศ. ... บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่
5/2550 วันพุธที่ 24 มกราคม 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)
- เอกลักษณ์และความคุ้มกันของผู้แทนทางการทูต. [online] Available from:
<http://gotoknow.org/blog/thanyarat2/178513> (2553, กุมภาพันธ์ 3).
- แอล ดูปลาตร์. คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยานและจิตตวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ร้านกาญจน
พิมพ์ดีด, 2478.
- ไอสด โกติน. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร :
หอรัตนชัยการพิมพ์, 2538.
- อภิรักษ์ ศรีศิริ. เปรียบเทียบแนวความคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมาย
ตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา
กฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

ภาษาอังกฤษ

Alan Taylor. Evidence. London : Cavendish Pub. Ltd., 1995.

Andrew L-T Choo. Evidence. Oxford; New York : Oxford University Press, 2006.

Adrian Keane. The Modern Law of evidence. 2nd edition. London : Butterworths, 1989.

Bryan A. Garner. Black's Law Dictionary. 8th edition. St.Paul,Minnesota : West Publishing, 2004.

Chad Horner. BEYOND THE CONFINES OF THE CONFESSIONAL: THE PRIEST-PENITENT PRIVILEGE IN A DIVERSE SOCIETY. Drake Law Review 45(1997) : 697-732.

David Pannick. Turning Queen's evidence. Public Law 2003 : 201-204.

Developments In The Law – Privileged Communications. Havard Law Review (May 1985) : 1450-1665.

Edward J. Imwinkelried and others. Criminal evidence. St.Paul, Minnesota : West Publishing Co., 1979.

Edward W. Cleary. McCormick on evidence. 3rd edition. St.Paul, Minnesota. : West Publishing, 1984.

Graham C. Lilly. An introduction to the law of Evidence. St.Paul, Minnesota : West Publishing, 1978.

Hiroshi Oda. Japanese Law. 2nd edition. Oxford : Oxford University Press, 2003.

Jack B. WeinStein and Margaret A Berger. Weinstein's evidence manual. 2nd edition. Chicago : Matthew Bender, 1995.

John A. Andrews and Michael Hirst. Andrews & Hirst on criminal evidence. 3rd edition. London : Sweet and Maxwell, 1997.

John Huxley Buzzard, Richard May and M.N Howard. Phipson on Evidence. 13th edition. London : Sweet and Maxwell, 1982.

Julie Ann Sippel. PRIEST-PENITENT PRIVILEGE STATUTES: DUEL PROTECTION IN THE CONFESSIONAL. Catholic University Law Review (Summer 1994) : 1127-1164.

- Keith E. Whittington. Serving the president: when must a president obey a subpoena?
 [online]. Available from :
http://findarticles.com/p/articles/mi_m1568/is_n6_v30/ai_21231185/ (2010, June 19th).
- Michael Stockdale. Evidence in a nutshell. 5th edition. London : Sweet and Maxwell, 2008.
- President of France [online]. Available from :
http://en.wikipedia.org/wiki/President_of_France (2010, May 22nd).
- Roderick Munday. Evidence. 3rd edition. Oxford; New York : Oxford University Press, 2005.
- Roy D. Weinberg. Confidential and other privileged communication. Dobbs Ferry, N.Y. : Oceana Publications, Inc., 1967.
- Shigimitsu Dando. Japanese criminal procedure. Translated by B.J. George Jr. South Hackensack, N.J. : Fred B. Rothman, 1965.
- Sir Rupert Cross and Colin Tapper. Cross on evidence. 7th edition. London : Butterworths, 2009.
- Solomon E Salako. Evidence [online], 2009. Available from :
<http://www.insitelawmagazine.com/evidencech6.htm> (2010, February 18th).
- Stephen Seabrooke and John Sprack. Criminal evidence and procedure: the essential framework. 2nd edition. London : Blackstone, 1999.
- Steve Uglow. Evidence: Text and Materials. London : Sweet and Maxwell, 1997.
- Takako Tsuda. Interview, 14th August 2010.
- Taylor L. Anderson. THE PRIEST-PENITENT PRIVILEGE: A MORMON PERSPECTIVE. Idaho Law Review (2004) : 55-84.
- The Crown Prosecution Service. Competence and Compellability [online]. Available from :
http://www.cps.gov.uk/legal/a_to_c/competence_and_compellability (2010, May 15th).
- Uniform Laws [online]. Available from : <http://www.law.cornell.edu/uniform/> (2010, July 7th).
- Uniform Rules of Evidence Locator [online]. Available from :
<http://www.law.cornell.edu/uniform/evidence.html> (2010, July 7th).

Watergate tapes [online]. Available from : http://en.wikipedia.org/wiki/Watergate_tapes
(2010, June 26th).

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระไอยการลักษณะฎีกา

มาตรา 3 อุตริพยานนั้น คือว่าพี่น้องพี่น้องพันธุ์ญาติกาตนเองแลมิศหาย เพื่อน
กินอยู่ สมเลคนผู้ยากเปนวนนิพกแลคนพยาริเรือนหุนวกตาบอดอันอยู่รักษาทางษาหมีได้

มาตรา 15 อนึ่ง องคพยานก็ดี ทิพพยานก็ดี อุดรพยานก็ดี อุตริพยานก็ดี
พยานทั้งนี้ตั้งสืบจากที่สถานซาบาลตัวแล้วใน ๓ วัน ๗ วันนั้นโทษโทษอันตรายทั้ง ๘ ประการ
บังเกิดแก่พยานไซ้ ผู้อ้างก็อปปราไซแพ้แก่ผู้หมีได้อ้างโดยกล่าวหานั้น

มาตรา 20 มาตราหนึ่ง ผู้มีอรรถคดีอ้างพยานสามประการๆ หนึ่งอ้างพระสงฆ
แลพระสงฆทรงไตรยตะพายบาตรบริขาร 8 สำหรับพุทธบัญญัติ คือผ้าสังฆาฏิ 1 ผ้าจีวร 1 ผ้าสบง
1 บาตร 1 มีดอะรัญญะวาศรี 1 กล่องเขม 1 รัตคด 1 ผ้าตรองน้ำ 1 ให้กระลาการพิจารณาถ้าพระ
สงฆทรงบริขาร 8 ครบตั้งนี้ท่านให้ฟังเอาเป็นพยานได้ ถ้าอรรถบริขารทั้ง 8 ขาดแต่สิ่งหนึ่งท่านว่า
หมีสมโดยอ้าง ถ้ากระลาการอ่านผเดนข้อความให้ฟัง พระสงฆทำกิริยาล้มตาลีปิดลงท่านว่าข้อนั้น
ไม่สม ถ้าอ่านผเดนถึงข้อใดถือตาลีปิดสำรวมนิ่งอยู่ท่านว่าข้อนั้นสม ถ้าแลเผชิญพระสงฆทรงไตรย
อรรถบริขารทั้ง 8 ครบ ถ้าแลพระสงฆนั้นกล่าวถ้อยคำสมโดยอ้างท่านว่าอุตริพยานหมีได้อยู่แก่
ศีลสิกขาบทพระพุทธโฆวาท จะฟังเอาถ้อยคำพระสงฆนั้นหมีได้

มาตรา 21 อนึ่งถ้าอ้างสามเณรห่มดองถือยามเครื่องยามมีครบกระลาการอ่านผ
เดนให้ฟัง สามเณรถือยามนิ่งอยู่ ท่านว่าสมโดยอ้าง ถ้าอ่านผเดนถึงข้อใดวางยามลงไว้ ท่านว่าข้อ
นั้นไม่สมโดยอ้าง ถ้าสามเณรห่มสบเฌียงหมีได้ถือยามแลกล่าวถ้อยคำแก่กระลาการ ท่านว่าเป็น
อันธพาลจะฟังเอาค่านั้นหมีได้

ภาคผนวก ข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113

มาตรา 4 บรรดาชนใดๆ ชายก็ดีหญิงก็ดี มีสติดีรู้จักผิดแลชอบ เข้าใจความจะให้การเป็นพยานฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลยคู่ความโดยอ้างก็ได้ เว้นไว้แต่ชนที่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้ ฤๅชนซึ่งศาลพิเคราะห์เห็นว่าเป็นผู้ไม่สามารถจะเข้าใจข้อถาม ฤๅไม่สามารถจะให้การตอบข้อถามได้ เพราะเหตุว่าเป็นคนมีอายุเยาว์อ่อนนุช ฤๅเป็นคนมีอายุสูงแก่ชรามาก ฤๅเป็นคนมีโรคภายในกายฤๅภายนอกกายจนปวดถึงสาหัสจนสิ้นสติ ไม่อาจจำเหตุการณ์สิ่งใดได้เท่านั้น

มาตรา 6 ในสรรพความแพ่งทั้งปวง โจทก์จะอ้างจำเลยเป็นพยานจำเลยจะอ้างโจทก์เป็นพยานก็ดี ฤๅตัวความจะอ้างตัวของตัวเองเป็นพยานฝ่ายตัวก็ดี ฤๅโจทก์จำเลยจะอ้างบิดามารดาญาติบุตร สามีภรรยา ข้าทาสของตนเองก็ดี ฤๅคนใดคนหนึ่งนอกจากที่กล่าวมานี้ก็ดี ก็ให้อ้างเป็นพยานได้ไม่ห้ามปราม ยกเสียแต่คนซึ่งไม่สามารถจะให้การเป็นพยานได้ตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ในความอาญาซึ่งมีโทษหลวง คือโทษประหารชีวิต ธิราชบาทว์จำคุกเช่นนี้ ตัวผู้ร้ายจำเลยจะอ้างตัวของตัวเองเป็นพยาน ฤๅจะอ้างบิดา มารดาสามีภรรยา แลบุตรของตนเป็นพยานไม่ได้เป็นอันขาด แลความอาญาอื่นๆ ซึ่งไม่มีโทษหลวงดังกล่าวมานี้ มีแต่เบียดเบียนเพียงสิ้นไหมพินัยก็ให้โจทก์จำเลยอ้างพยานได้เหมือนในความแพ่งทุกประการ

มาตรา 7 ถ้าโจทก์จำเลยอ้างผู้พิพากษาฤๅตุลาการศาลใดเป็นพยานในคดีแพ่งอาญาทั้งปวง ผู้พิพากษาฤๅตุลาการซึ่งถูกอ้างนั้น ไม่จำเป็นจะต้องให้การตอบข้อถามข้อใดข้อหนึ่งซึ่งถามถึงอาการกิริยาและความประพฤติตัวของผู้พิพากษาฤๅตุลาการผู้นั้นเองในศาล ในระหว่างเวลาซึ่งตนนั่งกระทำการตามหน้าที่ผู้พิพากษาตุลาการอยู่ และไม่จำเป็นจะต้องให้การตอบข้อถามข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งถามถึงเหตุการณ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งตนได้รู้ในส่วนหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นผู้พิพากษาตุลาการ เว้นไว้แต่เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมฤๅศาลใหญ่ศาลโตศาลหนึ่งฤๅผู้พิพากษาฤๅอธิบดีคนใดคนหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาตนได้โดยทางราชการจะมีคำสั่งให้ตนยอมให้การจึงต้องให้การตอบข้อถามนั้นๆ

มาตรา 14 ถ้าโจทก์จำเลยอ้างพระภิกษุสามเณรเป็นพยานแล้ว ห้ามมิให้ออกหมายเรียกมาให้การในศาล ศาลต้องบังคับให้โจทก์จำเลยนำตระลาการไปเดินเผชิญสืบนอกศาลจงทุกครั้ง และห้ามมิให้บังคับให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรซึ่งเป็นพยานสาบานเป็นอันขาด ให้อ่านประเด็นข้อสืบให้ฟังเท่านั้น ถ้าพระภิกษุสามเณรซึ่งเป็นพยานไม่ยอมให้การก็ถือว่านิ่งเสียก็ดี ศาลไม่มีอำนาจจะบังคับว่ากล่าวประการใดได้ ด้วยเป็นโมฆะพยานคือพยานที่พ้นแล้วไม่ต้องสืบพระภิกษุสงฆ์สามเณรองค์นั้นต่อไป

ภาคผนวก ค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108(เดิม)

มาตรา 108 พยานที่ได้รับหมายเรียกโดยชอบดั่งที่บัญญัติไว้ในสองมาตราก่อนนั้น จำต้องไป ณ สถานที่และตามวันเวลาที่กำหนดไว้

แต่พยานต่อไปนี้ไม่จำต้องไปศาลดังกล่าวข้างต้น คือ

- (1) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระยุพราช หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ไม่ว่ากรณีใดๆ
- (2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา ไม่ว่าในกรณีใดๆ
- (3) บุคคลใดๆ ที่อ้างว่าไม่สามารถจะไปศาลดังกล่าวข้างต้น เพราะเจ็บป่วย หรือมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่น โดยได้แจ้งเหตุนั้นให้ศาลทราบแล้ว และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้

ในกรณีเหล่านี้ ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อการนั้น ส่งคำบอกกล่าว หรือในกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (๓) ให้ส่งหมายเรียกไปยังพยานโดยระบุสถานที่และวันเวลาที่จะไปสืบแล้วสืบพยานไปตามนั้น

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999

Section 53 Competence of witnesses to give evidence.

(1) At every stage in criminal proceedings all persons are (whatever their age) competent to give evidence.

(2) Subsection (1) has effect subject to subsections (3) and (4).

(3) A person is not competent to give evidence in criminal proceedings if it appears to the court that he is not a person who is able to—

(a) understand questions put to him as a witness, and

(b) give answers to them which can be understood.

(4) A person charged in criminal proceedings is not competent to give evidence in the proceedings for the prosecution (whether he is the only person, or is one of two or more persons, charged in the proceedings).

(5) In subsection (4) the reference to a person charged in criminal proceedings does not include a person who is not, or is no longer, liable to be convicted of any offence in the proceedings (whether as a result of pleading guilty or for any other reason).

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Police and Criminal Evidence Act 1984

Section 10(1) Meaning of “items subject to legal privilege.”

Subject to subsection (2) below, in this Act “item subject to legal privilege” means –

(a) communication between a professional legal adviser and his client or any person representing his client made in connection with the giving of legal advice to the client;

(b) communications between a professional legal adviser and his client or any person representing his client or between such an adviser or his client or any such representative and any other person made in connection with or in contemplation of legal proceedings and for the purpose of such proceedings; and

(c) items enclosed with or referred to in such communications and made –

(i) in connection with the giving of legal advice; or

(ii) in connection with or in contemplation of legal proceedings and for the purpose of such proceedings, when they are in the possession of a person who is entitled to possession of them.”

(2) Items held with the intention of furthering a criminal purpose are not items subject to legal privilege.

Section 80 Compellability of accused’s spouse or civil partner.

(2) In any proceedings the spouse or civil partner of a person charged in the proceedings shall, subject to subsection (4) below, be compellable to give evidence on behalf of that person.

(2A) In any proceedings the spouse or civil partner of a person charged in the proceedings shall, subject to subsection (4) below, be compellable--

(a) to give evidence on behalf of any other person charged in the proceedings but only in respect of any specified offence with which that other person is charged; or

(b) to give evidence for the prosecution but only in respect of any specified offence with which any person is charged in the proceedings.

(3) In relation to the spouse or civil partner of a person charged in any proceedings, an offence is a specified offence for the purposes of subsection (2A) above if--

(a) it involves an assault on, or injury or a threat of injury to, the spouse or civil partner or a person who was at the material time under the age of 16;

(b) it is a sexual offence alleged to have been committed in respect of a person who was at the material time under that age; or

(c) it consists of attempting or conspiring to commit, or of aiding, abetting, counselling, procuring or inciting the commission of, an offence falling within paragraph (a) or (b) above.

(4) No person who is charged in any proceedings shall be compellable by virtue of subsection (2) or (2A) above to give evidence in the proceedings.

(4A) References in this section to a person charged in any proceedings do not include a person who is not, or is no longer, liable to be convicted of any offence in the proceedings (whether as a result of pleading guilty or for any other reason).

(5) In any proceedings a person who has been but is no longer married to the accused shall be compellable to give evidence as if that person and the accused had never been married.

(5A) In any proceedings a person who has been but is no longer the civil partner of the accused shall be compellable to give evidence as if that person and the accused had never been civil partners.

(6) Where in any proceedings the age of any person at any time is material for the purposes of subsection (3) above, his age at the material time shall for the purposes of that provision be deemed to be or to have been that which appears to the court to be or to have been his age at that time.

(7) In subsection (3)(b) above "sexual-offence" means an offence under the Protection of Children Act 1978 or Part 1 of the Sexual Offences Act 2003.

(9) Section 1(d) of the Criminal Evidence Act 1898 (communications between husband and wife) and section 43(1) of the Matrimonial Causes Act 1965 (evidence as to marital intercourse) shall cease to have effect."

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Federal Rules of Evidence

Article V. Privileges

Rule 501. General Rule

Except as otherwise required by the Constitution of the United States or provided by Act of Congress or in rules prescribed by the Supreme Court pursuant to statutory authority, the privilege of a witness, person, government, State, or political subdivision thereof shall be governed by the principles of the common law as they may be interpreted by the courts of the United States in the light of reason and experience. However, in civil actions and proceedings, with respect to an element of a claim or defense as to which State law supplies the rule of decision, the privilege of a witness, person, government, State, or political subdivision thereof shall be determined in accordance with State law.

Rule 502. Attorney-Client Privilege and Work Product; Limitations on Waiver

(a) Scope of waiver.

In federal proceedings, the waiver by disclosure of an attorney-client privilege or work product protection extends to an undisclosed communication or information concerning the same subject matter only if that undisclosed communication or information ought in fairness to be considered with the disclosed communication or information.

(b) Inadvertent disclosure.

A disclosure of a communication or information covered by the attorney-client privilege or work product protection does not operate as a waiver in a state or federal proceeding if the disclosure is inadvertent and is made in connection with federal litigation or federal administrative proceedings — and if the holder of the privilege or work product protection took reasonable precautions to prevent disclosure and took reasonably prompt measures, once the holder knew or should have known of the disclosure, to rectify the error, including (if applicable) following the procedures in Fed. R. Civ. P. 26(b)(5)(B).

(c) Selective waiver.

In a federal or state proceeding, a disclosure of a communication or information covered by the attorney-client privilege or work product protection — when made to a federal public office or agency in the exercise of its regulatory, investigative, or enforcement authority — does not operate as a waiver of the privilege or protection in favor of non-governmental persons or entities. The effect of disclosure to a state or local government agency, with respect to non-governmental persons or entities, is governed by applicable state law. Nothing in this rule limits or expands the authority of a government agency to disclose communications or information to other government agencies or as otherwise authorized or required by law.

(d) Controlling effect of court orders.

A federal court order that the attorney-client privilege or work product protection is not waived as a result of disclosure in connection with the litigation pending before the court governs all persons or entities in all state or federal proceedings, whether or not they were parties to the matter before the court, if the order incorporates the agreement of the parties before the court.

(e) Controlling effect of party agreements.

An agreement on the effect of disclosure of a communication or information covered by the attorney-client privilege or work product protection is binding on the parties to the agreement, but not on other parties unless the agreement is incorporated into a court order.

(f) Included privilege and protection.

As used in this rule:

(1) "attorney-client privilege" means the protection provided for confidential attorney-client communications, under applicable law; and

(2) "work product protection" means the protection for materials prepared in anticipation of litigation or for trial, under applicable law.

ภาคผนวก ช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

UNIFORM RULES OF EVIDENCE ACT
(Last Revised or Amended in 2005)

Drafted by the

NATIONAL CONFERENCE OF COMMISSIONERS
ON UNIFORM STATE LAWS

and by it

APPROVED AND RECOMMENDED FOR ENACTMENT
IN ALL THE STATES

at its

ANNUAL CONFERENCE
MEETING IN ITS ONE-HUNDRED-AND-EIGHTH YEAR
IN DENVER, COLORADO
JULY 23 – 30, 1999

WITH PREFATORY NOTE AND COMMENTS

Copyright © 1999

By

NATIONAL CONFERENCE OF COMMISSIONERS
ON UNIFORM STATE LAWS

March 8, 2005

ARTICLE V
PRIVILEGES

RULE 501. PRIVILEGES RECOGNIZED ONLY AS PROVIDED.

Except as otherwise provided by constitution or statute or by these or other rules promulgated by [the Supreme Court of this State], no person has a privilege to:

- (1) refuse to be a witness;
- (2) refuse to disclose any matter;
- (3) refuse to produce any object or record; or
- (4) prevent another from being a witness or disclosing any matter or producing any object or record.

Comment

The word "record" has been substituted for the word "writing." See the Comment to Rule 101.

RULE 502. LAWYER-CLIENT PRIVILEGE.

(a) Definitions. In this rule:

(1) "Client" means a person for whom a lawyer renders professional legal services or who consults a lawyer with a view to obtaining professional legal services from the lawyer.

(2) A communication is "confidential" if it is not intended to be disclosed to third persons other than those to whom disclosure is made in furtherance of the rendition of professional legal services to the client or those reasonably necessary for the transmission of the communication.

(3) "Lawyer" means a person authorized, or reasonably believed by the client to be authorized, to engage in the practice of law in any State or country.

(4) "Representative of the client" means a person having authority to obtain professional legal services, or to act on legal advice rendered, on behalf of the client or a person who, for the purpose of effectuating legal representation for the client, makes or receives a confidential communication while acting in the scope of employment for the client.

(5) "Representative of the lawyer" means a person employed, or reasonably believed by the client to be employed, by the lawyer to assist the lawyer in rendering professional legal services.

(b) General rule of privilege. A client has a privilege to refuse to disclose and to prevent any other person from disclosing a confidential communication made for the purpose of facilitating the rendition of professional legal services to the client:

(1) between the client or a representative of the client and the client's lawyer or a representative of the lawyer;

(2) between the lawyer and a representative of the lawyer;

(3) by the client or a representative of the client or the client's lawyer or a representative of the lawyer to a lawyer or a representative of a lawyer representing another party in a pending action and concerning a matter of common interest therein;

(4) between representatives of the client or between the client and a representative of the client; or

(5) among lawyers and their representatives representing the same client.

(c) Who may claim privilege. The privilege under this rule may be claimed by the client, the client's guardian or conservator, the personal representative of a deceased client, or the successor, trustee, or similar representative of a corporation, association, or other organization, whether or not in existence. A person who was the lawyer or the lawyer's representative at the time of the communication is presumed to have authority to claim the privilege, but only on behalf of the client.

(d) Exceptions. There is no privilege under this rule:

(1) if the services of the lawyer were sought or obtained to enable or aid anyone to commit or plan to commit what the client knew or reasonably should have known was a crime or fraud;

(2) as to a communication relevant to an issue between parties who claim through the same deceased client, regardless of whether the claims are by testate or intestate succession or by transaction inter vivos;

(3) as to a communication relevant to an issue of breach of duty by a lawyer to the client or by a client to the lawyer;

(4) as to a communication necessary for a lawyer to defend in a legal proceeding an accusation that the lawyer assisted the client in criminal or fraudulent conduct;

(5) as to a communication relevant to an issue concerning an attested document to which the lawyer is an attesting witness;

(6) as to a communication relevant to a matter of common interest between or among two or more clients if the communication was made by any of them to a lawyer retained or consulted in common, when offered in an action between or among any of the clients; or

(7) as to a communication between a public officer or agency and its lawyers unless the communication concerns a pending investigation, claim, or action and the court determines that disclosure will seriously impair the ability of the public officer or agency to act upon the claim or conduct a pending investigation, litigation, or proceeding in the public interest.

Comment

The language “, or reasonably believed by the client to be employed,” is added in subdivision (a)(5) to assure that the client does not lose the benefit of the privilege in situations where a representative of a lawyer is not in the employment of the lawyer, but is nevertheless reasonably believed by the client to be employed by the lawyer at the time of the communication intended by the client to be confidential. While the test in this subdivision, as in subdivision (a)(3), is partially subjective, it is not totally subjective since there must be some reasonable basis for the belief.

Rule 502 has also been amended to include a subdivision (d)(4) providing that there is no privilege under the rule “as to a communication necessary for a lawyer to defend in a legal proceeding a charge that the lawyer assisted the client in criminal or fraudulent conduct.” Access to otherwise privileged communications seems essential if the lawyer is defending a charge of assisting a client in criminal or fraudulent conduct.

RULE 503. [PSYCHOTHERAPIST] [PHYSICIAN AND PSYCHOTHERAPIST] [PHYSICIAN AND MENTAL-HEALTH PROVIDER] [MENTAL-HEALTH PROVIDER] – PATIENT PRIVILEGE.

(a) Definitions. In this rule:

(1) A communication is “confidential” if it is not intended to be disclosed to third persons, except those present to further the interest of the patient in the consultation, examination, or interview, those reasonably necessary for the transmission of the communication, and persons who are participating in the diagnosis and treatment of the patient under the direction of a [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider], including members of the patient’s family.

[(2) “Mental-health provider” means a person authorized, in any State or country, or reasonably believed by the patient to be authorized, to engage in the diagnosis or treatment of a mental or emotional condition, including addiction to alcohol or drugs.]

[(3) “Patient” means an individual who consults or is examined or interviewed by a [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider].]

[(4) “Physician” means a person authorized in any State or country, or reasonably believed by the patient to be authorized to practice medicine.]

[(5) “Psychotherapist” means a person authorized in any State or country, or reasonably believed by the patient to be authorized, to practice medicine,

while engaged in the diagnosis or treatment of a mental or emotional condition, including addiction to alcohol or drugs, or a person licensed or certified under the laws of any State or country, or reasonably believed by the patient to be licensed or certified, as a psychologist, while similarly engaged.]

(b) General rule of privilege. A patient has a privilege to refuse to disclose and to prevent any other person from disclosing confidential communications made for the purpose of diagnosis or treatment of the patient's [physical,] mental[,] or emotional condition, including addiction to alcohol or drugs, among the patient, the patient's [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider] and persons, including members of the patient's family, who are participating in the diagnosis or treatment under the direction of the [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider].

(c) Who may claim the privilege. The privilege under this rule may be claimed by the patient, the patient's guardian or conservator, or the personal representative of a deceased patient. The person who was the [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider] at the time of the communication is presumed to have authority to claim the privilege, but only on behalf of the patient.

(d) Exceptions. There is no privilege under this rule for a communication:

(1) relevant to an issue in proceedings to hospitalize the patient for mental illness, if the [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider], in the course of diagnosis or treatment, has determined that the patient is in need of hospitalization;

(2) made in the course of a court-ordered investigation or examination of the [physical,] mental[,] or emotional condition of the patient, whether a party or a witness, with respect to the particular purpose for which the examination is ordered, unless the court orders otherwise;

(3) relevant to an issue of the [physical,] mental[,] or emotional condition of the patient in any proceeding in which the patient relies upon the condition

as an element of the patient's claim or defense or, after the patient's death, in any proceeding in which any party relies upon the condition as an element of the party's claim or defense;

(4) if the services of the [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider] were sought or obtained to enable or aid anyone to commit or plan to commit what the patient knew, or reasonably should have known, was a crime or fraud or mental or physical injury to the patient or another individual;

(5) in which the patient has expressed an intent to engage in conduct likely to result in imminent death or serious bodily injury to the patient or another individual;

(6) relevant to an issue in a proceeding challenging the competency of the [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider];

(7) relevant to a breach of duty by the [psychotherapist] [physician or psychotherapist] [physician or mental-health provider] [mental-health provider]; or

(8) that is subject to a duty to disclose under [statutory law].

Comment

The amendment of Rule 503 to incorporate a "mental health provider" privilege is an outgrowth of a belief that some form of a "licensed social worker" privilege should be incorporated in the Uniform Rules of Evidence to comport, at least in part, with the decision of the Supreme Court of the United States in *Jaffee v. Redmond*, 518 U.S. 1, 116 S.Ct. 1923, 135 L.Ed.2d 337 (1996), recognizing what may be generally described as a "social worker privilege" privilege. However, the amendment represents a narrower concept of the privilege than a broadly defined "social worker privilege" which would be fraught with interpretive difficulties and unnecessarily interfere with litigation in an evidentiary system based largely upon "the fundamental principle that 'the public . . . has a right to every . . . [person's] evidence' and that testimonial privileges 'are not lightly created nor expansively construed, for they are in derogation

of the search for truth.” See *Trammel v. United States*, 445 U.S. 40, 50, 100 S.Ct. 906, 912, 63 L.Ed.2d 186 (1980), together with *United States v. Nixon*, 418 U.S. 683, 710, 94 S.Ct. 3090, 3108, 41 L.Ed.2d 1039 (1974). This policy led the Conference to adopt a narrower form of the privilege denominated a “mental health provider” privilege protecting only communications relating to the “treatment of a mental or emotional condition, including alcohol or drug addiction” and incorporating the privilege in the physician and psychotherapist-patient privilege of Rule 503.

The exceptions to the privilege established by Rule 503 have also been broadened in subdivision (d). The exceptions have a generic application, not only to the mental health provider privilege, but also to the physician-patient or psychotherapist-patient privilege embraced within the rule as well. The exceptions to the “social worker privilege” recognized in the several states are numerous and varied. However, it is believed that most of the exceptions recognized in the several states will be subsumed under one or the other of the exceptions set forth in amended Rule 503(d), in particular, under subdivision (d)(8) providing that there is no privilege under the rule for a communication “that is subject to a duty to disclose under [statutory law].”

Finally, flexibility for the several states in the adoption of the rule is preserved through bracketing the provisions relating to the physician-patient, psychotherapist-patient and mental health provider privileges.

RULE 504. SPOUSAL PRIVILEGE.

(a) Confidential communication. A communication is confidential if it is made privately by an individual to the individual’s spouse and is not intended for disclosure to any other person.

(b) Marital communications. An individual has a privilege to refuse to testify and to prevent the individual’s spouse or former spouse from testifying as to any confidential communication made by the individual to the spouse during their marriage. The privilege may be waived only by the individual holding the privilege or by the

holder's guardian or conservator, or the individual's personal representative if the individual is deceased.

(c) Spousal testimony in criminal proceeding. The spouse of an accused in a criminal proceeding has a privilege to refuse to testify against the accused spouse.

(d) Exceptions. There is no privilege under this rule:

(1) in any civil proceeding in which the spouses are adverse parties;

(2) in any criminal proceeding in which an unrefuted showing is made that the spouses acted jointly in the commission of the crime charged,;

(3) in any proceeding in which one spouse is charged with a crime or tort against the person or property of the other, a minor child of either, an individual residing in the household of either, or a third person if the crime or tort is committed in the course of committing a crime or tort against the other spouse, a minor child of either spouse, or an individual residing in the household of either spouse; or

(4) in any other proceeding, in the discretion of the court, if the interests of a minor child of either spouse may be adversely affected by invocation of the privilege.

RULE 505. RELIGIOUS PRIVILEGE.

(a) Definitions. In this rule:

(1) "Cleric" means a minister, priest, rabbi, accredited Christian Science Practitioner, or other similar functionary of a religious organization, or an individual reasonably believed so to be by the individual consulting the cleric.

(2) A communication is "confidential" if it is made privately and not intended for further disclosure except to other persons present in furtherance of the purpose of the communication.

(b) General rule of privilege. An individual has a privilege to refuse to disclose and to prevent another from disclosing a confidential communication by the individual to a cleric in the cleric's professional capacity as spiritual adviser.

(c) Who may claim the privilege. The privilege under this rule may be claimed by an individual or the individual's guardian or conservator, or the individual's personal representative if the individual is deceased. The individual who was the cleric at the time of the communication is presumed to have authority to claim the privilege but only on behalf of the communicant.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ซ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE JAPANESE CODE OF CRIMINAL PROCEDURE (Act No. 131 of 1948)*

Chapter XI Examination of Witnesses

Article 143

The court may, except as otherwise provided in this Code, examine any person as a witness.

Article 147

Any person may refuse to give testimony when there is the fear that such testimony may result in criminal prosecution or conviction against:

- (i) His/her spouse, blood relatives within the third degree of kinship or relatives by affinity within the second degree of kinship or a person who formerly had such relative relationships with him/her;
- (ii) His/her guardian, the supervisor of his/her guardian or a curator
- (iii) A person for whom he/she is a guardian, supervisor of a guardian or a curator

Article 149

A physician, dentist, midwife, nurse, attorney (including a foreign lawyer registered in Japan), patent attorney, notary public or a person engaged in a religious occupation, or any other person who was formerly engaged in any of these professions may refuse to give testimony on matters pertaining to the confidential information of others which he/she came to know through entrusted professional conduct; provided, however, that this shall not apply when the person in question has given consent, when the refusal is deemed to be an abuse of rights wholly for the interests of the accused (unless the person is the accused), or where there exist other circumstances provided for by the Rules of Court.

* Available from: <http://www.fernuni-hagen.de/imperia/md/content/rewi/japanrecht/StPO.pdf>

ภาคผนวก ฅ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE FRENCH CODE OF CRIMINAL PROCEDURE*

Article 109

(Ordinance no. 58-1296 of 23 December 1958 Official Journal of 24 December 1958)

(Ordinance no. 60-529 of 4 June 1960 Article 8 Official Journal of 8 June 1960)

(Act no. 89-461 of 6 July 1989 Article 20 Official Journal of 8 July 1989)

(Act no. 92-1336 of 16 December 1992 Articles 13 and 326 Official Journal of 23 December 1992 in force on 1 March 1994)

(Act no. 93-2 of 4 January 1993 Article 56 Official Journal of 5 January 1993, in force on 1 March 1993)

(Act no. 2000-516 of 15 June 2000 Article 31, 32 & 83 Official Journal of 16 June 2000, in force on 1 January 2001)

(Act no. 2000-1354 of 30 December 2000 Article 8 Official Journal of 31 December 2000, in force on 1 January 2001)

Any person summoned to be heard in the capacity of a witness is obliged to appear, to swear an oath, and to make a statement, subject to the provisions of articles 226-13 and 226-14 of the Criminal Code.

Any journalist heard as a witness in respect of information collected in the course of his activities is free not to disclose its origin.

If the witness does not appear or refuses to appear, the investigating judge may, on the request of the district prosecutor, order him to be produced by the law-enforcement agencies.

Article 335

The following people may not give evidence under oath:

* Available from: <http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=34> (2010, September 19th).

- 1° the father, mother or any other relative of the accused, or of one of the other accused persons present at and subjected to the same hearing;
- 2° the son, daughter or any other descendant;
- 3° the accused's brothers and sisters;
- 4° relations by marriage with the same degree of kinship;
- 5° the husband or wife; this prohibition endures even after a divorce;
- 6° the civil party;
- 7° children under the age of sixteen.

Article 336

(Act no. 93-2 of 4 January 1993 art 85; Official Journal 5 January 1993, in force 1 March 1993)

(Act no. 93-1013 of 24 August 15 1993 art 28; Official Journal 25 August 1993, in force 2 September 1993)

However, the examination under oath of the persons listed by the previous article is not a cause for nullity where neither the public prosecutor nor any other party opposed the taking of the oath.

In the event of opposition by the public prosecutor or of one or more of the parties, the witness may be heard as a source of information in accordance with the discretionary power of the president.

Article 652

(Act no. 2000-516 of 15 June 2000 art. 35 Official Journal of 16 June 2000 in force 1 January 2001)

The Prime Minister and the other members of the Government may appear as witnesses only after being authorised to do so by the Council of Ministers, upon the report of the Minister of Justice.

This authorisation is granted by a decree.

The provisions of this article do not apply to members of the Government who are heard as assisted witnesses.

Article 653

Where an appearance takes place pursuant to the authorisation provided for under the previous article, the statement is recorded with the ordinary formalities.

Article 654

Where an appearance has not been requested or has not been authorised, a statement is taken in writing at the residence of the witness by the president of the appeal court, or by the president of the district court where he resides, if the witness resides outside the town which is the seat of the appeal court.

The court seized of the case will send for this purpose to the judge designated above a statement of the facts of the case, together with a list of requests and questions upon which the testimony is required.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายวัสสิก ศรีแก้ว เกิดเมื่อ 27 กรกฎาคม 2528 มีภูมิลำเนาอยู่ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับชั้นปริญญานิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นเนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 60 ปีการศึกษา 2550 และเข้าศึกษาต่อ ในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย